YÖN

HAFTALIK GAZETE

GENÇLER NE İSTİYOR ?

açık oturum

Yıl : 1 - Sayı : 44 17 Ekim 1962 100 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖN'E

Çok söz ve çok para

Evimin önünden, her zabah bir Kadillak geçer. Böcek kabuğu renginde, siyah, simsiyah, pırıl pırıl bir arabadır bu Kadillak. Direksiyonunda sahibi oturur. 35 — 40 yaşlarında olan bu adam, bir maddenin ticareti ile meşguldür. Ben, dolmuş beklerken, Gözgöze gelirsek derhal önümde durur, buyur eder. Niçin her gün kendisini bekleyip de beraber gitmediğim için de bana sitemler eder. Çünkü, bu adam benim aynı zamanda arkadaşımdır.

Beni arabasına aldığı zaman, kendisini gülünç hikâyeler ve sözlerle eğlendirmemi ister. En önemsiz şeylere «şaraklı gülüşü» tâbir edilen kahkahalarla güler. Çok memnun kaldığı zamanlarda da balyoz gibi elleriyle omuzuma veya sırtıma yumruk atarak memnuniyetini belirtir.

Sonra, en olmadık bir yerde, beni bırakarak kendisi olmadık bir yere gider. Ben, o olmadık yerden taşıt bulamam. Daha çok zahmet ve masrafla işime giderim. Bunu bildiğim için, ben onun arabasına binmemeyi tercih ederim.

Şayet Gözgöze gelmezsek, üzerime çamurlar sıçratarak yıldırım gibi yanımdan geçer. Beni görmez mi dersiniz? Domuz gibi görür. Fakat yanına almak işine gelmez. Caddemiz tenhadır. Beni arkadan da görse tanır. Fakat almaz. Çünkü o, başkalarından iğrenir. Beni kerhen yanına aldığı gün arabasını dezenfekte etmese bile, iyice temizletir. Ben bunu belirtilerinden bilirim. Arkamdan, hemen, oturduğum yeri düzeltir, tozları üfler.

Ama yanımda bir kadın veya kız olduğu zaman, iş değişir. O zaman Kadillak «raks» diye yanımda durur. Sitemler yine başlar. Hem yanımdakini, hem beni buyur eder. Hattâ oturduğu yerden sağ kolunu aşırarak kapıyı da açar. Neden? Çünkü bu zatın, hanımlara karşı özel bir hürmeti vardır. Bu yüzden de biri Kadıköy'de, biri Levent'te, biri de Büyükada'da üç metresi vardır. Onlarla telefonda adlı adınca konuşmasına bir şahit olsanız, utancınızdan siz kızarırsınız. İşte hanımlara olan bu hürmetini, benim yanımdakine de izhar eder: «Hanımefendi, emrederlerse her sabah kendilerini uğrayıp alayım. Sen de gelirsin. Nasıl olsa araba boş gidiyor» der. Yani kendisi, sizin anlıyacağınız, küçük çapta bir ırz düşmanıdır da. Sonra da telefonu açıp, bana: «Kimdi ulan, bu sabah yanındaki o kadın? Ekmek çıkar mı?» diye sorar.

Bahse konu zatın, büyüğü dokuz yaşında, iki oğlu vardır. Çocuklar besili süt domuzları gibidir. Kadillakta doğup, Kadillakta büyümüşlerdir. Çocukları okula Kadillak götürür, eve Kadillak getirir. Bu mini mini şehzadeler, başkalarının arabalarını hakir görürler. Kadillaktan başka arabalara da binilir mi? Babaları, bu çocuklara, bülûğ çağına gelecekleri zaman için şimdiden köylü kızı aramaktadır. Şehzadelerin cinsel ihtiyaçları evlâtlık adı altında eve alınacak bu fakir veya kimsesiz Anadolu yavrularınca karşılanacaktır.

Bahse konu zatın, şehrin iki yerinde, bahçe içinde, iki köşkü vardır. Ayazpaşa'da da saray küçüğü bir apartmanı.

Adam, villâlarından yalnız birinin bahçesindeki güller için 8.000 lira verdiğini söyliyerek iftihar eder. Sizin bir yılda elinize geçen paradır bu. Yemeniz, içmeniz, giyiminiz, kuşamınız, eğlenceniz, kiranız hep bu para içindedir. Çocuklarınızın tahsili, gelinlik kızınızın çeyizi, hasta annenizin ilâç ve doktor parası da hep bunun içindedir.

Arkadaşım, köpeğe de meraklıdır. Villâlarının birinde iki tane besler. Hani şu mendebur suratlı, kuyruğu kesik, mekanizma tertibatı hâyâsızca meydanda bılık bılık et, şımarık köpeklerden..

«Canım, alt tarafı it, ne istiyorsun hayvanlardan» demeyin bana. Bu itler, özel surette yapılmış kuş tüyü yataklarda yatarlar, haftada iki gün banyo yaparlar, ayda iki kere berbere giderler. Sahiplerinin yanında arabaya kurulup ön ayaklarını ön pencerenin kenarına dayarlar, arka ayaklariyle de size buyur edilen yere basarlar ve etrafı seyrederler. Kazara benim gibi bir yabancı da arabaya bindirilmişse, o yabancıya iğrenerek bakarlar. Köpeklerin her gün, iki buçuk kilo et istihkakı olduğunu ben biliyorum. Ayrıca, her sabah kemik suyuna tirit de yerler. Hususi doktorları, gezdiricileri vardır. Akşam, sabah gezdirilirlerken, öyle her önlerine çıkan köpekle ülfet etmezler. Meselâ, her hangi bir köpeğin altını veya burnunu koklamazlar. Bu işler için kendileri gibi cins köpek, soylu köpek ararlar.

Beyimizin refikaları hanımefendi, gündüz kumarda, geceleri içkili eğlence yerlerindedir. Paris'te giyinir. Süründüğü kokular, «özel uçak ulak»la Fransadan gelir. Bâyan konuşmasını hemen daima: «Hiç unutmam, bir gün Milâno'dayız.. Geçen ay Şanzelize'de...» cümleleriyle açar ve: «Amaaan her gün tavuk, her gün istakoz, doğrusu bıkıyor insan» sözleriyle bitirir. Elini sıcak sudan soğuk suya sokmaz. Belki mutfağının nerede olduğundan bile haberdar değildir. Takıp takıştırdıklarından iki kuyumculuk kıymetli taş ve mâden çıkar.

Ne meziyeti vardır bu bâyanın, bu kadar nimete konmak için? Hiç. Ne Şahın eski karısıdır, ne Kral Faruk'un kızı.. Hattâ hasep nesebi milletlerarası âsiller listesinde yazılı bir ailenin kızı da değildir. Saçaklı Râziye denen cinsten bir kenar mahalle kızıdır. İlk okulun dördüncü sınıfından belge almıştır. Yani «beyinden» iki sınıf aşağı seviyede tahsili vardır.

Esasen onlar, karı — koca, bu kadar tahsilin dahi boş yere zaman kaybı olduğuna inanırlar ve sana bana: «Zavallı manyaklar, beceriksizliklerinden kitaplara sarılmışlar» diye merhametle karışık bir istihza ile bakarlar.

Beyefendi, daima piyasadaki durgunluktan, eski işlerin olmadığından bahseder. Fakat ben, bunu daima hafif bir gülümseme ile karşılarım. Zira, ben ondan 15 yıldır hep aynı teraneyi dinlerim. Demek ki mesleki bir konuşma şekli bu. Yani numaradır bu. Malında gözünüzün kamasını önlemek için aşağılık bir tedbirdir bu.

Bu adam, bu paraları nasıl kazanmıştır? HIRSIZLIKLA... Evet, yanlış okumadınız, hırsızlıkla. Ama Sosyal adaletçilerin bahsettikleri «kapitalizmin bünyesinin normal icabı olan hırsızlık» cinsinden değildir bu hırsızlık.. Düpedüz hırsızlıktır. Sana bana, devlete karşı yapılmış hırsızlık. Çaresiz durumumuzu istismar suretiyle yapılan hırsızlık. Devlete kazık atmak suretiyle yapılan hırsızlık. Yani, delik deşik ciğerlerinizin resmini aldırmanız için lüzumlu röntgen filmini 10 lira yerine 100 liraya satanların, çoluğunuzun, çocuğunuzun başını sokmak için banka yardımiyle yaptırdığınız evinizin çimentosunu size 7.5 lira yerine 17.5 liraya satanların, 25 kuruşluk ambalâj maddesini size aldığınız asıl malın fiyatına yutturan adamın yaptığı cinsten bir hırsızlık.

Beni arabasına iğrenerek alan bu adam, her türlü fâhiş kârı içinde olmak üzere 180 kuruşa satılması gerekli malını, bana el altından 500 — 550 kuruştan satmıştır. Ben onun, benden bu şekilde çaldığı paraların tutarı olan 17.000 lirayı, ona, her ay maaşımdan kestiğim paralardan ödemekteyim.

Bu adam böyledir de, öbürleri başka türlü müdür? Sizlere de 3.5 liralık kalayı 25 liraya, 275 kuruşluk çinkoyu 11 liraya, 3.5 liralık peyniri 7.5 liraya, 15 kuruşluk limonu 50 kuruşa el altından satanları da biliyorum ben. Bu adamların hepsi hırsızdır. Düpedüz hırsızdır. Hem öbür hırsızlardan daha kötü hırsızdır. Çünkü, öbür hırsızların hırsız olduğunu herkes bilir. Kanunun pençesi her an onların yakasındadır. Fakat bahsettiğimiz hırsızlar, hukuk tekniğinin boşluklarından faydalanarak hırsızlık yapan ve yine de muteber vatandaş muamelesi gören hırsızlardır.

Yerinde kilosu beş kuruşa satılan şeftaliyi bilmem hangi katakulli ile size 150 kuruşa yediren kabzımal, hırsızdır. Muayenehanesinin bekleme salonunda her an 30 kişi bekliyen ve kendisine görünmeniz için size asgari onbeş gün evvelden randevu veren, buna rağmen, devlete, sizin bir ayda verdiğiniz kadar bile vergi vermiyen ünlü doktor hırsızdır. Çürük çarık malları en iyi mal diye, en pahalı fiyata yutturan sanayici bozuntusu hırsızdır. Çekince 3 metreden 2,5 metreye inen kumaşı size satan ve sonra da «satılan mal geri alınmaz» düsturuna sığınarak, sattığını geri almıyan kumaşçı hırsızdır. Devlete çürük yol, bina, köprü, istihkâm yapan müteahhit, hırsızdır. Resmi okullara veya askeriyeye, hırsız ve doymaz rüşvetçi memurlarla işbirliği yapmak suretiyle iyi mal namı altında, kötü mal teslim eden müteahhit hırsızdır. Milyonlarının vergiye tâbi binde birini bile devletten kaçıran şahıs, hırsızdır.

Bu adamların sırtlarındakilerin, etlerinin, kemiklerinin, her lokmasında, her parçasında, sizin, benim, saçı bitmedik yetimlerin hakkı vardır.

«İstifçi», «vurguncu», «karaborsacı», «harp zengini», «hacıağa», «pancar ağası» gibi terimler, bu adamlar için icat edilmiştir. «Çok söz yalansız, çok para haramsız olmaz» atasözü, bu adamlar için söylenmiştir.

Ama siz hırsızı hırsız, ırz düşmanına ırz düşmanı diyebildiğiniz halde, bunlara diyemezsiniz. Sıkıysa, deyin. Sizi sürüm sürüm süründürürler. Çünkü toplumumuzda muteber vatandaş muamelesi görürler bu adamlar.

Bu adamlar, normal kazançla bu ihtişamlarını nasıl sağlıyabilirler? Vergi hırsızlığı yapmasalar, nasıl zengin olabilirler? Daha dün köftecilik yapan it, 10 sene içinde multimilyoner nasıl olur, başka türlü?

İşte, bir numaralı halk düşmanları bu adamlardır. İşte, sizin ve benim sırtımızdan çaldıkları paralarla benim karımı, sizin kızınızı, öbürünün oğlunu ayartan ırz düşmanları bunlardır. Vatan hizmetinde siz elde silâh ateş hattında iken, kendisine geri hizmet verdiren ve gecelerini ilik gibi karısının koynunda geçirenler bunlardır. İşte, namuslu tüccarın adını kötüye çıkaranlar bunlardır.

Bunlar, kanunların boşluklarından faydalanarak aramızda gezmektedirler. Bunların kim olduklarını, nasıl para kazandıklarını hepimiz biliyoruz. Her sabah güneşin doğmasını nasıl müşahade ediyorsak, bunların her faaliyetlerini de her gün öyle müşahede ediyoruz. Fakat yine de toplumumuzu bu kan emicilerden kurtaramıyoruz.

Devlet, bunlara karşı nasıl tedbir alacağını şaşırıp, deliye dönüyor.

Netice: Sosyal adalet meselesi bizce çok sonra gelen bir mesele. Bence ilk yapılacak iş, milletimizi bu gibi soyguncülardan kurtarmak. Zira, bunların hareketleri, sosyal adaletsizliğe girmiyor. Bunlar, hukuk tekniğinin boşluklarının istismarcılardır. Ne yapıp yapıp, toplumu bunlardan temizlemek gerekir. Sosyal adalet, nazariyecilerin teorisini kurdukları sosyal adalet, bu işten çok sonra gelir. İvedilikle ele alınacak ilk konu, budur.

Vehbi BELGİL

Karadeniz'in anası

Kasabanın pazarıydı. Köyden, kentten binlerce kişi gelmişti pazara. Eli torbalı, sırtı yüklüydü çoğunun. Sepet var, çuval var, bohça vardı. İçinde mısır, fasulye, sebze dolu. İnsan sırtında gelen bu maddeler satılıp aş edilecek, ekmek edilecek. Alınanlar tekrar sırta vurulup köyün yolları tutulacak.

Sırtı yüklü olanların çoğu kadın, Karadeniz'in anası. Yedi çocuk, dokuz çocuğun anası. Buralarda ana çok çocuklu. On bir, on iki çocuklu analar duyuyorum. Kız çocuğun hiç de değeri yok. Kadın kız doğurdu mu, koca bakmazmış kadının yüzüne.

Bir olay anlattılar bana, tüylerim ayağa kalktı: Koca, çocuğun erkek olmasını istemiş. Ama olmamış erkek. Kız doğmuş. Buna sinirlenen baba, yavrucağı tutup uçurum derelerden fırlatıvermiş aşağı. Dağda doğan kim, ölen kim? Kim soracak böylesine cinayetin olduğunu. Duyulmazmış ki soran olsun. Adam evleniyor. Doğan çocuklar hep kız. «Oğlan isterim» der dayatır erkek. Olmayınca ikinci karıyı alır. Kayıt, kanun nedir? Kim dinler bunu.

Buna benzer çok hikâyeler dinledim. Hepsinin yanında ananın yük taşıması beni daha çok hırpaladı. Çarşının olanca kalabalığı arasında sırtı yüklü kadınlar geçerken, yanımda bulunanlara sordum. Kadınların taşıdıklarının çoğu, çaymış. Alım kantarlarına getiriyorlarmış. «Neden erkekler taşımıyor da kadınlar taşıyor?» diye sorduğumda: «Erkekler için ayıp» olur cevabını verdiler.

Tam bu konuşma sırasında, önünde bir kadınla giden erkek vardı. Kadının sırtında kocaman bir küfe. Adam satıcıların önünde durdu. Patates aldı, salatalık aldı. Hepsi de kadının sırtındaki küfeye atıldı. Daha birçok şeyler küfeye girdikten sonra, bir de kocaman bir karpuz alıp küfeye koydu. İyice dolmuştu küfe. Kadın arkada, erkek önde çekip gittiler. Nereye gitti, köye mi, mahalleye mi bilmiyorum. Buna benzer daha çok manzaralar görmek işten bile değil.

Vay benim anam, nedir senin çektiğin. Oğlan doğur, kız doğur. Bir de senin doğurduklarını sana işkence etsin. Yük taşıtsın. Sekiz çocuğuna bakarken, sırtı küfeli köye değin git. Neden çekersin anam? Bunu hiç düşündün mü? Ak göğüslerinden ak sütler emzirdiğin insanlar, sana neden hor bakarlar? Sabahın erken saatinde kalkarsın. Evinin işini bitirir, ineğine ot verir, sütünü alırsın. Çok kere bunu da bulamaz çoğu. Çocuklarını doyurur, tarlaya koşar, kocana yardım edersin. Çayı toplar, fındığı toplar, bir de sırtına vurur kantara götürürsün. Bunların hepsi yetmiyormuş gibi, bir yandan kahır çek. «Oğlan doğurmadı» diye üzerine bir daha evlensinler. Neden anam bu? Sen asırlardır kendi mayanın sağlamlığı ile bize ana olup gidersin. Toprak gibisin. Sen de bereket var. Daha ne zamana değin bunca kahırlara dayanacaksın?

Bunca asırlar senin çektiğine dayanamıyan bir insan çıkmıştı. Sorsam hemen bilirsin. «Bizi düşmanlardan kim kurtardı dersem? «Gazi Paşa» diye cevap verirsin. Anacığım, o Gazi Paşa seni de kurtarmak istedi. İlkkez senin için okullar açtı. Kurslar açtı. Erkeklere seni eşit kıldı. Gel gör ki erkenden gidiverdi senin oğlun. Sana olan ödevlerini bitiremeden gitti. Ondan uyanamadın sen. Koca insan bu güne değin yaşasaydı, uygar ulusların anaları gibi mutlu yaşıyacaktın.

Buna rağmen sen erdemli yaşamaya devam et anacığım. Bir gün seni uyandıracak birisini daha doğurursun elbet. Sende bu sabır varken o güne değin dayanırsın..

Mustafa ŞANLI

Basından

DÜNYA

Bir yastıkta...

— İki uç.. iki uç..

İnönü'ye ve çevresindekilere göre, bu iki uçtan birinde biz, birinde Gökhan Evliyaoğlu vardık.

O, geçmiş devrin özlemlisi olarak, biz, İnönü demokrasisinin çıkmazlarını görerek İnönü'ye karşı sayılıyorduk.

Ve yine aynı çevrelere göre, bu aiki uç» zaman zaman birleşmekteydi ve ergeç de tam olarak birleşecekti!..

Halbuki sonunda ne oldu bilir misiniz? Bu iki uçtan biri Gökhan Evliyaoğlu, gide gide İnönü'yle birleşmez mi?.

Eee.. Yanlış hesap Bağdattan döner demişler. Asıl iki uç buydu ve uç birleşmesi işte asıl şimdi olmuştur!.

Biz ise tabii yine yerimizdeyiz!.

Bedii FAİK

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(BASIN AHLAK YASASINA UYMAYI TAAHHÜT ETMİŞTİR)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

İmtiyaz sahibi ve mesul müdür: DOĞAN AVCIOĞLU

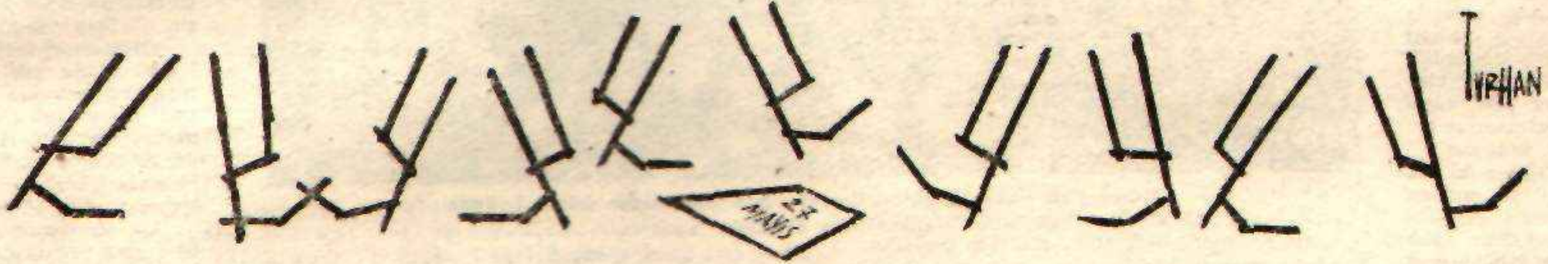
BAKANLIKLAR — ANKARA, ATATÜRK BULVAR 137/8

Telefon: 12 72 00 ★ İstanbul Bürosu: Mollafenari Sokağı 22 Cağaloğlu, Posta kutusu 512 — İstanbul, Tel: 229315 — 229316 ★ Ofsetle basıldığı yer: VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş. — İSTANBUL

ABONE Yıllığı (52 sayı) 50 T.L. altı aylığı (26 sayı) 25 T.L. üç aylık (13 sayı) 12.50 T.L.'dır. 1962 yılı için özel indirimli abone tarifesi: Yıllık 40 TL., altı aylık 20 TL., Üç aylık 10 T.L.'dır. Yurt dışı abonelerinde posta ücreti tutarında ilâve yapılır.

İLÂN: Beher sütunda santimetresi 25 T.L. dır. 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara ilân kabul edilmez. Renkli ilânlar özel tarifeye ve pazarlığa tâbidir. Devamlı çıkacak ilânlar için özel anlaşmalar yapılır. İlânlardan dolayı hiç bir mes'uliyet kabul olunmaz.

YÖN HAFTALIK GAZETE

TAKVİMDEN BİR YAPRAK

BAKIŞ

Cepheler beliriyor

Devrimcilerin şansı

27 Mayısı yapan zinde kuvvetlerdeki huzursuzluk belirtileri, bütün sermayesi İnönüye küfrederek oy toplamaktan ibaret bulunan siyasî partileri, seçimlerden beri üçüncü defa, İnönünün etrafında birleştirdi. Bu sefer, komünistlik iftirası kadar tesirli olduğu anlaşılan «İnönist» suçlamalarıyla, rakiplerini itibardan düşürerek, büyük bir partinin idarecileri arasına giren azılı ırkçılar ve faşistler bile, «İsmet Paşa çok yaşa» türküleri çağırmaya başladılar... Siyasî hayatımız bakımından, azılı faşistlerin de nefret ettikleri İnönüye sığınmaları doğrusu büyük bir yenilik...

İnönü taraftarlarıyla İnönüye karşı olanların mücadelesi şeklinde geçen son seçimlerde çoğunluğu sağlıyamadığı halde, 27 Mayısçı kuvvetlerin açık desteğiyle iktidara gelen İnönü de, yeni bir 27 Mayıs korkusuyla ona sığınan 27 Mayıs düşmanlarının himayesini, rejimi kurtarmak gerekçesiyle, üzerine aldı.

Böylece, zinde kuvvetlere karşı, bir yıllık iktidar devresini, 27 Mayısın gerçekleştirdiği bir iki iyi eseri yıkmakla geçiren muhafazakâr cephe kuruldu. Dağınık, istikrarsız ve hissî sebeplerle biribirilerinden nefret edenlerle dolu bir cephe.. Bu menfaat kokteyli, Atatürkün sağ kolu olan eski devrimci asker İnönüye, zinde kuvvetlerin açtığı kredi sayesinde ayakta durabiliyor. 27 Mayısı tasfiye politikası, son af örneğinin de gösterdiği üzere, İnönü vasıtasıyla yürütülüyor.

Bugün gerici kuvvetlerin koruyucu meleği İnönüdür. Son olaylar, bu üzücü gerçeği az çok gözler önüne serdi. Fakat, ne kadar üzücü görünürse görünsün, sis perdesi yavaş yavaş sıyrılarak gerçeklerin görülmeye başlanmasına aslında sevinmek lâzım. Vuzuh, her zaman için vuzuhsuzluğa tercih edilmelidir. Bunun içindir ki, statükocu eski Türkiye ile yeni Türkiye arasındaki asırlık çekişmenin, cephelerin belirmesiyle biraz daha vuzuh kazanması iyi olmuştur. Hattâ statükocu cephenin hissî düşmanlıklardan sıyrılarak, sağlamlaşması ve kuvvetlenmesi arzulanmalıdır. Bu, politikacı oyunlarına ve çeşitli aldatmacaların tesiriyle bölünen ve vuzuha kavuşmuş metod ve fikirlerden mahrum görünen, fakat Türkiyemizin köklü reformlara girişerek, bir an önce çağdaş uygarlık düzeyine varması noktasında birleşen Atatürkçülerin de toparlanmasına imkân verecek. Bugün ortada, Atatürkün çizdiği yolda memleketimizin azamî sür'atle ileri gitmesini ve sosyal adalet içinde hızla kalkınmasını istiyen huzursuz ve sabırsız gruplar var. Sayıları günden güne çoğalan bu insanlar gidişten memnun değil. Statükocu cepheden ümidini çoktan kesmiş. Fakat yerine koyacak bir şey de bulmuş değil. Bu insanlar, reform istiyorlar, kalkınma istiyorlar, sosyal adalet istiyorlar. Gerçek demokrasi istiyorlar. Atatürkün halkçılık, devletçilik ve devrimcilik ilkelerinin en geniş şekilde uygulanmasını istiyorlar. Ama hedeflere nasıl ve hangi yollardan erişilebileceği hususunda kesin fikirlere henüz kavuşmamış bulunuyorlar. Bu insanlara her partide ve parlamentoda rastlamak kabil. Genel olarak muhafazakâr bir hüviyete sâhip bulunmakla beraber, siyasî partiler ve parlamento, önemli sayıda henüz yolunu arıyan gerçek Atatürkçüyü sinesinde barındırıyor. 27 Mayısı yapan kuvvetler ise çoktan devrim yolunu benimsemiş bulunuyor. Sömürücülerin uşaklığını yapmayı reddedip, halkçı ve devrimci gidişi benimsiyen aydınların sayısı günden güne çoğalıyor. İşçi sendikaları da sosyal adalet, hızlı kalkınma ve köklü reform fikirlerinde birleşiyorlar.

Şimdi bu dağınık ve vuzuhtan uzak cepheyi, bütün grupların kabul edebileceği açık ve kesin bir aksiyon programı etrafında birleştirmek lâzım.

YÖN'ün, Türkiyemizi çağdaş uygarlık düzeyine götürecek en insanî ve en kestirme yolun, milliyetçi ve istiklâlci bir sosyalizm olduğuna, iki iki dört eder kesinliğiyle inandığı malûmdur. Fakat mevcut şartlar altında sosyalizm bile en önemli mesele değil. Önemli olan; toplumun bütün sağlam kuvvetlerinin, memleketimizi sosyal adalet içinde hızla kalkınma yoluna sokacak asgarî bir program etrafında birleşmeleri. Maziye değil de, ileriye dönük Atatürkçü bir programın gerisinde devrimcilerin toplanmaları. Bu toplayıcı programı bir an önce ortaya koymak lâzım.

Statükocu cephenin birleşmesi, Atatürkçü bir program hazırlanmasını ve toplumun sağlam kuvvetlerinin bir araya gelmesini çok kolaylaştıracak. Böylece, C.H.P ve C.H.P. ye karşı olanlar şeklindeki, siyasî hayatımızı soysuzlaştıran kısır ve yanıltıcı bölünmenin yerini, gerçek ve yapıcı bir bölünme alacak. Bu sebeple, hür fikri boğmak ve Atatürkçüleri yanıltmak için girişecekleri çeşitli tertipleri ve iftiraları çok iyi bilmemize rağmen, statükocuların zinde kuvvetlere karşı birleşmesini sevinçle karşıladık. Statükocu cephe, devrimci cephenin sarih fikirler etrafında biran önce teşekkülünü sağlıyabilirse, gerçekten büyük bir hizmet yapmış olacak... YÖN, bütün Atatürkçü aydınları, böyle bir aksiyon programı hakındaki düşüncelerini açıklamaya çağırır. Program, çeşitli çevrelerden gelecek bu düşüncelerin ışığında ortaya çıkacak.

Devrimcilerin talihsizliği

Devrimci bir aksiyon programının temel fikri, sanırız ki halkçılık olacaktır. Zira memleketimizde halka rağmen iktidara gelmek çok kolay, fakat halka rağmen memleketi ileri götürmek çok zor. Halkı kazanmıyan bir iktidar, zorbalıktan başka bir şey yapamaz. Zorbalık da uzun ömürlü olmaz, zorba geldiği gibi gider. Geçmişteki devrimcilerin en büyük hâtası, bu gerçeği anlamamak oldu. Halka rağmen ilerleme fikri, memleketimize çok değerli yıllar kaybettirdi. Artık, bir gerçeği kabul etmek lâzım: Demokrat Parti eşrafı, halk kütlelerini peşinden sürüklemeyi başarmıştır. Halk, Köy Enstitülerini ve Toprak Reformunu yapanların değil, reformlara karşı olanların peşinden gitmiştir. Vatana ihanet suçuyla asılan bir insan, bugün bile kütlelerce aranmaktadır.

Durumu, halkın cehaleti ve geriliğiyle izaha kalkışmak, çok kolay, fakat yanlış bir yoldur. Sosyal ve ekonomik yapının, halkı ağa ve eşraf hâkimiyeti altına koyduğunu, seçimlerde halk yerine, bu sömürücülerin iradesinin tecelli ettiğini söylemek de yeterli değildir. Halkın tutumunda, C.H.P. İdarecilerinin 1946 dan önceki davranışları da önemli bir rol oynasa gerek. O zamanların iyi niyetli devrimci kadrosu, halkçılık ilkesini benimsediği halde, bu ilkeyi sağlam temeller üzerine oturtmayı becerememiştir. Halkçılık politikasının yürütülmesi, Anadolu ve halkla hiç bir ilgisi olmıyan Osmanlı Efendisine bırakılmış, devrimci kadro, halkla arasındaki engelleri kaldırmak yerine, eşrafla işbirliği yapmıştır. Bu durumda halkçılıktan gittikçe uzaklaşılması mukadderdi. Nitekim halkın hâfızasında devrimci kadronun bütün iyi niyetlerine rağmen, C.H.P. idaresinden sâdece, jandarma, tahsildar ve baskı kalmıştır. Bu yüzden geniş kütleler, 1950 de iktidara gelen sömürücü kadroya bile, jandarma ve tahsildar istibdadını hafiflettiği ve halka daha yakın gözüktüğü için, dört elle sarılmışlardır. Millî Birlik İdaresinin, halka yukarıdan bakmaya alışık bürokrasinin hâkimiyetini tekrar tesis ederek, kütlelerde eski baskı devrinin geri geldiği intibaını yaratması Menderes devrine duyulan hasreti arttırmıştır. C.H.P.ye karşı partilerin seçimlerde sağladığı kolay başarının temel sebebi bu olsa gerek.

Bugün de, halk kütleleri ile halkın mutluluğunu yürekten istiyen devrimci kuvvetler arasında bir uçurum vardır. Nitekim son gençlik hareketleri, halk kütleleri tarafından pek tutulmamıştır. Halk hâlen sömürücü kadroyu, halkçı aydınlara tercih etmektedir! Bu durumda, devrimci kuvvetlerin hareket noktası, akla ve mantığa aykırı düşen bu tezadı ortadan kaldırmak ve halkı kazanmak olmalıdır.

Halkı kazanmak, onu sömürücülerin elinden kurtarmanın ve Türkiyeye ilerleme yolunu açmanın temel şartıdır. Hareket noktası bu olunca, çok azla yetinen ve sömürücülerini bile hasretle arıyan halkımızı yeniden kazanmanın güç olacağını sanmıyoruz.

Önümüzdeki sayılarda konuyu geniş şekilde ele alacağız.

Doğan Avcıoğlu

Subaylar ve plân

Millet Meclisi Cuma günü Kayserideklerin affı için uğraşırken, Meclis binasının bir blokunu işgal eden Devlet Plânlama Teşkilâtına bir takım subaylar gelip, **Beş Yıllık Kalkınma Plânı hakkında, ilgililerden bilgi istediler.**

Teşkilâtın müsteşarı ile üç uzmanının istifasından sonra, bunların yerlerine yeni tayinlerin yapılması, Genel Kurmaydan, Harp Okulundan ve diğer bazı askerî dairelerden subayları meraklandırmıştı. Tesadüf, bu yaa meraklıların büyük bir kısmı, aynı saatte aynı yerde buluştular ve plânlamacılardan Beş Yıllık Plân hakkında bilgi istediler.

Teşkilât uzmanlarından Yorgi Demirel tarafından verilen izahatı **büyük bir dikkatle izleyen** subaylar, memleketin geleceği ile yakın ilgisi bulunan plânın, böyle ayak üzeri verilen alamünit bilgi ile tam mânasıyla anlaşılamayacağını da bu arada belirttiler. Taraflar karşılıklı düşündükten sonra, Harp Okulunda bundan böyle Beş Yıllık Plân konusunda aydınlatıcı konferanslar tertip edilmesini uygun buldular.

Bundan böyle hiç değilse iki haftada bir kere plânlama uzmanlarının Harp Okuluna giderek, genç subaylara Beş Yıllık Plân çalışmaları hakkında bilgi vermesi kararlaştırıldı.

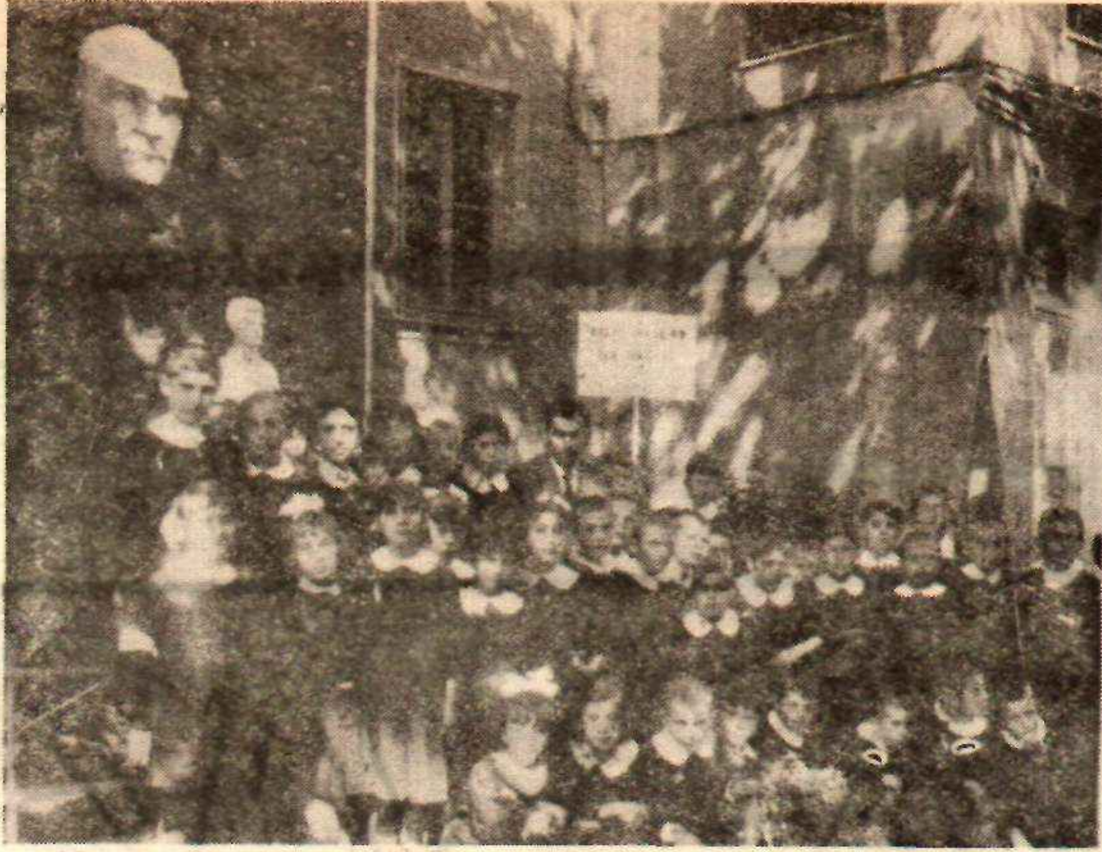
DPT'ye gelen subayların o gün en çok ısrar'a öğrenmek istedikleri konu, Beş Yıllık Plânın üç müsveddesi arasındaki fark oldu. Bu konuda soru soran ve *bilgi isteyen subayların*, Beş Yıllık Plân hakkında evvelden edinmiş oldukları bilgilerin etraflılığı ise plânlama uzmanlarının hayrete düşürdü. Genç subaylar, hemen hemen plânlama uzmanları kadar plâna aşinaydılar ve **zirai kazançlardan alınması düşünülen ve sonra vaz geçilen vergi veya toprak reformu konularında pek çok şey biliyorlardı. Beş Yıllık Kalkınma Plânının iç finansmanı** konusunda genç subayların sordukları sorulara cevap vermek hususunda da plâncılar bir hayli **zorluk çektiler.**

Bu ziyaretten bir gün sonra bir basın toplantısı yapan plânlamanın yeni müsteşarı Ziya Müezzinoğlu, subayların Plânlama Teşkilâtına geliş sebebini açıkladı. Müsteşar, «Merak etmişler gelip öğrenmek istedikleri şeyleri sordular, plânlamaya ilgi duyan her vatandaş, öğrenmek istediği şeyleri gelip plânlamadan sorabilir, kapılarımız açıktır» diyordu. Ama bunu derken huzurunun bir hayli kaçmış olduğu da görülüyordu.

Gomunistlik!

Bir komünizm yaygarasıdır gidiyor. **Atatürk gençliği ve zinde kuvvetler komünizmle suçlanıyor. Daha kurnazlar, orduya ve gençliğe temenna çakarak, son olayları komünist tahrikleri ne bağlıyor. Milyoner basın ile 27 Mayıs aleyhtarı basın, kampanyayı ustalıkla destekliyor. Rusların Türkiyeye yüz milyonlarca lira akıttığı fısıldanıyor. Bu maksatlı kampanyaya nihayet bir Başbakan Yardımcısı da katıldı. Hasan Dinçer, son günlerde komünist tahriklerinin şiddetini arttırdığını açıkladı.**

Peki kimmiş bu komünistler?

Kılıçarslan ilkokulu öğrencileri Turhan Emeksiz'in büstü önünde
«Dersimiz: 27 Mayıs...»

Kimmiş para alanlar? Kimmiş gençliğin arasına konuşanlar? Kimmiş Millî Devrim Ordusu beyannamesini dağıtanlar? Cevap yok.

Türkiye İşçi Partisi soruyor: «Eğer gizli amaçlarımız olduğunu *iddia ediyorlarsa, bildiklerini,* delillerini namusluca ortaya koymalarını bekliyoruz.» cevap yok.

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Talebe Cemiyeti, yayınladığı bildiride soruyor: «Gençliğin, ordunun ve milletin arasını **açmak isteyen tahrikçiler; komünizan fikir ve hareketleri ispatsız isnatlar** hâlinde yapıştırmak çabası içindedirler. **Türkiye Büyük Millet Meclisinden kahve köşelerine kadar yayılmak istenen bu isnatları ortaya atanları, tarih önünde ispata dâvet ediyoruz.»** Cevap yok.

O hâlde cevabını biz verelim: «İddialarını ispat edemiyenler, namussuzdurlar. Bulanık suda balık avlamak istiyenler, fikir hürriyeti ve demokrasinin amansız düşmanı aşağılık çıkarcılardır.»

Kökü dışarıda!.

Biraz da işin şaka tarafı: Kafatasçıların herkese komünist demeye dilleri o kadar alışmış ki, **biraz kafaları kızınca en yakın arkadaşlarına komünistliği yapıştırıyorlar. Perşembe günkü A.P. grubu toplantısında bunun tipik bir örneği görüldü. Toplantıda 65'lerden Senatör İzzet Birand, Gökhan Evliyaoğlu'nun yazılarını incelemiş ve önceki tutumuyla bugünkü «İnönist» tutumu arasında büyük fark olduğunu** belirterek, ateşli başyazara çatmış. Harika çocuğun cevabı hazır: «65'lerin kökleri **dışarıda»**

Bu **suçlama üzerine toplantı karışmış, ayağa fırlıyan 65'ler kürsüye gelip, şu cevabı vermişler. «Asıl senin kökün dışarıda, sen dışarıdan idare ediliyorsun.»**

C.H.P. deki huzursuzluk

C.H.P. İdarecilerinin tâvizci *tutumu, partideki huzursuzluğu* arttırıyor. Grupta artık İnönü rahatça tenkit ediliyor. Nitekim geçen hafta Muğla Milletvekili Turan Şahin, tâ 1946 yılına kadar inerek, olan bitenlerden İnönüyü suçlu buldu. Konuşma o kadar tesirli olmuştu ki, İnönü Turan Şahinden sonra söz alıp, havayı yatıştırmak lüzumunu duydu. İnönü, uzun uzun İstiklâl Harbi hâtıralarını anlatarak, bu işi başardı.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu
CHP' huzur yok

Af konusunda, İnönü teker teker herkesi **Meclis toplantısına çağırdığı** halde, **bir çok milletvekilinin toplantıya katılmaması ve 6 milletvekilinin grup kararına uymaması** da bu huzursuzluğu arttırıyor.

Son bir olay, bir ay önce istifasını İnönüye gönderen C.H.P. nin ilk üyelerinden Yakup Kadri Karaosmanoğlunun istifasını sebepleriyle birlikte açıklaması oldu. Karaosmanoğlunun istifa mektubu, «Kurulduğu gündenberi mensubu olduğum, hattâ kurulurken ve programı tesbit edilirken Atatürkün huzuruna çağırdığı danışma heyeti içinde bulunmak şerefiyle iftihar duyduğum C.H.P» sözleriyle başlıyor ve Atatürkün yakın arkadaşı olan Manisa milletvekili «C.H.P. nin bir **çok hususlarda Atatürk ilkelerinden ayrılmasını ve tâvizler vermesini» istifa sebebi olarak gösteriyor.**

C.H.P. deki **huzursuzluk asıl** Kurultayda patlak verecek.

Fayans karaborsası

Haberi özel teşebbüsçü Hürriyet veriyor. **Haberin başlığı şu: Fayans karaborsası aleni olarak fiilı yürürlü. Sebep ithalâtın durdurulup yerli imalâtın ihtiyacı karşılayamaması. Türkiyenin bütün fayans ihtiyacını Çanakkale Seramik Fabrikası gidermeye çalışıyormuş. Bu fabrikanın sahibi yıllık ihtiyaç 35 milyon âdet olduğu hâlde ancak 18 milyon âdet imalât yapabiliyormuş. Buna rağmen işbilir firma sahibi, kotalara fayans ithali için tahsis konmasını önlemiş. Şimdi 115 kuruşluk fayans, karaborsada 150—160 kuruşa satılıyormuş ve bu soygunculuğun adına ticaret deniyormuş.**

Daha önce de, Çanakkale Seramik Fabrikası, diğer bir seramik fabrikasının sahibi olan **Nejad Ezacıbaşı ile birlikte, Sümerbankın Seramik Fabrikası kurmasını önlemeye çalışmışlardı. Şimdi de fayans ithâlini önlüyorlar. Neticede, çimento ve demirden sonra fayans da karaborsaya düşüyor. Özel teşebbüsçü bakanlarımız ise iftiharla müjdeliyorlar.**

Piyasa açıldı!

27 Mayısçı öğretmen

27 Mayıs, İlkokulların öğretim programında yer almaktadır. Gene **İlkokulların** yönetmelik ve **plân cetvellerinde ders programlarıyla ilgili gezi ve yerinde** incelemelere önem verilir. Meselâ tarih dersinde Fatih Sultan Mehmed'in İstanbulu alışı mı anlatılıyor? Toplar öğretmen öğrencilerini, götürür Halice, götürür surlara.

Alibeyköyü Kılıçarslan İlkokulu öğretmeni Mustafa Bilgili de 27 Mayısı ve 27 Mayısı hazırlayan sebepleri anlattığı bir dersin ardından toplamış öğrencilerini, Turan Emeksiz'in vurulduğu yere götürmüştür.

Olayı kafatası mühendislerinin gazetelerinden okursanız, Öğretmen mini mini yavruları zehirlemiş, okul müdürü de «bu bir cinayettir» diye demeçler vermiştir.

Olayı incelemekle görevli Millî Eğitim Müfettişi Adil Yüce, soruşturma sonunda öğretmen Mustafa Bilgili hakkında idarî muameleyi gerektirecek bir hâl olmadığını belirtirken Okul Müdürü Mustafa Yücel de bir YÖN muhabirine **şunları söyledi:**

«— Meselenin doğrusunu mu öğrenmek istiyorsunuz, o hâlde bir Yeni İstanbul gazetesi alın ve yazılarını tam tersini düşünün.»

Toker'in dayıları

Metin Toker'in fikirsizlik çıkmazı içindeki yalpalamaları devam ediyor. Akis'te olmamış olayları olmuş, söylenmemiş sözleri söylenmiş göstermekten ibaret seviyesiz oyun, fütursuzlukla sürüp gidiyor. **Oysa İlhami Soysal, bizzat Metin Toker'in bir sözü ile gerekli ikazı yapmış ve «iftira eden namussuzdur» demişti.** Ama **görülen şudur ki namus** yolu çetin gelmiş, iftira ve aldatmaca yolundan ayrılmak istenmemiştir.

Kendi kaleminden çıkmış şu cümle ile Toker'e bir ikazda daha bulunalım:

«Dünyanın en aptalları, kendilerini kurnaz ve kendilerinden başka herkesi köprüden geçilince ve kadar dayı diye kitap edilen aylar kadar safdir sananlardır. Bunların zaman zaman adam kandırdıkları varittir. Ama uzun vâdede başarı kazandıkları şimdiye kadar görülmemiştir.»

Artık, zaman zaman da olsa kimseyi kandıramıyan **Metin** Toker, **kendini aldatmaya bakalım daha ne kadar** devam edecek?...

Küçükömer ve plân

Geçen sayımızda yayınlanan **plânla ilgili bir incelemesi** dolayısile «**plânlama çalışmalarına** katılan» diye tanıttığımız İktisat Fakültesi Doçentlerinden Dr. İdris Küçükömer, «Bu tanıtma, okuyucuya Ankara'da plânın yapılmasına fiilen katılma kanısını verebilir» diyor ve ilâve ediyor:

«Plânlama ile ilgim, Danışma Kurulu üyesi olmak ve Devlet Plânlama Teşkilâtı adına Türkiye Dış Ticareti konusunda bir çalışma yapmaktan ibarettir».

SİYASİ AF

Af nihayet çıktı. Fakat memleket daha huzursuz, zinde kuvvetler daha sinirli...

Tavuk yumurtadan çıkar

Parlâmentonun beş siyasi partisi, memleketin en önemli dâvasını hallettiler. Af çıktı.

Affın kanunlaşması ile birlikte ortalığı bir huzur kapladı, bir huzur kapladı ki görmeye değer. Önce Kayserideki ler birbirine girdi. Müebbedlerden Vacit Asena, müebbed olmayanların üzerine yürüdü. O ufak tefek boyuna rağmen *neredeyse, kendisinden çok daha iri* kıyım olan bir takım sabıkları az daha dövecekti. Eski kader yoldaşlarının yüzüne karşı, «sizinki de erkeklik mi? Kader yoldaşlığı bu mu?» diye bağırdı. Karşılıklı ithamlar aldı yürüdü. Müebbed olmayanlar müebbedlere, «biz sizin yüzünüzden buraya girdik» dediler, müebbedler de müebbed olmayanlara, «hayır biz sizin yüzünüzden buraya girdik» cevabını verdiler. Sayın Bayar ise, özel affın çıktığını öğrendiği gün, hiç kimseleri yanına uğratmadı. Odasında uzlete çekildi.

Kayseri Bölge Cezaevindeki 325 âdi suçlu ise, hani şu anayasayı ihlâle teşebbüs etmeyenler, gençliğin üzerine kurşun sıktırıp, kardeşi kardeşe vurdurmayıp, sadece yankesicilik, hırsızlık, darp, cerh, yaralama, ırza tecavüz gibi suçlardan mahkûm olanlar da kazan kaldırdı. Açlık grevine başladılar. Hapishane atölyelerinde dahi çalışarak müsbet *bir şeyler yapmakta olan* bu âdi suç mahkûmları işlerini bıraktılar. Hapishane avlusunda toplanıp, «Hazine hırsızlarına, kardeşi kardeşe öldürten katillere af var da bize neden yok?» diye bağırdılar. İçlerinden, «Onlar üç yüz kişi *biz doksan bin kişi milleti biz onlardan* daha çok temsil ediyoruz, onlar afediliyor biz edilmiyoz. Atıfet bu mudur? Adalet bu mudur?» diyenler çıktı. Kayseri Bölge cezaevindeki bu hareket, kısa zamanda yurdun dört bir köşesindeki diğer ceza evlerine de sirayet etti.

Aynı gün, Erzurumda bir meydanda toplanan Atatürk Üniversitesi öğrencileri, «Komünist Bizim Radyoya ölüm» diye bağırırlarken, arada, «katillere af yok» diye de bağırdılar.

Af kanununun Millet Meclisince kabul edilmesinin hayırlı sonuçları piyasada dahi kendini belli etti. Tekel mamulleri nin satışı birden bir artış gösterdi. PTT memurları ise, Kayseri cezaevi ile Pos*tahane arasında taşınmaktan ayaklarına* karasu indiğini hissettiler.

Önce huzur, sonra af diyen Başbakan İnönü, vaktiyle Mecliste söylediği, «sizi ben bile kurtaramam» sözünün yanlış olduğunu anladı. Huzurun bir türlü aftan önce gelmediği gerçeğini keşfedip, önce af sonra huzur rofmülünü dedi.

CHP Grup Yönetim Kurulu da aftan önce mi huzur, huzurdan önce mi af meselesini öylesine birbirine karıştırdı ki, sonunda CHP milletvekillerinden yedisi hakkında grup kararlarına aykırı hareket ettikleri gerekçesi ile Haysiyet Divanına sevk kararı aldı.

Bir taşta birkaç kuş

Şükrü Koç, Necip Mirkelâmoğlu, Sabri Vardarlı, Abdurrahman Altuğ, Şükrü Yüzbaşıoğlu ve İsmail Ertan adlı milletvekilleri, af tasarısının Millet Meclisindeki oylaması sırasında, sabah alınan grup kararına rağmen aleyhte oy kullanmışlardı. Kasım Gülek de, sabah ve öğleden sonra Mecliste olduğu halde oylamaya katılmamıştı. Bu milletvekilleri Grup kararlarına uymamak gerekçesiyle Haysiyet divanına sevk edildiler.

Af, AP Meclis Grubunda da bir küçük huzursuzluğa yol açtı. Grubunun kararlarını dinlemeyen ve af konusunda diğer arkadaşlarına göre daha aşırı yatırım yapmaya kalkışan, sabık Deveci Vali Kadri Eroğan, AP Genel İdare Kurulu kararı ile Yüksek Hakem Kuruluna sevkedildi. Kısmi affın tadili için önergeler veren Muzaffer Döşemeci, Cevat Önder, Mustafa Kaptan, Aziz Zeytinoğlu, Faruk Sükan, İhsan Tombuş, Mehmet Ali Aytaç, Şükrü Akkan, Saim Kaygan ve Erol Akçal adlı yatırım meraklı*larının da durumlarının* Genel İdare Kurulunda görüşülmesi kararlaştırıldı.

AP yöneticilerinin telâşı, af konusunda yapılan siyasi yatırımda, bir takım arkadaşlarının kendilerini geride bırakmasaydı. CHP Grubu yöneticileri ise, Genel Başkanları İnönünün sabahki Grup toplantısındaki üstü açık tehditlerine bile aldırmıyan milletvekillerinin bulunması ve içlerinden «tavizciliğe pay dos» diyebilenlerin çıkmasıydı. CHP Grubu içinde böylelerinin var olduğunun yayılması, seçmenleri nazarında CHP yöneticilerinin itibarını iki paralık edecekti. Zaten pek zirvesinde bulunmayan bu itibarın daha da aşağılara düşmesi ise Kurultay arifesinde hoş değildi.

CHP yöneticilerini böylesine sert olmaya sevkeden sebeplerden biri de, Grup kararlarına itaatsizlik maskesi altında, Genel Başkana karşı açıkça cihad ilân eden Kasım Güleki de bir punduna *getirip diskalifiye etmek arzusuydu.*

Elini veren, kolunu kurtaramaz

Beş siyasi partinin inanılmaz bir birlik ve beraberlik içinde yürüttükleri ve etrafında toplandıkları kısmi ve özel siyasi affın Millet Meclisinden çıkması *aslında öyle sanıldığı kadar kolay ol*madı. Gerçi, tasarının Millet Meclisinden geçmesi umulduğu kadar gürültü çıkarmadı ama, işi o safhaya gelirinceye kadarki kulis ve grup faaliyetleri çok fırtınalı geçti.

Bir kere Ekim başında, birden sokağa dökülen olaylar, CHP de dahil, bütün partiler mensuplarının ödünü patlattı. Hemen herkes olayların böylesine bir tansiyon yüksekliğine kavuşmasının sebebini biliyordu. Ama, kimse bunu açıkça ifade edemiyordu. AP liler ilk şaşkınlıkla tahikler CHP den geliyor dediler. Sonra baktılar ki CHP. liler de kendileri kadar telâşta, bu sefer, bir başka şamar oğlanı aradılar. Sokağa dökülen ve af aleyhinde gelişen olayların tahrikçilerinin komünistler olduğunu ortaya attılar. Hükümetin mes'ul başı bu iddiayı kabullenmedi ama, açıkça iddianın karşısına da çıkmadı. Milyoner basının da yardımıyla, alttan alta gösteriler komünistlere mal edildi. Efkârı umumiye de buna inanmaya zorlandı. Bu arada, af tasarısını verdiğim sözü illâ da yerine getireceğim havasıyla Meclisten geçirmeye çalışan Başbakan İnönü, Genel Kurmay Başkanlığını bir kaç defa *ziyaret etti. Ortalıkta esen* garip ve ürkütücü havaya bir teşhis koymaya çalıştı. Cumhurbaşkanı Gürselle görüştü. Ortalıkta ısrarla dolaşan yeni Cunta söylentilerini değerlendirmeye gayret etti.

Yaptığı temaslar sonunda edindiği intibaları Cuma günü CHP Meclis Grupları toplantısında şöyle çıkladı: «Bir yarı ihtilâl havası içindeyiz. Durum kritiktir. Ama şu anda, af konusunda parti ve hükümet başkanı olarak verdiğimiz sözü yerine getirmek için elimden geleni yapacağım. Tasarının bu haliyle geçmesi bir mühim merhale olacaktır. Bunu başarırsak, meselelerin çoğunu halletmiş olacağız.» Bu konuda gerekenlerden gerekli teminatı da aldığını ve şimdilik kaydıyla duruma hâkim olduğunu belirten İnönü, Grup toplantısında CHP milletvekillerine tekrar ve tekrar, «bu af tasarısı kanunlaşmalıdır» dedi. En çok endişelendiği noktalardan biri, CHP milletvekillerinin Meclisteki müzakereler sırasında hazır bulunmamamalarıydı. O gün belki yüz defa etrafını alan milletvekillerine ve grup yöneticilerine, sabahki Grup toplantısında kaç kişinin bulunduğunu sordu, sonra hemen her kese ayrı ayrı, öğleden sonraki Meclis oturumunda hazır olmalarını tenbih etti. «Gelmemezlik etmeyeceksiniz değil mi?» diye her önüne gelen milletvekilinden söz alan İnönü, partisi mensuplarını açıkça baskı altında bıraktı. Buna rağmen, Cuma sabahı yapılan CHP Meclis Grupları toplantısında onbir milletvekili, İnönünün karşısına çıktılar. CHP Grubunun Mecliste, af tasarısı oylanırken grup kararı ile bağlanmamasını istediler. Bu yolda verilen önergeler reddedildi. Şükrü Koçla İsmail Ertanın bu önrgelerinin reddinden sonra, hiç umulmayan bir yerden, Cevat Dursunoğlu *Burhan Arattan gelen bir önerge oylan*dı. Önerge, CHP grubunun af tasarısının lehinde oy kullanması ve bütün milletvekillerinin Meclis toplantısında hazır bulunması yolundaydı. Şükrü Koç, İsmail Ertan, Feyzi Ceylân, Sabri Vardarlı, Necip Mırkelamoğlu, İlyas Kılıç, İhsan Kabadayı, Şevki Aysan, Naci Yıldırım bu önergeye de kırmızı oy kullandılar. Ama, geri kalanlar, yani çoğunluk, «bu dar geçitte beni yalnız bırakmayacaksınız.» «Bu af tasarısının karşısında olan benim de karşımda demektir», «Siz fitne ve tahrik kaynaklarını içinizde arayınız» demekten dahi çekinmeyen CHP Genel Başkanının tarafını tuttu.

CHP liler, bu kararları ile ellerini verdiler. İki gün sonra ise, birinci etabı geçirilmiş olan af vaveylâsının ikinci etabında kollarını vermek için yeniden masaya oturmak zorunda kaldılar. Bu sefer, Kayseridekilerden sonra, Adanadakileri de af yollarını arıyorlardı.

AP de oynanan komedi

CHP içinde bunlar olup biterken, afçı AP liler de bir hayli oyun oynadılar. Cuma sabahı toplanan AP Meclis *gruplarına da, affın toptan mı yoksa pe*rakende mi olması, Hükümet tasarısının oylanıp oylanmaması konusunda hayli gürültü koptu.

Belki inanılmayacak bir şeydi ama, AP Genel Başkanı Gümüşpala bu top*lantıda kalktı ve «Evvelâ memleket*, sonra parti, sonra şahıslar gelir. Artık yatırım yapmaktan vazgeçelim. Bugün için mühim olan kademeli aftır, onu çıkarmaya çalışalım, hükümetin tasarısını destekleyelim» dedi. Bir başka AP li, daha geniş bir affın Meclisin feshine bile yol açabileceğini, bu bakımdan «ne koparılırsa kârdır» diye hareket etmek gerektiğini söyledi. Karşılıklı ithamlara ve esip savurumalara rağmen, yapılan oylamada, seksene karşı otuz oyla, hükümet tasarısının desteklenmesi karar altına alındı. Diğer parti grupları da aynı mahiyette kararlara vardılar.

Hükümetçe hazırlanan özel af tasarısında, tasarı Millet Meclisi komisyonlarına geldiğinde son anda bir ufak tadilât yapılmıştı. Hemen bütün komisyon üyeleri bu ufacık ama mâna bakımından çok önemli tadilâtı itirazsız kabullendiler. Zira garip bir şekilde korkuya kapılmışlardı. Tadilât, üçlü koalis*yon protokolünde kararlaştırılan af hu*dutlarını daha da kısıyordu. Müebbedlerin de aftan faydalanmasını önlüyordu. Bakanlar kurulundan çıkarken dahi yapılmayan bu değişiklik şuydu: Aftan sadece «geçici hapse mahkûm olanların» istifade etmesi müebbetlerin bundan faydalanamamasıydı. Türk basınında, Bayar'ın da aftan faydalanacağını yalnız YÖN bildirmişti.

Anlaşılan Hükümet, son dakikada başını biraz sertçe bir kayaya vurmuştu. Bu ufacık tadilât için partilerden hiçbirinin şamata etmemsi de ayrıca dikkate değer.

Millet Meclisindeki müzakereler, baştan inanılmayacak bir sükûnet içinde geçti. Gerçi, MBK cıların Kayseriye gidip Yassıada mahkûmlarının kapılarını bizzat açmaları gibi komik teklifler ortaya sürenler de olmadı değil ama, bu *sözler* sadece tebessümle karşılandı. Günün dikkate değer diğer hâdiseleri, Fuat Arnanın biraz fazla alkol kokan konuşması ile, AP li Kadri Eroğanın, cereyanı kesilmiş mikrofon önünde bağırıp çağırması oldu. Eski ideal arkadaşı Fuat Arnanın siyasi yatırım bakımından kendisini hayli geride bıraktığını gören Bölükbaşı da bir ara atraksiyon yapmaya özendiyse de, Meclis Başkanı Fuat Sirmenin oldukça haşin davranışı *karşısında ufacık grubun toplayıp sa*lonu terk etmekten başka birşey yapamadı. Oylamada geri kalan dört parti birleştiklerinden, tavşanın dağa küstüğü pek anlaşılmadı.

Perşembenin gelişi

Cuma günü Millet Meclisinden geçen af kanunu, Cumartesi günü, tıpkı Adnan Menderes devrinin kanun tasarı ve teklifleri gibi bir yıldırım hızı ile Cumhuriyet Senatosu komisyonlarına geldi ve orada da kabul edildi. Cumhuriyet Senatosu Adalet ve Anayasa komisyonları bir arada toplanıp, af tasarısının Anayasaya uygun olduğu yolunda fetva verirlerken, bir başka odada da, *Koalisyonun üç kanadını teşkil eden* CHP, YTP yetkilileri, her partiden ikişer kişi olmak üzere, Adanadaki yüksek dereceli memurların da cezalarının affı için pazarlık yapıyorlardı. Neticede bu pazarlık da sonuçlandı ve Kayseridekile*re parelel olarak Adanadakilerin af*fı için bir kanun teklifi hazırlanması kararlaştırıldı.

Beri yandan, Kayseride çıkma hazırlıkları devam etti ve hafta içinde hemen sonra, Gümüşpala «C.H.P. nin ha ve Deniz Kuvvetleri komutanlıklarının yeni binasında sabahlara kadar bir takım ışıklar bu mutlu sonuç şerefine yandı durdu.

A.P. Kongrelerinde ise, Genel Af talepleri derhal başladı. Kayseri kongresinde, Yassıada mahkûmlarından siyasi mazlumlar diye bahsedildi. İzmitli A.P. liler, af balosu tertiplemeye koyuldu. Kayseri İl Yönetim Kurulunun faaliyet raporunda, Anayasa değiştirilerek tabii senatörlüğün kaldırılması istendi. Konya Milletveki Sait Sinan Yüceer gençliği ve C.H.P. yi komünistlikle suçlandırdı. A.P. bildirisinde, İnönüden «Başbakanımız» diye bahsettikten hemen sonra, Gümüşpal «C.H.P. nin başındaki *memleketi nereye* götürdüklerini anlamıyan insanlarla mücadele ediyoruz» dedi. Partilerarası «affı biz çıkardık» müzayedesi başladı.

«Önce af, sonra huzur» iddiaları böylece gerçekleşmiş oldu.

Memleket, aftan sonra daha huzursuz, zinde kuvvetler daha sinirli.

İstanbul'da gençliğin yaptığı miting
Affa karşılar

Türkiyede Burjuva Meselesi

Prof. Cahit Tanyol

"YÖN" ün 12 Eylül 1962 tarihli sayısında, sayın Behice Boran'ın, «Türkiye'de Burjuva Yok mu?» başlıklı bir yazısı çıktı. Bu yazıda benim 17 Ağustos 1962 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan «Şahsî teşebbüs imkânı» adlı yazım, tartışma konusu oluyor. Gerçi tenkidçi doğrudan doğruya benim yazımı ele almış değil, daha çok Yön dergisinin bu yazıya lâyık olmadığı bir önemi vermesine sinirlenmiş görünüyor. Yukarıda adı geçen yazımı önce «Vatan» iktibas etmiş; sanırım ki Yön de «Vatan» ın yapmış olduğu iktibası aynen alarak, kendi açısından bir değerlendirme yapmıştı.

Konuyu çok önemli gördüğüm için, sayın Behice Boran'a hemen cevap vermek istemedim. Doğrusunu söylemek lâzımsa, böyle bir cevaba esasen lüzum da yoktu. Bu yazım da bir cevap olmaktan çok, memleketimizde gün geçtikçe yayılan sosyalizmin hangi temellere dayanması gerektiğine işaret etmek ve bizde yanlış anlaşılmış doğmatik bir Marx'cılığın sosyal gerçeklerimizle olan aykırılıklarını göstermek.

Konumuza açıklık vermek için, sayın Behice Boran'ın yazısından hareket etmeyi faydalı buldum. Bana bu imkânı verdiğinden dolayı da ayrıca kendisine teşekkür ederim; yazısından almış olduğum pasajları, bir polemik unsuru olmaktan çok, bu gaye için kullanacağım.

Yalnız bir noktada kendisini muhatap olarak almak lüzumunu duydum; diyor ki: «Prof. Tanyol, Türkiye'de burjuva sınıfı üzerine bir yazı yazmış. Yön'de 22 Ağustos 1962 tarihli sayısında bu yazıyı özetleyip övüyor. Yazının nerede yayınlanmış olduğu bildirilmediğinden, ben yazıyı bulup okuyamadım, ama beni asıl Yön'ün gösterdiği tepki ilgilendirdiğinden, yazıyı Yön eleştiricisinin anladığı ve özetlediği şekilde söz konusu etmekte bir mahzur görmedim.»

Doğrusu, bu tarz konuşma, beni şaşırttı. Gerçi kimseye ille de benim yazılarımı okuyacaksın diye bir söz söylenemez. Fakat bir yazı tenkid konusu edildi mi, önce aslı aranır, bulunur. Daha önceki yazılarla bir bağlantısı var mı, araştırılır.

Fakat sayın Behice Boran, fikirlerinden, kanaatlerinden asla şüphe etmediği için, bunlara lüzum görmemiş. Onu sadece sosyalist bir derginin, bu yazıları değerlendirmesi kaygulandırıyor. Demek istiyor ki, Tanyol'un fikirleri sosyalistleri yanlış yollara götürür. Ben, şahsım hesabına bu endişesini samimî buluyorum; yalnız, samimî bulduğumu söylemek, doğruluğunu kabul ettiğim mânasına anlaşılmamalıdır. Sayın Behice Boran'ın yazısının tümü şu endişeyi açığa vurmaktadır:

Eğer Türkiye'de batılı anlamda burjuva yoksa, burjuvanın karşı kutbunda bulunan işçi de yok demektir. İşçi de olmayınca, sosyalizm mümkün değil. Kitap öyle yazıyor, demeye getiriyor. Kendisine göre, önce burjuva olacak, büyük kapitalizm teşekkül edecek, orta sınıflar tasfiye edilecek, böylece burjuva işçi çatışması en keskin bir safhaya gelecek ve sosyalizm birinci merhalede, işçi sınıflarının diktatoryasına, ikinci merhalede komünizme inkılâp edecek. Türkiye'de burjuva yok demek, sosyalizmi tutun duracak önder işçi sınıfı yok demektir. Bu bakımdan;

«Türkiye'de burjuva sınıfı yok demenin, sadece yanlış değil, aynı zamanda zararlı olduğu da beliriyor. Zaten bu mesele üzerinde durmak lüzumunu duyuşum da ondan» demek suretiyle kaygusunu ortaya atıyor; ve karşı ispata geçerek, şunları söylüyor: «Yön eleştiricisi «Tanyol'a göre bizde, Batıdaki gibi bir burjuva sınıfı olmamıştır» diyor ve kendisi de yazısının daha aşağısında, «Bizde, batıdaki anlamında bir burjuva sınıfının olmadığı muhakkak» yargısını kesinlikle veriyor. Bana kalırsa, bu konuda bazı önemli ayrıntılara daha fazla dikkat ederek batıdaki gibi bir burjuva sınıfı yoktur, ama Batı anlamında bir burjuva vardır ve gelişmektedir, demek daha doğru olur» dedikten sonra,

«Memleketimizde batıdaki gibi bir burjuva sınıfının bulunmadığını söylemek, sosyolojik bir keşif olmasa gerek. Geri bir memleket olduğumuzu, hızla kalkınmak zorunda bulunduğumuzu şu son seneler durmadan tekrarlıyoruz. Geri, sanayileşmemiş, henüz derebeyliği artıklarını temizliyememiş fakir bir toplumda, batıdaki gibi bir burjuva sınıfı olur mu? Öyle bir burjuva sınıfı, ancak batıdaki gibi sanayileşmiş, gelişmiş kapitalist toplumlarda olur.»

Yukarıdaki kanaatlere cevap vermeden önce, yanlış bir sosyalizm anlayışına işaret etmek istiyorum. Bu sosyalizm anlayışı Marx'cılıkla, Marx'ın kehanetlerini birbirine karıştırmıştır. Marx, kendi çağının ve yaşadığı, bildiği toplumların etkisine uyarak, birtakım kehanetlerde bulunmuştu. Ve yine Marx, endüstri çağının meydana getirdiği sosyal bunalımların nedenlerini araştırmış, sermaye birikmesinin matematik şemasını yapmış, dostu ve çağdaşı Proudhon gibi: «Mülkiyet hırsızlıktır» diye kestirip atmamış, patronun kasasına akan paranın hileli, dalavereli olduğunu ispat etmişti.

Ve nihayet Marx, büyük bir iktisatçı olduğu kadar, büyük bir filozoftur. Her filozof gibi, o da bir izah bütünü içinde rahatlamak ister. Marx'ın materyalist felsefesi, her felsefi doktrin gibi, bir görüştür. Adı üzerinde felsefe; bilginin, devlet ve ahlâk felsefesinin belli bir görüş açısından yorumlanmasıdır.

Her filozof, içinde yaşadığı çağın bir müspet veya muteber düşüncesinden hareket eder.

İşte önemli olan bu görüş açısı ve hareket noktasıdır. Marx'ın kehanetleri çıkmadı diye, Marx'cılık yıkılmaz. Marx'ın felsefe sistemi itiraza uğradı diye, onun asıl hareket noktası olan ve bir gerçeği ifade eden düşünceleri değerini kaybetmez.

Fikrimi daha açık söyliyeyim: Bilim alanında ortaya çıkan buluşlar ve keşifler, düşünceye hız vermiştir. Newton'un «Yerçekimi Kanunu», Darwin'in Tekâmül Nazariyesi, Copernic'in Astronomisi gibi.

Yeni buluşlar ve keşifler, düşünce alanına çok bereketli ufuklar açar, çeşitli felsefî görüşlerin ortaya çıkmasını sağlar.

Marx'ın bilim alanına getirdiği ekonomik gerçek de bunlardan biridir. O, bu gerçeği materyalist bir felsefeye dayandırıyor. O, bu gerçek açısından, içinde yaşadığı çağın sosyal buhranlarını inceliyor ve birtakım sonuçlara varıyor. Ne bu sonuçlar, ne de bu sonuçlara dayanan kehanetler, Marx'cılıktır. Bunlar, ancak Marx'ın Marx'cılığa dayanarak yapmış olduğu yorumlardır. Marx'cılıktan hareket eden her filozof gibi, Marx da, kendi sistemi içinde birtakım yanlış kehanetlerde bulunmuştur.

O halde, birinci plânda, önemli olan ne Marx'ın kehanetleri ve ne de Marx'ın belli bir toplum için uygulanmasını savunduğu fikirlerdir. Önemli olan, Marx'cılık açısından gerçeklere bakmaktır.

Marx'cılık, insan emeğine ve üretim vasıtalarına uygulanan bir metoddur. Plân da, program da, politik kuruluş da bu metoda dayanır. Her metod gibi, Marx'cı metodun da uygulanma alanı sosyal ve ekonomik gerçektir. Sosyal ve ekonomik gerçekler, her toplumda ayrı ayrı olduğuna göre, elbette metodun uygulanması da farklı sonuçlar verecektir. Düşüncemi, bir örnekle açıklıyayım:

Metre bir ölçü âletidir. İki nokta arasındaki uzunluğu ölçmeye yarar. Tahtadan yapılmış metre ile, şerit metre arasında uzunluk bakımından bir fark yoktur. Ama uygulanma bakımından bir fark vardır. Tahtadan yapılanla biz, ancak düz bir alanı ölçebiliriz. Ötekisi ile düz olmıyan düzeyler de ölçülür.

İşte Marx'cı metod da tıpkı bir şerit metre gibidir. Her topluma uygulanabilir. Marx bunu, 19 uncu yüzyıl Avrupasında, endüstrinin gelişmiş olduğu memleketlerde uygulamış. Görmüş ki bu memleketlerde üretim araçlariyle insan emeği arasındaki münasebette bir haksızlık var. İnsan emeği, üretim araçlarına sahip olanların emeğiyle aynileştirilmiş. Böylece bir tarafta sömürenler, diğer tarafta sömürülenler iki ayrı sınıf haline gelmiş; birine burjuva, diğerine işçi adını vermiş. Ve burjuvayı belli bir anlamda kullanmış. Her devirde, her çağda, sömürenler ve sömürülenler olmuştur. Fakat her sömüren burjuva, her sömürülene de işçi denmez. Nitekim, bizde en çok devlet sömürüldüğü halde, kimsenin devlete işçi demek aklına gelmez.

Bu kavramlar, aynı zamanda üretim araçlarının vasıflarına bağlıdır. Patron — Proletarya deyince, başka anlam aklımıza gelir. Senyör — serf deyince, başka anlam.

Senyör — serf münasebetini ille de patron — proletarya kavramlarına irca etmek için, birtakım zorlamalara başvurmak, bence hem yersiz ve hem de lüzumsuzdur. Böyle bir zorlama, bizi şekilci yapar ve gerçeği görmekten alıkoyar.

Marx'cılığın ekonomik, sosyal ve politik alana uygulanması sosyalizmdir. Bununla yalnız sosyal adaleti kastedmiyoruz, aynı zaamnda bundan, insan emeğinin heder edilmiyerek, âzamî randımana ulaşmasını, üretim araçlarının, insan emeğinin fire vermesine imkân vermiyecek bir gelişmeye kavuşmasını ve bunun neticesi emeğin hakça paylaşılması anlamını kastediyoruz. Sosyalizm ve «sosyal adalet», zenginin elinden malını alıp fukaraya dağıtmak değildir. Buna sosyalizm denmez. Biz sosyalizmi, Türk milletini çalışmaya, zenginliğe ve mutluluğa götüren bir yol olarak düşünüyoruz.

Hal böyle olunca, «Memleketimizde burjuva var mıdır, yok mudur?» problemi, ancak sosyalizmi uygulamak için gerçeklerimizin bir kontrolu değerini taşır. Çünkü gerçeklerimizi bilmeden, bilmiye lüzum görmeden, tamamiyle başka şartlar ve başka memleketler için hazırlanmış sosyalizm kalıplarını memleketimizde uygulanır hayal etmek bizi, burjuva demokrasilerinin hukukî formüllerini almak suretiyle yapmış olduğumuz tecrübelerin uyandırdığı hayal kırıklığına götürür. Bu bize birtakım boş kalıpları, ayrı bir anlayışta tekrarlamaktan başka bir şey kazandırmaz.

Şimdi gelelim sayın Behice Boran'la anlaşamadığımız noktalara:

Ben diyorum ki, sosyalizm bir metoddur. O diyor ki sosyalizm bir kalıptır. Bu kalıp, âyet gibi her topluma uygulanır. Sosyalizm, bir metod olmaktan çıkar da bir kalıp haline gelirse, elbette ki uygulanacak her toplumda o kalıba uygun kuruluşlar aranacak, bulunmazsa, birtakım zorlamalarla, sanki varmış gibi gösterilecek. Meselâ, bizde burjuva olmadığı halde, onun mevcut olduğu ileri sürülecek, Türk toplumunda feodalizm olmadığı halde, feodal kalıntılardan bahsedilecek, hele Osmanlı İmparatorluğu, merkezî bir feodalizm tarzında yorumlanacak.

Bırakalım bizim gerçeklerimizi, bizzat Marx'ın örnek olarak verdiği İngiltere, Fransa, Almanya gibi memleketlerde dahi bugün, artık Marx'ın yaşamış olduğu devirdeki burjuva tipini bulmaya imkân yoktur. Ne burjuva ve ne de işçi değişmez bir tip değildir. 19 uncu asırdan buyana, işçi ve patron münasebetleri bir hayli değişmiş, liberalist burjuva demokrasileri, ister istemez birçok sosyalist prensipleri benimsemeye mecbur olmuştur. Halbuki, sayın Behice Boran, hâlâ onlara Marx'ın **Manifeste**'inden bakıyor ve:

(Bizim burjuvazinin, batıdakine benzemediğini «aracılıktan kolay para kazanmaya alışmış, şahsî çıkarı, şahsî teşebbüs namı altında savunan zümreler» oldukları için batıdakiler, şahsî çıkarı, şahsî teşebbüs olarak savunmuyorlar mı?) demek suretiyle de düşünüş bakımından aralarında bir fark olmadığını ileri sürüyor.

Bana kalırsa, batıdaki burjuvaların bizimkilerle aynı nitelikte olup olmadıklarını bir yana bırakalım da, bunu onlar savunsunlar. Orada işçilerin bir yığın teşkilâtı var. Orada komünist partiler var; onlar başlarının çaresine baksınlar. Kendi meselelerimizi bir yana bırakarak, oradaki işçilerin avukatlığını üzerimize alacak olursak, Türkiye'deki sosyalistlerin yükü çok ağırlaşır sanırım.

Bir başka yönden de, sayın Behice Boran'la anlaşmamız güç: Ben diyorum ki, memleketimizde burjuva yoktur. Aracılıktan ve çoğu zaman devle Daha çok tüketim vasıtalarında vurdır. Bunların çoğu, sanayici değildir. Daha çok türketim vasıtalarında vurgunculuk yaparlar. Hattâ halkı soymaktan çok, devleti soyarlar. Devletin dışarıdan borç olarak aldığı paraların önemli bir kısmı bunların kursağına girer. Türk halkı ile bunlar arasında üretimi paylaşma münasebetinden doğan derin bir ihtilâf yoktur. Bu gerçeklere rağmen, sayın Behice Boran'ın bu tarz bir kazançtan zengin olanlara, ille de burjuvadır, demesi, onlara lâyık olmadıkları bir şerefi bahşetmesi gibi geliyor bana.. Bu, bir ticarethaneyi soyan hırsıza, yok sen hırsız değilsin, tüccarsın demeye benzer.

Bir doktrine, gerçekleri kontrol etmeden, sıkısıkıya bağlanmak, insanı çoğu zaman böyle çelişmelere düşürebilir. Ben, memleketimizde burjuva yoktur, derken sosyolojik bir keşif yapmıyorum. Bir gerçeği söylüyorum. O yazımda:

«Tanzimat burjuvayı kuramamıştı. Meşrutiyet burjuvayı kuramamıştı; ve nihayet Cumhuriyet de, Sabahattin Beyin savunduğu anlamda bir burjuva kuruluşa gidememişti. Bu bize, kendimize hâs bir gerçeği haber veriyor. Memleketimizde burjuvanın şartları mevcut değil. Mevcut olsaydı, Sabahattin Beyin kadrosu olurdu. Mevcut olsaydı, bugün şahsî teşebbüs diye yelt yelt ötenler, dörtelle Sabahattin Beye sarılırlardı. Demek ki şahsî teşebbüs, hürriyet, demokrasi diyenlerin de şahsî teşebbüsten anladıkları mâna, Batı burjuvasının anladığı anlamdan çok farklı.» (1)

Diyorum; ve burjuva demokrasilerinin kalıplarını uygulamanın imkânsızlığı üzerinde durarak, bizdeki siyasî partilerin ve demokratik hareketin

Neler yapmadık şu vatan için...

İlhami Soysal

Bu hafta, «Af Haftası». Türkiye Büyük Millet Meclisi, 27 Mayıs 1960 sabahı, Anayasayı ihlâl *suçuyla suçlandırılan* ve Yüksek Adalet Divanı tarafından mahkûm edilenlerden 283 kişiye atıfet gösterdi ve bunları af etti. 283 kişi bu hafta için *de ikibuçuk yıldan beri uzak kaldık*ları çoluk çocuklarına kavuşacakar. Hem artık, 283 leri hapse gönderen anayasayı ihlâl suçu da, sözü edilmeye *bile değmez basit bir* kabahat haline geldi. Bırakın AP lileri, YTP lileri, CKMP ve MP lileri, artık CHP liler bile atıfet duyguları içinde, 283 ler için, «efendim bunların suçları sadece parmak kaldırmak» diyorlar.

«Suçları sadece parmak kaldırmak olan» 283 kişinin affı ile ilgili kanun tasarısının, Cumhuriyet Senatosundan geçmesi dahi beklenmeden, Koalisyon partileri yeni bir af pazarlığına giriştiler. Şimdi gösterilecek olan atıfet, Adana Cezaevinde yatanlara karşı. Hani şu, Devlet hizmetinde olup da adları türlü yosuzluk, uğursuzluk ve hırsızlıklara karışmış olan Yüksek Adalet Divanınca mahkûm edilen devlet memurları bu aftan, atıfetten faydalanacaklardır. Her halde bu suçlular için de, bir münasip formül bulunacaktır. Kimbilir belki de, «canım devlet malı deniz, yemeyen domuz, bunlar da birazıcık tadına bakmışlar, ne olur yani» denecektir. Öyle ya, anayasa ihlâlcilerinin suçları sadece parmak kaldırmak şekline sokulduktan sonra, herhalde bunlar için de münasip bir formül bulunur. Burası Türkiye, formül bulmaktan kolay ne var? İtenirse minareye bile kılıf hazırlanır.

Herkes gider Mersine...

Kayseridekileri, Adanadakileri salıverdikten sonra acaba Partilerimizin *işeri bitiyor mu? Sanmıyoruz.* Herhalde daha yapılacak hayli iş vardır. 27 Mayısın getirdikleri bitmedi ki.

Meselâ şu Yedek Subay Kanununu *değiştirmek gerek.* Önümüzde seçimler var. Lise ve benzeri okulların mezunlarına yeniden yedek subaylık hakkının verilmesini sağlayacak parti her *halde bir hayli oy toplar. Fırsatı kaçır*mamak lâzım. Sonra şu hani dokuz gazeteyi üç gün çıkmama kararına kadar vardıran 212 sayılı kanunu değiştirmek de, basın ağalarını bu işi becerecek partiye bir hayli bğlar. Bunu da unutmamaı. Sonra şu ispat hakkını da kadırmaı. Gerçi Profesör Fethi Çelikbaş ispat hakkı tanıyan kanun çıkarken bir hayli gayret gösterip ispat akkını, «ispat akkı ispat hakkı» diye diye epey kuşa çevirdi ama, bu acayip hakkın gene de bir huzur kaçıran tarafı var. Politikacılarımızı da milletle birlikte huzura kavuşturmak şart.

Başka? Acaba Millî Birlik Komitesi devrinde çıkarılan «huzur bozucu» *kanunlardan başka neer kaldı geride?* En iyisi bu konuda Parlâmentodaki beş parti bir komisyon kurup incelemeler yapmalı. Olur ki gözden kaçan bir *şey olur. Bunları tek tek tespit edip* mutlaka ortadan kaldırmalı.

Hocanın kuşu...

Durun bakalım, şu 27 Mayıs ihtilâlcierinin getirdikleri «huzur bozucu» yenilikeri bir gözden geçirelim. Atatürk ilkelerine, 27 Mayıs ruhuna sımsıkı bağlı partilerimiz bakalım neleri atamışlar? «Yurtta huzur» sağlamaları için daha neler yapmaları lâzım?

27 Mayıstan sonra yapılan işleri bir bir sıralıyalım:

27 Mayısçılar, önce mevcut iktidarı devirdiler. Devlik iktidar mensuplarının çoğu mahkûm oldu. Eh bunların affı meselesi halledildi sayılır. Şimdi geride bir «müebbedler» mi var, onarı da ikinci hamlede hallederiz olur biter.

Sonra, Mal Beyannamelri meselesi vardı, o da halledildi. Tasarruf Bonoları meselesi... Bu da hal yolunda. Yetkililer bu konuda yürek ferahlatıcı haberler verdier. İnşallah ilk fırsatta bonolar da kaldırılacak.

105 sayılı kanunla tehcir edilen ağalar meselesi de halledildi. Ellibeşlerin yerlerine dönmesi artık gün meselesi.

27 Mayısçıar, arazi ve bina vergileri matrahlarında değişiklik yapmışlardı, bu hafta Kurucu Meclis devresinde bir ölçüde kuşa çevrildi ama, daha yetmez, arazi ve bina vergileri hiç alınmamalı ki, gelecek seçimlerde toplanacak oy sayısı kabarsın. Tarımdan alınacak vergi mi? O da artık sadece kâğıt üzerinde kalan bir niyet haline getirildi. Sağlık Hizmetlerinin sosyalleştirilmesi hakkındaki kanun mu? Ondan kurtulmak kolaydı. Pilot bölge, milot bölge diye iş yutuldu. Özel teşebbüsçü Sağlık Bakanı *da Özel* hastahaneler için çok kârlı bir takım vaatler de bulundu. Bu iş, böylece bitmiş sayılabilir.

Haa, Devlet Plânlama Teşkilâtı Kurulması, Devlet Personel Dairesi Kurulması gibi bir takım kanunlar daha var. Devlet Plânlama Teşkilâtı Kurulması hakkındaki kanun Anayasanın himayesi altında olduğu için bunun lâğvı şimdilik düşünülemez. Ama, bu teşkilâtın çalışmalarını tesirsiz hale getirmek lâzım. Sayın İnönü'nün başkanlığındaki Hükümetler bunu da büyük bir başarı ile becerdi. Devlet Personel Teşkilâtına gelinee.. Onun da zaten pek sesi sedası çıkmıyor. Sesi sedası çıkmadıktan sonra, varsın bir kenarda dursun.

Yutulacak lokmalar

Bir de şu Basın İlân Kurumu teş*kili hakkında kanun var. Bunu da kal*dırmalı. Baksanıza, yedisinden yetmişine bütün basın kanunundan şikâyetçi. Artık eskisi gibi, partizanca ölçülerle Resmî ilân tvziatı yapılmıyor. Bu kurumu lâğvetmeli mutlaka. Sonra şu Taşıt Kanununu da değiştirmeli. Nedir o resmî arabaların üstündeki «Resmi hizmete mahsustur» yazıları. Otomobillerin gösterişini bozuyor. Yazılar sildirimeli. Bir de şu Belediyelerin kuracakları toptancı halleri ile ilgili kanun var. Bu da gerçi daha önce kuşa çevrildi. ama, büsbütün kaldırılmalı. Ne lüzumu var efendim? Kabzımalların, manavların kârına beediyeler nasıl engel olabilirler? Sonra şu İlköğretim Kanununu da değiştirmeli. Ne demekmiş her yıl bütçesinden, belli bir miktarın mutlka ilköğretime ayrılması mecburiyeti?

Üniversiteler Kanununu da bir biçimine getirip değiştirmeli. Üniversitelere bu kadar bağımsızlık ve çalışma mecburiyeti yaramaz. Sonra şu parasız Üniversite öğrncilerinin okuyabilmesi için çıkarımış Yurtlar ve Kredi Kurumu kanunu da değiştirilmeli. Ne *demek parası olmayanın okuması. Dü*düğü, parası olan çalar, olmayan çalmaz. Bu kanun da kalkmalı. Hiç değilse başka bir şekle sokulmalı. Krediler *sadece, partilerine sadakatle* hizmet eden öğrencilere verilmeli.

Bir de şu Ordu ile ilgili kanunlar var. Hani şu, vatan topraklarının ve miletin her türlü tecavüzden uzak kalması için gece demeyip, gündüz demeyip, dağ demeyip, taş demeyip, yaz demeyip kış demeyip, harp demeyip sulh demeyip çalışan subaylarımıza, ordu mensuplarımıza azıcık rahat yaşamalarını temin için çıkarılmış bir takım kanunlar var ya, bunları da değiştirmek lâzım. Lâzım ama galiba bu iş biraz daha zor. Biraz daha tehlikeli. İsterseniz, şimdilik bu konudan pek fakla söz etmeyelim. Sonra nasıl olsa onlara da sıra gelir. Bunun yerine daha kolay yutulacak lokmalara bakalım. Meselâ şu memurlara geçen Mart ayında yapılması lâzımken, bir kanunla geri bırakılan yüzde onbeş zamlar meselesini bu yıl da geri bırakalım. Ne olacak, mesele devlet hizmetinde çalışanların *karnının doyması meselesi* değil ki, mesele yurtta huzurun doğması meselesi. Eh bunu da affı çıkararak hal yoluna girdik.

Haa, bakın bir de şu *Millî Birlikçi*lerin yapıkları çok önemli bir hata var. Aman bunu telâfide de geç kalmayın. Siyasi Partilerin kapatılan ocak ve bucak teşkilâtlarını derhal ve süratle yeniden açma yollarını bulun. Bir de şu 27 Mayısçıların dillerine doladıkları bir takım reform lâfları vardı. Aman bunların da edilmesine imkân vermeyin. Toprak reformu, eğitim reformu, sosyal adaet, vergi reformu, sağık hizmeterinin sosyalisazyonu, işçi hakları, emekçi hakları gibi lâflar edenler mi var. Derhal bunları susturun. Susturmak kolay, beş parti bir araya gelirsiniz, bir bildiri yayınlarsınız ve bunları isteyip söyleyenlerin komünist olduğunu ilân edersiniz, olur biter. Bundan kolay ne var?

Dağın ardı

Sonra... Sonrası kolay, hele sız siyasi partiler olarak şu 27 Mayısın getirdiklerini bir bitirin. Ondan sonra sıra gelir 27 Mayısçılardan hesap sormaya. Eh, onu da Allahın yardımıyla ve elbirliğiyle yaparsınız nasıl alsa. Zaten, gidişiniz o gidiş..

---

sebeplerini şu yolda açıklıyorum:

«İkinci Dünya Harbinden sonra, Batı demokrasilerinin zafer kazanması, Türkiye'de de tesirlerini gösterdi. Seçim tarzı değişti. Batı kalıpları, sanki bizde de aynı kavgalar *(sosyal sınıf* kavgaları) cereyan etmişcesine, olduğu gibi alındı. Birtakım sosyal, ekonomik zorunluklardan doğan siyasi partiler bizde, hiçbir temele dayanmadan kuruldu; ve hepsi siyasi iktidarı zaptetmek için, halkta ezeli bir davranış olan memur aristokrasisine karşı duyulan tepkiyi istismar etti. Burjuvası olmıyan bir memlekette, burjuva demokrasisi kurulunca, memleketin serveti üzerinde spekülâsyon yaparak para kazananlar, tıpkı 1889 Fransız İhtilâlinde, burjuvaların, işçi ve köylü sınıfının ıstırabını kendi çıkarlarına kullanmaları nevinden, bizde de, halkın memur aristokrasisine karşı reaksiyonunu kendi çıkarlarına göre ayarlıyan bir zümre, politik hayatta birinci plâna geçti.

Bugünkü siyasi parti çatışmaları, memur aristokrasisini temsil etmesi bakımından, diğer partilere nazaran *daha Osmanlı olan Halk Partisiyle,* bir nevi burjuva bozuntusu olan ve halkın memur aristokrasisine karşı husumetini istismar eden zümreler arasında cereyan etmektedir. Ve ancak onların işine yaramaktadır. Nasıl Batı burjuvaları siyasi iktidarı bir pazar yeri ve ham madde kaynaklarına rahatça sahip olmak için istemişlerse, mayа alışmış zümreler, aynı oyunu mümkün olduğu kadar uzatmak istiyeceklerdir. Bunlar, «şahsi çıkar» ı şahsi teşebbüs namı altında savunacaklardır. Kendimizi aldatmıyalım, bu yol çıkmaz yoldur.»

Benim demek istediğim, Tanzimat tanberi bütün çabalamalara rağmen, burjuvazi kurulamamış; buna karşılık, burjuva kalıpları, sadece idare edenler kadrosunun bir problemi, bir kavgası olmuştur. Ve olagelmektedir.

Hayal ve gerçek böyle iken, mevhum ve olmıyan bir sınıfı varmış gibi kabul etmek ve bunun karşısında, Tanzimat'tanberi mücadelesini yapan bir işçi sınıfı vehmetmek ve ancak onun önderliği ile sosyalizme gidilebizde de aracılıktan kolay para kazanceğini sanmak, sayın Behice Boran'ın deyimiyle sosyalizmi, «havada kalmış «hayırperverane» fikirler ve dilekler sistemi» haline getirir; ve işte asıl o zaman bu, «sınıf çıkarına zarar vermiyen, aydınların kendi aralarında tartışıp oyalandıkları bir sosyalizm» olur. Bundan başka, bu tarz düşünüş henüz gelişmesinin ilk merhalesinde bulunan Türk işçilerine, yapamıyacakları bir ödevi yüklemek olur. Bu da onları şuurlandırmaktan, eksiklerini tamamlamaktan alıkoyar.

Başka bir yazımda, Türkiye'de *mülkiyet meselesini, Osmanlı* İmparatorluğu feodal bir dokuya mı sahipti, Türk toplumunda feodal kalıntılar var mı? Türkiye'de toprak ağalığı *konularını cevaplandıracağım.*

(1) 17 Ağustos 1962, Cumhuriyet.

Gençlik ne istiyor?

açık oturum

Gençlik neden huzursuz? Gençliği nümayişlere iten sebepler nelerdir? İstanbul mitinginin hazırlanışına ve yürütülmesine aktif şekilde katılan gençler, bu soruları cevaplandırdılar.

Doğan Avcıoğlu'nun yönettiği açık oturumda bulunan gençler şunlardı: Mustafa Ünaltay (Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanı), Raif Ertem (Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı Merkez idare Kurulu üyesi ve eski Genel Sekreteri), Mustafa Pirinçci (Orman Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanı), Osman Çalışkan (Hukuk Fakültes öğrencisi, 27 Mayıs Fikir Kulübü genel muhasibi), Nurer Uğurlu (Hukuk Fakültesi öğrencisi, Türkiye işçi Partisi gençlik kolu üyesi), Fikret Karadeniz (27 Mayıs Fıkir Kulübü kurucularından), Öcal Okay (Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı Radyo Komitesi üyesi), Özdemir Çırpılı (iktisat Fakültesi öğrencisi, Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı murakıbı), Bozkurt Tezel (Edebiyat Fakültesi öğrencisi, 27 Mayıs Fikir Kulübü üyesi), Turgut Kazan (Hukuk Fakültesi 1962 mezunu), Erdoğan Sermet (iktisat Fakültesi Öğrencisi), Necdet Saraç (Yüksek Ticaret 1961 mezunu), Necdet Nural (iktisat Fakültesi öğrencisi), Sezai Oğuz (Hukuk Fakültesi öğrencisi), Süha Baykal (Hukuk Fakültesi öğrencisi), Sami Kıbrıslı (Edebiyat Fakültesi öğrencisi).

(NOT: Oturuma katılan gençlerden Osman Çalışkan, Öcal Okay, Mustafa Ünaltay, Raif Ertem, C.H.P.li, Nurer Uğurlu ise Türkiye işçi Partisinden. Geriye kalan 11 genç de hiçbir siyasî partiye kayıtlı değil.)

Miting neden yapıldı?

DOĞAN AVCIOĞLU — Oturumu açıyorum. İlk soru şu: Neden mitinge lüzum gördünüz? Yalnız daha önce, mitinge katılmayan arkadaşlar varsa, onları tesbit etmek iyi olacak. Mitinge katılmayan arkadaşlar lütfen isimlerini açıklasınlar.

ERDOĞAN SERMET — Elimde olmayan sebeplerden ötürü mitingte bulunamadım. Fakat bu sebepler olmasa da, mitinge katılmakta tereddüt edecektim. Zira gençliğin protesto sebebinin Ankarada olduğu gibi İstanbulda da yanlış anlaşılmasından korkuyordum. Ankarada «Af Yok» sözleriyle, af taraftarı İsmet Paşaya tezahürat bir arada gitti. Bu, çelişik bri tutum. Protestonun gerçek anlamını kaybettiriyor ve insanı şaşırtıyor.

NECDET SARAÇ — Ben de ayni sebeplerle yürüyüşlere katılmadım.

ÖZDEMİR ÇIRPILI — İstanbulda bulunsaydım, mitinge katılacaktım.

OSMAN ÇALIŞKAN — Mitingte vardım, fakat yürüyüşte yoktum. Zira yürüyüş, gençliğin dâvasını vuzuhla ortaya koymuyordu. Gençliğin dâvâsı, insanca yaşamayı sağlıyacak bir sistemin kurulması ve yerleşmesiydi. Fakat baktım ki yürüyüşün gayesi gerici basını telinden ibaret. Hele yakıp yıkmakta hiç fayda yok. Yeni İstanbul kapanırsa Eski İstanbul çıkar. Bunun için yürüyüşte yoktum.

DOĞAN AVCIOĞLU — Aramızda yakıp yıkmayı tasvip edecek arkadaşların bulunacağını sanmıyorum. (Hep bir ağızdan, «böyle kimse yok» sesleri) şimdi esas soruya gelelim. Demek ki 16 arkadaştan 13'ü bu mitinge katılmış. Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanı Mustafa Ünaltay da mitingin tertipçisi. Önce Ünaltay bize, İstanbul mitingine neden lüzum görüldüğünü anlatsın.

MUSTAFA ÜNALTAY — Af kampanyası almış yürümüştü. Gençlik affa karşı idi. Gençliğin sesini duyurmak lâzımdı. Sonra Ankara yürüyüşleri, af taraftarı İsmet Paşaya yapılan tezahürat yüzünden yanlış anlamalara yol açmıştı. Gençliğin neye karşı olduğunu açıkça ortaya koymak lâzımdı. Nitekim İstanbulda yalnız affa karşı miting yapıldı. Kimse af taraftarı Başbakan için «İsmet Paşa çok yaşa» diye bağırmadı.

Bir noktayı daha belirtmek isterim. Gençlik mitingi bazı siyasî partilere mal edilmek isteniyor. Bu tamamen yanlış. Gençlik bütün partilerin karşısına ve üstüne geçmiştir. İstanbul mitingi bunu ortaya koydu.

ÖCAL OKAY — Arkadaşımın sözlerini bir kaç kelime ile tamamlamak isterim. Gençliğin protestosunun belli başlı sebepleri şunlar: Bir defa gerici basının yayınları sabrımızı taşırmıştı. Anayasaya hayır diyenlerin, Anayasaya sığınmasından üzgündük. Ankara yürüyüşlerini yapan arkadaşlarımıza «Kızılay piçleri» denmesine, gençliğe komünist damgası vurulmasına tahammül edemiyorduk. Affı istemiyorduk. Turhan Emeksizi vurduranlara af çıkarken, onun arkadaşları duramazlardı. Gazi Osman Paşa türküsü yeni şekliyle bunu açıkça ifade ediyor:

Olmaz bu iş olmaz
Katillere af olmaz
Katillere af olursa
Türk Gençliği yerinde durmaz

Miting bu sebepler yüzünden yapıldı.

NURER UĞURLU — Gençliğin, gençlik teşekkülleri idarecilerini zorlamasını da hesaba katmak lâzım. Miting alt kademelerin zoru ve isteği ile yapıldı. Sonra mitingi sadec affa karşı bir hareket olarak görmek yanlış olur. Biz aslında, bugünkü idarecilerimizin, memleketin gerçek meselelerine eğilmemesini protesto ettik. İsmet Paşanın himayesinde birleşen muhafazakâr cepheye karşı çıktık. Protestonun «af» sloganı ile yapılması normaldi. Zira günün konusu o idi.

RAİF ERTEM — Son hareketlerin kökleri derinlerde. 27 Mayıs bir kadro ile bir zihniyeti mahkûm etti. Fakat eski zihniyetin hortlamasını önliyecek tedbirleri almadı. Halbuki Almanyada Hitler ve İtalyada Musolini devrildikten sonra, yeni idareciler Faşizmin hortlamasını önleyecek tedbirleri almayı ihmal etmediler. Elbette bugün Almanyada da Hitlerin taraftarları vardır. Fakat Hitler zihniyetinin hortlaması alınan tedbirlerle önlenmiştir. Bu aslâ antidemokratik bir anlayış değildir. Fakat biz bunu yapamadık. Mahkûm edilen zihniyeti yok etmek için gerekli mücadeleye koyulamadık. Eski zihniyet hortladı. Bu yüzden de ihtilâli yapan kuvvetlerin işe yeniden müdahale zarureti ortaya çıktı. Bugünkü yöneticilerin tutumu değişmezse, gençlik hareketleri genişleyerek ve kuvvetlenerek devam edecek.

YÖN'ÜN açık oturumuna katılanlardan bir grup Doğan Avcıoğlu ile

Gençlik, neden affa karşı?

DOĞAN AVCIOĞLU— Mitingin görünen sebebi, af meselesi oluyor. Gençlik af konusunda ne düşünüyor? Neden affa karşı?

MUSTAFA ÜNALTAY — Af memleketin yararına olmıyacak. Afçılar, bir kaç insanın affını değil, bir zihniyetin, eski iktidarın zihniyetinin affını istiyorlar. Nitekim eski devrin hasretini çekenler mevlûtlerle, büyük boy matem resimleriyle liderlerinin suçluluklarını kabul etmediklerini ortaya koyuyorlar. Bunun için affa karşıyız. Bunun için af huzur getirmiyecektir. Af, sadece insanî bir tedbir olsa, buna kimse ses çıkarmazdı.

Bundan başka, af meselesi, 27 Mayısın amaçlarıyla sıkısıkıya ilgili. 27 Mayıs birkaç kişinin idamı ve bazılarının hapse atılması için yapılmadı. 27 Mayıs iktisadî ve sosyal düzensizliklere karşı yapıldı. Halbuki parlamento affı en önemli konu haline getirdi, öbür meseleleri tamamen unuttu. Bu 27 Mayısa indirilen bir darbedir.

ERDOĞAN SERMET — 27 Mayıs, Atatürk devrimlerinin devamıdır. Atatürk devrimlerine ihanet, 27 Mayısa yol açtı. Af meselesi ise, 27 Mayıs aleyhtarı bir tutumun, yani eski devri hortlatma çabasının ifadesi.

Halk açlıktan ölürken, açlık, çıplaklık, işsizlik gibi 30 milyon insanın kaderiyle ilgili en âcil meseleler ortada dururken nelerle uğraşıyoruz. Af bir aldatmacadan başka şey değil.

OSMAN ÇALIŞKAN — Af hukuk mantığına da aykırı. Adetâ suçlu kendi iradesiyle kendini affetmiş oluyor. Zira ayni zihniyet bugün parlamentoda da hâkim. Bu zihniyet kendi kendini affediyor. Af huzursuzluk yaratacak.

MUSTAFA PİRİNÇCİ — Af en azından zamansız. Bu 27 Mayıs aleyhtarı bir hareket. 27 Mayıs ise Atatürkçülüğün kesin bir zaferi. 27 Mayıs ihtilâline aleyhtar olanların hemen affı, başka türlü yorumlanamaz. Hiç değilse aradan biraz zaman geçseydi. Bu kadar da sabırsızlık olur mu?

RAİF ERTEM — Genel olarak af müessesesine taraftarım. Fakat bahis konusu olan bir zihniyetin affı. Yıkılan zihniyet affedilirse devrim amacına ulaşmamış demektir.

27 Mayısı, gençlik ve ordu yaptı. Gençlik sayısız defa affa karşı olduğunu belirtti. Eski Millî Birlik Komitesi üyeleri de affa aleyhtar. Ordunun da affa karşı olduğundan eminiz. Ordu ve gençlik affa aleyhtarken, af yoluna gitmek, yanlış ve haksız bir tasarruf. Bunun sonuçları görülecek.

TURGUT KAZAN — Affa tamamen aleyhtar olamıyorum. Nasıl olsa değişen bir şey yok. 27 Mayısa rağmen, eski düzen devam ediyor. Bu düzen sürüp giderken ve ayni zihniyete sahip bir sürü insan en yüksek mevkilere getirilirken, birkaç yüz insanı hapiste tutmanın mânası yok. Ha içeride, ha dışarıda olmuşlar, ne değişir?

NURER UĞURLU — Ben de ayni fikirdeyim. Değişen bir şey yok. Kocasını hapishaneye atıp, karısını Meclise getirdikten sonra değişen ne?

ÖCAL OKAY — Ortada sorunlar var.

Açık oturuma katılan gençlerden başka bir grup

Sosyal Adalet içinde hızlı kalkınma dâvâsı unutuldu. Antidemokratik kararlara ve reformlara el atılmıyor. Bu durumda, memleketi iktisaden zayıf düşürerek, milletimizin yabancılara el açmasına sebebiyet verenlerin affına gitmek milletle alay etmek değil de nedir?

NECDET SARAÇ — Parlamento reformlara karşı. Statükocu 27 Mayıs öncesi istismar düzeni tekrar kuruluyor. Hükümet edenler, mutlu azınlığa tâviz vermek zorunda. Af da bunlardan biri. Yapsınlar. Ne kadar fazla tâviz verirlerse, bunun tepkisi de o kadar sert olacak.

FİKRET KARADENİZ — Bugün için aftan yana değilim. Affı isteyenler, politik hesaplarla hareket ediyorlar. Bugün affedilenler politikacıların âleti olacak. Af hiç değilse gelecek seçimlerden sonra yapılmalıydı.

Komünistlik iftiraları

DOĞAN AVCIOĞLU — Gençlik hareketlerinde komünist tahriki olduğu ileri sürülüyor. Ne dersiniz?

MUSTAFA ÜNALTAY — Evet, miting günü komünist tertip ve tahrikleri yapılmıştır. Fakat bunu yapanlar, Yeni İstanbul'culardır. Üniversite bahçesinde V. Ünal beyanname dağıttı. Beyannamede, gençlik hareketinin komünist mitingi olduğu, Moskovadan idare edildiği ileri sürülüyordu. Yeni İstanbul'un önünde, ağzı içki kokan sarhoşlar toplanmıştı. Kargaşalık çıkartmaya çalışıyorlardı. Yeni İstanbul binasından yakışıksız el hareketleri yapılıyordu. Bunlar gençliği tahrik etmek, mala ve cana saldırtmak için girişilmiş tertiplerdi. Karışıklık çıkartmak istiyorlardı. Ankarada da 10 kişilik nümayişçi grubunun maksadı da aynıydı.

RAİF ERTEM — Ama bunlar faşist metodları...

MUSTAFA ÜNALTAY — Faşist olsun, komünist olsun, aynı kapıya çıkar. Gençlik soğukkanlı ve vakur davranarak, bu tertipleri boşa çıkardı.

OSMAN ÇALIŞKAN — Komünist iftiralarının sebebi şu: Gençliğe açıkça komünist demeye cesaret edemiyorlar, tahrik diyorlar. Bu gençliğe çocuk muamelesi etmek, onu şuursuz saymak. Gençlik şuurludur. Komünizmi on'ardan iyi bilir ve komünizme karşıdır. Bu tip iftiralar, sadece komünistlerin ekmeğine yağ sürer.

ERDOĞAN SERMET — Eskiden her ilerici harekete dinsizlik denir ve ilericiler aforoz edilirdi. Bugün de aforoz için, ilericilere komünist deniyor. Maksat, gerçek vatanseverleri felce uğratmak.

Komünistlik iftirasına baş vuranların en okumuşları bile, cahil—i cühela. Komünizmin ne olduğunu bilmezler. «Suçlu da olsanız iftira edin» metoduna başvuruyorlar.

RAİF ERTEM — İftiralar daha çok kafatasçılardan geliyor. Bunlar faşist rejimi kurmak sevdasındalar. İtalyadaki gibi, komünist tehlikesini büyütüp, korkutarak taraftar kazanmak ve faşist ihtilâli yapmak istiyorlar. Bunun için komünizm tehlikesini büyütüyorlar. Oyun ortada.

NECDET NURAL — İftiraların sebebi, memleketin iktisadi ve sosyal gerçeklerini bilen bunu düzeltmek için mücadele eden gençlikten duyulan korku. Memleketi çiftlik gibi kullanan mutlu azınlık, gençliğin halkı uyarmasından ürküyor. Bunun için komünizm iftirasına başvurarak, gençlik hareketlerini felce uğratmak ve gençliği tesirsiz hale getirmek istiyor.

NURER UĞURLU — Atatürk devrimlerini savunanlar komünist iftiralarıyla susturulmaya kalkışıyor. Oyun açık.

MUSTAFA PİRİNÇCİ — Komünizm tehlikesini elbette küçümsemiyoruz. Fakat dünün eli yağda balda olanlar, rahatları bozulmasın diye önüne geleni komünistlikle suçlandırıyorlar. Bu tehlikeli bir oyun. Ters çıkabilir. Bütün gençlik komünizm ve irticaın karşısındadır. Atatürkün sözünü unutmuyoruz.

BOZKURT TEZEL — Komünist suçlamaları, basit bir politik taktik. Bu Menderesin aydınlara cephe almasına benziyor. Maksat kütlede aydın düşmanlığı yaratmak. Bunun için de Moskof — Türk mücadelesinin halkta uyandırdığı düşmanlığı istismar ediyorlar. Aydınlara komünist diyorlar. Gayeleri iktidarda rahatça kalabilmek.

FİKRET KARADENİZ — Bu iftirayı yapanlar kelimenin tedavülüne yol açarak komünizme hizmet ediyorlar. Memleketin ileriye gitmesini isteyen vatansever insanlara komünist denirse, komünizmle mücadele azmi zayıflamaz mı? Bunlar çok tehlikeli oyunlar.

Gençlik İnönüyü nasıl görüyor?

DOĞAN AVCIOĞLU — Mesele yeteri kadar aydınlandı. Şimdi başka bir konuya geçelim. 27 Mayıstan sonraki devrenin kısaca bir bilânçosunu yapmak iyi olacak. Acaba 27 Mayıstan ne kaldı? Hükümet bir yıldır ne yaptı? İnönü ne yapmak istiyor?

ÖZDEMİR ÇIRPILI — 27 Mayıstan kalan tek şey, yeni fikirler. Bir sosyalist gazetenin çıkabilmesi ve geniş taraftar toplayabilmesi yeni bir şey. 27 Mayıstan başka bir şey kalmadı. Affın çıkmasıyla, 27 Mayıs bitiyor. Ama 27 Mayısla ortaya çıkan sosyal cephe kuvvetleniyor. Bu önemli.

Hükümete gelince bir yıldır 27 Mayısın getirdiklerini tasfiye etmekten başka bir şey yapmadı. Bu tasfiyenin İnönünün başında bulunduğu hükümetler tarafından gerçekleştirilmesi acı. 27 Mayısa kadar İnönünün izindeydik. Fakat İnönü, yeni gelişmelere ayak uyduramadı. Geride kaldı. Olaylar İnönüyü geçti. İnönü çok gerilerde...

NURER UĞURLU — 27 Mayısçılar bir çiftçi gibi yeni tohumlar ekti. Dağlık yere ekilen tohumlar heder olup gitti. Bataklığa düşen tohumlar hızla gelişti. Ovaya düşenler ise yavaş fakat emin şekilde büyüyor. Bu sonuncu gençliğin ve bütün ilerici kuvveterin cephesi. Orada yeşeren tohum, çabuk boy atan bataklık nebatlarını elbet tasfiye edecek. Ümitliyiz ve bataklık nebatlarından korkmuyoruz.

TURGUT KAZAN — Ülkemizde bir menfaat zümresi var. Bu zümre herşeye hâkim. Halktan gelen insanların halk için yaptıkları 27 Mayıs, bu menfaat zümresini yenemedi. O günlerin şartları için de yenemezdi de. Bugünkü hükümet de bir şey yapamaz. Nitekim bir şey yapamıyor. İnönü bu menfaat zümresinin karşısında değil, başında. Sömürme düzeni olduğu gibi duruyor. Demokrasi deniyor, ama bugünkü haliyle demokrasi bir aldatmacadan ibaret. İnönü, «madem seçimler var, duvarlara bakmaktan artık utanç duymuyorum» diyor. Diyor, fakat seçimler mevcut şartlar altında bir komediden ibaret. Seçilenler menfaat zümresi. Halk, ekonomik ve düşünsel yönden bu menfaat zümresine tâbi. Demokrasicilik oynuyoruz. Bu oyuna demokrasi denemez. Halk çocuklarının en geniş şekilde okutulması ve toplumun kaderine hâkim duruma getirilmesi şart.

ERDOĞAN SERMET — 27 Mayıs, Atatürkçülükten uzaklaşanları devirerek, Atatürkçülüğün kuvvetini gösterdi. 27 Mayıs böylece, Atatürkçülükten dönülemiyeceğini ispatladı.

Hükümete gelince, bir yıl zarfında hiç bir şey yapmadı. Yapılanları bozdu. Hükümet çığ gibi büyüyen, hamle ve devrim azmini, çerden çöpten bir barajla önlemek istiyor. İlericilerin önüne dikilen bu baraj çok çürük. Maskesi düşen bu demokrasicilik oyunu ile, devrimci hamleler durdurulamaz.

Hükümet deyince de ister istemez akla İnönü geliyor. Geçmişte büyük hizmetler yapan bu tarihi şahsiyeti kötülemek istemiyorum. Fakat İnönü doğru yolda değil. Takiitçilikten kurtulamamış. Atatürk devri için bile «Duvarlara bakmaktan utanıyordum» diyor. İnönü sanırım ki bir kompleksin tesiri altında: Atatürkün yapamadığını yapmak ve az gelişmiş bir ülkede demokrasinin yerleşebileceğini ispatlamak sevdasında. Ama demokrasi böyle yerleşmez. Bu demokrasi değil, demokrasiciliktir. Sahtedir. Yaşı da İnönüyü cesur hamlelere girişmekten alakoysa gerek. Bu tutum, İnönüyü kötüye götürüyor. Bu bir ehveni şer politikası. Ehveni şer ise, mevcut şartlar altında şerlerin en büyüğü.

NURER UĞURLU — Hükümet edenler, milli gelirin en büyük kısmını alan zümre. Memleketi Milli gelirin yüzde otuz sekizini alan yüzde iki idare ediyor. Geri kalan yüzde 98 ile, yâni halk ile, bu yüzde ikilerin yâni hükümet edenlerin menfaatlerinin çatışması mukadder. Bu menfaat çatışmasında, hükümetler statükocu mutlu azınlığı tutmak zorunda. Bu durum ileri hamleleri önlüyor. Hükümetler iş yapamıyor. Plân kuşa döndü, plâncık oldu. İnönü de tarihi kişiliğinden çok şey yitirdi. Partisi içinde bile eski prestijini kaybetti. Kendini, dün onun izinden giden ilerici kuvvetlerden tecrid ediyor.

SEZAİ OĞUZ — 27 Mayıstan kalan sadece yeni sosyal görüşler. 27 Mayısçılar daha ilk gün «hiç kimseye karşı değiliz» diyerek, yanlış bir teşhis koydular. Bu sebeple, arkadaşlarımdan farklı olarak 27 Mayısın mahkûm ettiği bir zihniyetin mevcudiyetine inanmıyorum. Onun içindir ki aynı zihniyeti taşıyanların bir kısmı içeride, çoğu dışarıda. Biraz önce dediğim gibi meselelerimize yanlış teşhis koyduk: 27 Mayıstan önce İnönünün peşinden giderken yanılmışık. Derdi, bir anayasa meselesi sandık, yanlış çıktı. İnönü aldandı, hep aldandık. Anayasayla birşey değişmedi. 27 Mayısın bu yanlış teşhisi yüzünden, 1950 'tan önce iflâs etmiş müesseseler olduğu yerde kaldı. Eski düzen değişmedi. Bugün de eskisi gibi demokrasicilik oynuyoruz.

İsmet Paşa da, bu günün adamı değil. Statükocu. Tarihi akışa, toplumun normal gidişine sed çekiyor. Bunun içindir ki statükocular İnönüye sığınıyor. İnönü, statükocuların koruyucusu.

Atatürk ilkelerinden ne kaldı?

ÖCAL OKAY — Her şey kangren olmuş. Operasyona, yâni devrime ihtiyaç var. 27 Mayıs özlenen devrim olamadı. Eski tâvizci tutum sürüp gidiyor. Atatürk ilkeleriyle alay ediliyor: Lâiklik hergün yeni bir darbe alıyor. Gençlik mitingine katılanlara «Allahsızlar» deniyor. Devletçilik kuşa döndü. Halkçılık ise ortada. Bütün partiler ağalara sığınıyor. Böyle halkçılık olmaz. Halka «hükümet kapısına ağa ile değil, ağasız geleceksin» diyen kaymakam Mehmet Can sürülüyor. Halk çocukları okutulmuyor. Geride bıraktığımız devrede okuma yazma nisbeti yüzde 36'dan ancak yüzde 40'a çıktı. Bu oranın yüzde 100'e çıkması için tempo değişmezse, daha 125 yıl lâzım 2 milyon köylü çocuğu okuyamıyor. Fakat Köy Enstitülerini yapan İnönü, onların yıkılmasına ses çıkarmıyor. Devletin yönetimi burjuvaların elinde. Böyle bir hükümet halkçı oamaz.

Halkçılıktan ve devletçilikten uzaklaşan bir hükümet devrimci olamaz. Hattâ ve hattâ, dışarıya el açarak yaşamak, bunun için de çeşitli tâvizler vermek, milliyetçilikle ne kadar bağdaşır, bilinemez. Atatürk ilkeleri bugün işte bu hale getirildi. Lâiklik de, devletçilik de, halkçılık da, devrimcilik de milliyetçilik de lâftan ibaret. Halkçılık olmadan, halkın halk tarafından halk için idaresi demek olan demokrasiden söz edilebilir mi? Atatürk ilkelerine yüzçevirerek kalkınma gerçekleştirilebilir mi? Sosyal adalet içinde hızlı kalkınma plânla birlikte suya düştü. Hükümet, plândan yana değil, kalkınmadan yana değil. Sosyal adaletten yana değil. Durum bu

Partiler neden birleşti?

DOĞAN AVCIOĞLU — Son bir soru daha. Gençlik nümayişlerinden sonra 5 parti İnönünün etrafında birleşti. Bunu nasıl karşılıyorsunuz?

RAİF ERTEM — Partilerin kurduğu cephe, statükocuların cephesi. Buna şaşmamak lâzım. 27 Mayıstan bir devrim bekledik olmadı, ama 27 Mayısçıların devrim azmi azalmış değil 27 Mayısçılar ileri gitmek için gerekirse fiili kuvvete bile başvurabilecekler. Statükocular, bu sebeple, birleşiyor ve tek cephe teşkil ediyor. Irkçılar bile İnönüye sığınıyor.

MUSTAFA ÜNALTAY — Hükümet edenler, maddî menfaatlerini koruma çabası içinde. Gençlik ise idealist. Devrim istiyor, ileri gitmek istiyor, reform istiyor. Gençliğin devrim azmi, bu hâkim zümrenin maddî menfaatlerini haleldar ediyor. Beş parti bunun için birleşti. 3—5 yüz zenginin ikbaline yarıyan bir rejime demokrasi denilemez. A.P üç günde nasıl kuruldu? Geçmiş devrin milyonerleri sayesinde. Bu işe milyonlar akıtıldı. Partilerde büyük menfaatler dönüyor. İp şimdi bu milyonerlerin elinde. Birleşenler menfaatçiler.

OSMAN ÇALIŞKAN — Anayasada sosyal adalet ilkesi var, bu ilkeyi gerçekleştirmek isteyenler bir araya gelince, sosyal adaleti gerçekleştirmek niyetinde olmayan 5 partinin idarecileri birleşti. Ama çabucak dağılırlar.

Demokrasi Konusunda yeni görüşler getiren Millî Yasa'nın bu bölümünün, okuyucularımızın ilgi ve dikkatini çekeceğini umuyoruz

“Demokras en büyük düşmanı, ya demokrasidir...”

> *Şu iki temel özellik*
> *ihtilâl eserinden sö*
> *lin halkçı özelliği*
> *.özelliği.*
> *Demokrasi siyasi hürriyet*
> *toplumsal hürriyet. Bunl*
> *yetin iki kanadı. İkisi bi*
> *mazsa hürriyet olmaz.*
> *Gericilik, direnme*
> *ayrıca devletin ikti*
> *tir. Bütün bunlard*
> *vakit paranın gücü*
> *de elinden alınırsa,*
> *kine, yâni emperya*
> *Yapılacak ilk iş, gericilik*
> *pitalizm arasındaki itti*
> *İşçiler, köylüler, asker*
> *millî kapitalizm tarafın*
> *getirilen ilerici halk kuv*
> *millî sosyalist birliği k*
> *güçtür Bu millî sosyalist*
> *gücün yürütücüsü ve ger*
> *değerlerinin bekçisidir.*

V. GERÇEK DEMOKRASİ

ihtilâllerin özellikleri

İhtilâl, niteliği bakımından, halkçı ve ilerici bir eserdir. İhtilâl, bütün bir halkın, tasarladığı ve istediği yaşayış yolu üzerine dikilen engelleri inatçı bir direnişle yıkıp geçmek için bütün kuvvetini toplamasına dayanan bir harekettir. İhtilâl, aynı zamanda, iktisadi ve toplumsal geriliğin ötesine sıçramak, gelecek kuşakların özledikleri ülküler arasında yer alan büyük umutlara erişmek ve bunları gerçekleştirmek için yapılan bir hamledir.

Bundan dolayıdır ki, şu iki temel özellik olmadan, samimi bir ihtilâl eserinden söz açılmaz: 1— İhtiâlin halkçı özelliği, 2— İhtiâlin ilerici özelliği.

Bütün bir topluma karşı umutsuzca bir kişisel tepki omadığı takdirde, ihtilâl bir kişinin eseri değildir. İhtilâl, sadece bir bölük halkın eseri, de değildir, çünkü o takdirde çoğunlukla çatışma halinde olur.

İhtilâlin gerçek değeri, bu ihtilâlin halk tarafından tutulmasına, ihtilâl yankısını bulan duygularının genişliğine, geleceği yeniden kurmak için ihtilâlin seferber ettiği halk kuvvetlerinin çokluğuna, yaşama şartlarını değiştirmek için ihtilâlin halk kütlelerinin emrine verdiği gücün büyüklüğüne bağlıdır.

İhtilâl, niteliği bakımından, bir ilerlemedir.

Halk kütleleri, sadece can sıkıntısından kurtulmak için bir değişiklik olmasını istemez ve bu değişikliği zorla kabul ettirmezler. Aksine, halk kütleleri, değişikliği, daha iyi bir hayatı gerçekleştirmek, içinde bulundukları hayat seviyesini özledikleri seviyeye eriştirebilmek isterler ve zorla kabul ettirirler.

İhtilâlin amacı, ilerlemedir. Bu değişiklik isteğinin, mevcut olanı, gerçekleştirilmesi umulana çevirmek yolundaki gücü isteğin en büyük yürütücü kuvveti, maddi ve toplumsal bakımdan azgelişmişliktir.

İhtiâlin bir halk eseri olduğunun en iyi belirtisi, demokrasidir. Demokrasi, halkın egemenliğinin, halkın bütün iktidara katılışının ve bu iktidarı, amaçlarının gerçekleştirilmesi için kullanışının ifadesidir.

Sosyalizm de, ihtilâlin ilerici bir eser olduğunun en iyi belirtisidir. Gerçekten de, sosyalizm: yetersizliğin ve adaletsizliğin hüküm sürdüğü bir toplumda, herkese eşit imkânın sağlandığı ve emeğe dayanan bir topumun kurulmasını, istihsal ve hizmetler için çalışan bir toplumun kurulmasını gerektirir.

Bu açıdan bakıldığı vakit, demokrasi ve sosyalizm, ihtilâlci eserin tek ve aynı sonucudur.

Demokrasi, siyasi hürriyettir; sosyalizm toplumsal hürriyettir. Bu ikisini birbirinden ayırmak imkânsızdır. Bunlar gerçek hürriyetin iki kanadıdır. Biri ya da öbürü olmazsa, hürriyetin, ümit edilen günün ufuklarına doğru yol alması güçleşir.

ihtilâllerin kritik noktası

Mısır halkının ihtilâlin bilincine adamakıllı erişi ve kendi kendine karşı samimiyeti sayesinde amaçlarını açıkça seçişi, Süveyş savaşının parlak zaferinin ardından, kendi imkânlarını yeniden değerlendirmesini sağladı. Mısır halkı, bu zaferin sevinci arasında, Süveyş savaşı sayesinde hürriyetini asla yeniden ele geçirmediğini, fakat bu hürriyeti ihtilâlci bir şekilde perçinleyebilme isteğine ulaştığını anladı. Bu şanlı mücadele Mısır halkının, yeteneklerini ve imkânlarını keşfetmesine, dolayısiyle bu yetenek ve imkânları ihtilâlci bir şekilde, hürriyeti gerçekleştirmeğe yöneltmesine yol açtı.

Mısır halkı için, emperyalizme karşı zafer, bir bitiş noktası olmaktan çok uzaktı. Bu, gerçek bir hamlenin başlangıç noktasıydı. Emperyalizme karşı bu zafer, gerçek hürriyeti ele geçirme, kendi toprakları üzerinde sürekli bir gelişmeyi güven altına almak için, uygun bir durum sağlamaktan başka bir şey değildi.

Süveyş'teki büyük zaferin ertesi günü kendiliğinden ortaya çıkan soru şuydu: «Mısır halkının, bu korkunç savaşın tam ortasında ele geçirdiği hür irade kime aitti?»

Bu soruya, kendiliğinden ortaya çıkan tek tarihi cevap şuydu: «Bu hür irade halktan başkasının olamaz ve bu irade halkın hedeflerinin gerçekleştirilmesinden başka şey için kullanılamaz.»

Halk, kendi iradesini soyguncuların elinden, bu iradeyi tarihin müzesi içine yerleştirmek için almadı. Halk bu iradeyi, kendi özlemlerini gerçekleştirebilecek bir iktidarı meydana getirmek için bütün milli imkânlarıyla ele geçirdi ve pekiştirdi.

Hiç şüphe yok ki, miletin geçirdiği denemelerden en çetini, mücadelenin bu safhasıdır.

Halk hareketleri, işte parlak sonuçların belirdiği bu noktadan başlıyaraktır ki, gerilemeye yüz tutmuşlardır. Dışarıdan yapılan baskının karşısındaki ilk zaferlerinden başlıyaraktır ki, halk hareketleri, ihtiâlci amaçlarına eriştiklerini sanmışlardır. Bundan dolayı, halk hareketleri, vardıkları sonucu olduğu noktada bırakmışlar, içerideki sömürücü unsurların, dışarıdaki baskı unsurlarına sıkı sıkıya bağlı olduğunu unutmuşlardır. Oysa, bu iç ve dış unsurlar, halk kütlelerinin aleyhine olarak menfaat ve üstünlük alışverişleriyle birbirine bağlanmışlar ve işbirliği yapmışlardır.

Yine bu halk hareketleri, daha sonra, hürriyeti tam olarak sağladıklarını sanarak, aldatıcı anayasa gösterilmediğinin arkasına sığınırlar.

Bununla birlikte, bu halk hareketleri, genel olarak iş işten geçtikten sonra, ihtilâlci değişikliği iktisadi alanda da tamamlamaktaki ihmalciliklerin, siyasi hürriyeti gerçek teminatından yoksun kıldığını, hemencecik kırılıveren, milli gerçekle çatışan zıtlığın etkisiyle yıkılıveren bir göstermelikten başka bir şey elde edemediklerini farkederler.

Yine, milli mücadelenin bu nazik safhasında, öbür halk hareketleri, iç değişmeleri gerçekleştirmek için, milli tecrübeden ilham almayan nazariyeleri benimsediklerinden dolayı gerilemişlerdir.

Toplumsal alanda girişilecek eser için tabii ölçülerin varlığını tanımak, hiç bir vakit, hazırlop nazariyelerin kabulünü ve milli tecrübelerin bir yana bırakılmasını gerektirmez. Bir milletin meselelerinin gerçek çözümü, başka milletlerin tecrübelerine tıpı tıpına uyamaz. Toplumsal bir eserin sorumluluğunu yüklenen hiç bir halk hareketi, milli tecrübenin değerini tanımazlıktan gelemez.

Bununla birlikte, milli tecrübe, hiç bir vakit, daha önceki nazariyelerin takbihi ve başka çözüm yollarının inkârı anlamına gelmez. Bu, sonuçlarına tahammül imkânı olmayan bir yobazlık olur. Milli tecrübe, bu yoldaki bütün çalışmaları benimsemeli ve bunları canlı hücreleri içinde sindirmelidir. Milli tecrübenin, çevresinde olup biten her şeyi bilmesi gerekir. Fakat milli tecrübenin, kendi toprağı üzerinde yaşamağa daha büyük bir ihtiyacı vardır.

Bireylerin hayatında olduğu gibi, milletlerin hayatında da, yanlış ile doğruyu ayırdetme yetisi, olgunluğa varmanın başlıca yoludur. Bundan dolayıdır ki, siyasi hürriyet, yani demokrasi, şekilden ibaret anayasa göstermeliklerinin benimsenmesinden ibaret değildir.

Toplumsal hürriyet, yani sosyalizm için de durum aynıdır. Sosyalizm, milli tecrübenin sonucu olmayan değişmez nazariyelere körü körüne uymaktan ibaret değildir.

Yalancı demokrasi

1919 daki halk ihtilâl hareketinin sonunda Mısır, yalancı demokrasinin büyük kurnazlığının kurbanı olmuştu. İhtilâlin idarecileri, sömürgecilik ilk defa olarak Mısır'ın bağımsızlığını tanıdığı andan başlıyarak, her türlü iktisadi anlamdan yoksun anayasa göstermeliğinden ibaret demokrasiye kendini kaptırmıştı. Bu da, hürriyetin yalnız toplumsal yönüne ağır bir darbe indirmekle kalmadı, fakat dış siyaseti zedeleyecek kadar genişleme istidadı gösterdi. Çünkü, sömürgecilik, sadece yazıyla tanınan bağımsızlığı hiç bir vakit hesaba katmadı ve her istediği an bu bağımsızlığı kendi çıkarına göre çelmelemekte tereddüt etmedi. Bu da çok tabii bir şeydi. Çünkü, yalancı demokrasinin göstermeliği, sadece gericiliğin demokrasisini temsil ediyordu, gericilikse sömürgecilikle olan bağlarını koparmağa veya onunla her türlü işbirliğine son vermeğe niyetli değildi. Bundan başka, gerici bir demokrasi çağında, yabancı etkileri hesaba katmadan hükümet kurulamaması, ve milli bağımsızlık diye adlandırılan böyle bir durumda bu hükümetin Mısırdaki sömürgecilikten ilham almaksızın iş görememesi de aynı derecede tabiiydi. Hattâ, bazı durumlarda, bu hükümetler sırf, sömürgeciliğin emrinde ve düşüncesindeydiler. Hattâ sömürgecilik, bir sefe

Kendilerine de «Seçme hakkı» verilmesini isteyen Mısır kadınlarının mitingi

...sinin
...lancı

...k olmadan samimî bir
...öz açılamaz: 1 – İhtlâ-
...ği, 2 – İhtilâlin ilerici

...ttir, sosyalizm
...lar gerçek hürri-
...bir arada bulun-

...e araçlarına sahiptir
...tidar araçlarına sahip-
...dan yoksun kalırsa, o
...cüne başvurur; bu güç
...o vakit tabii müttefi-
...alizme başvurur
...ikle sömürücü ka-
...tifakı yıkmaktır.
...ler, aydınlar ve
...fından meydana
...vvetleri ittifakı,
...kurabilecek tek
...t birlik, ihtilâlci
...erçek demokrasi

...rinde, tanklarını harekete geçirerek bir hükümeti iktidara getirmişti.

Bütün bunlar, göstermelik demokrasisinin maskesinin sıyrılmasına ve gericiliğin demokrasisindeki büyük sahtekârlığın gün ışığına çıkmasına yardım etti. Bu olaylar, toplumsal yönü olmayan hürriyetin ya da iktisadi demokrasi olmaksızın siyasi demokrasinin ya da sadece siyasi yönüyle hürriyetin hiç bir değer taşımadığını şüphe götürmeyen bir şekilde ortaya koydu. *Şurası hiç bir tartışma götürmeyen* açık bir gerçektir ki, bir ülkedeki siyasi rejim, bu ülkenin iktisadi durumunu yansıtır ve bu iktisadi duruma hâkim bulunan çıkarları olduğu gibi temsil eder.

Bir ülkeyi egemenliği altında bulunduran iktisadi güç derebeylik ise, bu ülkedeki *siyasi hürriyetin*, Böylelikle o ülkede bütün iktisadi çıkarları derebeylik elinde bulundurur, devletin siyasetinin ana çizgilerini derebeylik tespit eder ve bunu kendi çıkarları için kullanır.

İktisadi güç, sömürücü kapitalizmin elinde bulunduğu vakit de durum aynıdır.

Mısır'da, ihtilâlden önce, iktisadi güç, derebeylik ile sömürücü kapitalizmin meydana getirdikleri bir koalisyonun ellerindeydi. Bundan dolayı, partiler gibi, siyasi yönler de, bu gücü ve bu koalisyonun görünen yüzünün bir aksinden ibaretti. Bu devirdeki bazı siyasi partilerin, hiç utanmadan, iktidarın sadece bu iktidardan çıkarı olanlara teslim edilmesini açıklamaktan kaçınmayışlarını hayretle karşılamamak mümkün değildir. Bu sıralarda memlekette asıl menfaat sahipleri derebeylik ve sömürücü kapitalizm olduğuna göre, bu parola, egemen kuvvetlerin Mısır halkına demokrasi adına zorla kabul ettirdikleri komedinin dolayısiyle belirtilmesinden başka bir şey değildi. Ne olursa olsun, bu parola, yol açtığı bütün acılara rağmen, acı gerçeğin açık ve samimi bir itirafıydı.

Sömürücülerin aleyhindeki bir nümayişe katılan Mısırlılar

Halk nasıl kandırılır?

Sömürücü kapitalizmle koalisyon kuran derebeyliğin üstünlüğü, tabiatiyle, kaçınılmaz bir şekide siyasi faaliyet istediği bu siyasi faaliyet, halk kütelerinin aleyhine *ve koalisyonun hizmetine olacak şekilde* yönetmek imkânını sağlar. Yine bu üstünlük, bazan adatmaca ile, bazan yıldırma ile, bu halk kütlelerini boyun eğmeğe zorlar.

Böyle bir demokrasi, gerçekte, gerici bir diktatörlükten başka bir şey değildir. *Halk kütlelerinin toplumsal hürriyetlerinin* kaybı, egemen gerici kuvvetler tarafından bağışlanan şekli siyasi hürriyeti tamamiyle değersiz bir kılığa sokmuştur. Nitekim 1923 anayasası, kralın bir bağış ve lütfundan başka bir şey değildi.

Bu anayasaya göre kurulan parlâmento, hiç bir vakit halkın çıkarını gözetmiyor, tabiatiyle bu anayasayı bağışlıyanların çıkarlarının bekçiliğini yapıyordu. Bu *parlâmentonun içinde*, halkın haklarını istiyen bir çok sesin yükseldiği doğrudur, fakat bu sesler yankı bulmadı ve etkisiz kaldı.

Bununla birlikte gericilik, kendi toplumsal diktatörlüğünü güven altına alan ve imtiyazlarını koruyan idarenin süpaplarını *elinde tuttuğu vakit, halkın infiali*ni belirtmesine izin vermekte bir sakınca görmedi. Çünkü, oy hakkı ile günlük ekmek hakkı arasındaki bağ, zorla koparılınca, kutsal oy hakkı bütün değerini kaybetmişti.

Günlük ekmek için gerekli olan hürriyet ve teminat olmayınca, oy hakkı bütün kutsal niteliğini kaybetti, basit bir aldatmacadan başka bir şey olmadı. Bu şartlar altında, oy hakkının önünde ancak şu üç şık vardı:

1 — Taşrada, oy hakkı, toprak işçisi için bir aldatmacadan başka bir şey değildi. Çünkü bu toprak işçisi, çalıştığı toprağın sahibi olan toprak ağasının isteğine göre oy vermek zorundaydı. Aksi takdirde, *kafa tutmasının bedelini ödemek* zorunda kalır, en azından, kendisini ölmeyecek kadar geçindiren topraktan atılmakla cezalandırılırdı.

2 — Şehirde ve kasabada, oyların satınalınması, sömürücü kapitalizme kendi adamlarını, kendi çıkarlarını koruyacak olanları seçtirmek imkânını sağlıyordu.

3 — İktidarı ellerinde tutanlar, şehirlerde ve *köylerde, kendi isteklerine aykırı* akımların belirdiği gruplarda, açıkça hileye başvurmaktan kaçınmıyorlardı.

Bundan başka, seçimlerde uygulanan usuller, adaylığını koymak için büyük miktarda bir depozitonun yatırılması gerekliğini, emekçi kütlelerini seçimlere katılmaktan alıkoyuyordu, zira bu durumda, seçimler oyundan başka bir şey değildir.

Öte yandan, fakirliğin etkisiyle halkın büyük çoğunluğunun cehalet içinde bırakılması, hürriyetin ilk teminatı olan oy gizliliğini, imkânsız kılıyordu.

Halkın temsil hürriyetini destekleyen halk teşekküllerinin hürriyeti de, bu şartlar altında bütün etkisini kaybetmiş ve doğrudan doğruya memleketin içinde bulunduğu şartları olumlu bir yoldan etkilemek imkânından yoksun kalmıştı. Aralarında küçük toprak sahiplerinin de yer aldığı milyonlarca toprak işçisi, büyük toprakların sahibi olan toprak ağaları tarafından ezilmişti. Bu milyonlarca toprak işçisi, topraklarının ürününü korumalarını, başkentteki iktidarın ihmali karşısında mahalli makamlara karşı koymalarını ve seslerini duyurabilmelerini sağlıyacak kooperatiflerde toplanmayı hiç bir vakit gerçekleştirememişlerdi.

Yine aynı şekilde, milyonlarca tarım işçisi, kendilerini açlığın sınırlarında tutan bir ücretle, ilerisi için hiç bir teminat taşımıyan şartlar altında çalışıyor ve en feci sefalet içinde kıvranıyorlardı.

Ticaret ve endüstri kesimlerinde çalışan yüzbinlerce işçi de, derebeylikle koa*lisyon kuran, bütün idare mekanizmasını* ve yasama gücünü elinde tutan sömürücü kapitalizmin isteklerine karşı koymakta tamamiyle güçsüz bulunuyordu. Emek, istihsal çerçevesi içinde sömürücü kapitalizmin, kendi çıkarına en uygun şartlar içinde satın alabileceği bir metadan ibaretti. şçi sınıfını yönetebilecek sendika hareketi, kendisini yolundan çevirmek isteyen ve kendisini satın almak isteyenlerin çıkardığı büyük güçlüklerle karşı karşıyaydı.

Basın hürriyetine paydos

Bu devirde, basın hürriyetinin ortadan kalkmasiyle birlikte tenkit hürriyeti de kayboldu. Bu olay meydana gelirken, sadece, basın hürriyetine kesin olarak son veren ağır kanunların, herçeşit tenkidi önleyen sınırlar koyması, sonra bu sınırların, bütün basın hürriyetini tam *bir karanlık içine alacak kadar* genişletilmesi söz konusu değildi. Çünkü, basın alanındaki mekanik ilerlemenin niteliği, aynı zamanda bu baskı tedbirlerini alanlara da zarar verecek çaptaydı. Basın alanındaki mekanik ilereme ve bu basının modern âletlere ve kâğıda ihtiyacının git*tikçe artması, bu dikkate değer mesleği*, bir düşünce hürriyeti meselesi olmaktan çıkarıp çapraşık bir kapitalist meselesi kılığına sokmuştu.

Basın, bu devirde bütün bu gelişmeye rağmen, ancak derebeyliğin ve sömürücü kapitalizmin çıkarlarını temsil eden iktidardaki partilerce desteklendiği ya da ilân kaynaklarını elinde tutan yatırım sermayesine dayandığı takdirde (ki bu *sermaye de sanayi ve ticareti elinde tutu*yordu) varlığını devam ettirebilmekteydi.

Devlet otoritesi ve yasama gücü, önce, son derece ağır basın kanunları vasıtasiyle ve gerçeğin ortaya çıkarmasını önleyen ağır bir sansürle basını iktidara boyun eğdirmekte kullanıldı.

Bunun gibi, basına kalan azıcık hürriyetin karşılaştığı tehlike, daha sonra, gazetecilik mesleğinde mekanik ilerlemenin ortaya çıkardığı maddi ihtiyaçların çoğalmasiyle birlikte büyüdü. Öyle ki, basın, sömürücü kapitalizmin isteklerine boyun eğmekten başka çare bulamadı; siyasi ve toplumsal yönlerini, ilhamını halk kütlelerinden değil, sömürücü kapitalizmden aldı.

Bilimsel alandaki, yeni ufuklara varılması umudunu uyandırabilecek hürriyet de, gerici demokrasi rejiminde aynı kemediyle karşı karşıya kaldı. *Gerici* makamlar, kendi çıkarlarını ortaya koyan kavramlar üzerindeki egemenliklerini güven altına almak istediler. *Bunun sonucu* olarak da, bu makamların görüşleri eğitim sisteminde ve programlarda yankısını buldu; bu makamlar, ancak boyun eğmeği belirten parolalara izin verdiler. Mısır gençliğine, nesiller boyunca, memleketimizin endüstrileşmeğe yatkın olmadığı, *böyle bir işe girişemiyeceği düşünce*si aşılandı, durdu.

Mısır gençliği, nesiller boyunca, kendi millî tarihlerini yanış olarak öğrendiler. Mücadeleye ihanet edenler bir zafer hâlesiyle süslenirken, tarihimizin kahramanları, şüphe ve esrar bulutları ardına gizlenmiş olarak ortaya sürüldü.

Mısır gençliği nesiller boyunca, okullarda ve üniversitelerde, tek amacı, mevcut müesseseler çerçevesinde, halkın çıkarlarını hiç gözönüne almıyan kanun ve tüzüklere göre çalışacak memurlar yetiştirmekten ibaret olan bir eğitim gördüler. Hiç kimse, buna köklü bir değişiklik getirmek, eski temeli yıkmak gereğini aklına getirmedi.

*Derebeylik ile gerici iktidar arasında*ki koalisyon yalnız bunlara münhasır kalmadı, aynı zamanda, ihtiâlin öncüleri olabilecek bir çok aydın toplulukları üzerinde baskısını yürüttü, bunların direnişine son verdi; bunları belirtili sınıfların imtiyazlarından yararlanmak, ya da tek başına *kalarak unutulup gitmek* arasında bir seçim yapmak zorunda bıraktı.

Gerçek demokrasi

Mısır halkının, ihtilâlin bilincine ermesi ve ihtilâl için beslediği büyük emel, derebeylik ve sömürücü kapitalizm arasındaki koalisyon adına hükümet süren demokrasinin yüz kızartıcı kurnazlığını açığa vurdu.

Mısır halkının, ihtilâlin bilincine ermesi ve ihtilâl için beslediği büyük emel, altı ilke *arasında gerçek demokrasinin* yer almasını sağladı; gerçekler ve denemeler arasından geçip gelecek ümidine doğru yol alırken, halk demokrasisinin, yani bütün emekçi kütlelerinin demokrasisinin tanımını yaptı:

1 — Siyasi demokrasi, toplumsal demokrasiden *ayrılamaz. Yurttaşlar*, ancak şu üç teminattan yararlandıkları takdirdedir ki, seçimlerde oy hürriyetine sahip olurlar: a) Sömürücülüğün bütün şekillerinden kurtulmak, 2) Millî zenginlikten eşit pay alıp, imkânlarda eşitliğe sahip olmak, 3) Geleceğine gölge düşüren bütün endişelerden sıyrılmak.

Yurttaş, ancak bu üç teminat sayesinde siyasi hürriyetine sahip olur ve kendi*sinin ihtiyaçlarına* cevap verecek bir hükümetin kurulabimesi için oyunu kullanabilir.

2 — Siyasi demokrasi, öbür sınıfların aleyhinde tek bir sınıfın egemenliği altında gerçekleştirilemez. Çünkü demokrasinin, sözlükteki anlamı bile, halkın iktidarını, halk kütlelerinin iktidarını ve

→

egemenliğini gösterir.

Sınıflar arasındaki tabiî ve kaçınılmaz mücadele ne inkâr edilebilir ne de bilinmezlikten gelinebilir. Fakat sınıfları birbirinden ayıran engeller kaldırılarak, millî birlik çerçevesi içinde bu sınıflar arasında barışın sağlanması gerekir.

Teşkilâtlı ihtilâlin işin başında geçirdiği tecrübe şunu ispat etmiştir ki, ihtilâl, kaçınılmaz bir şekilde, gericiliği tasfiyeyi, gericiliğin bütün silâhlarını elinden almayı, gericiliğin iktidarı ele geçirmek ve devlet teşkilâtlarını kendi çıkarı için kullanmak üzere girişeceği bütün teşebbüsleri önlemeyi, üzerine almalıdır.

Sınıf mücadelesinin keskinliği, bu mücadelenin canlı özelliği ve bundan doğacak büyük tehlikeler, gerçekte şu sebepten doğmaktadır: Gericiliğin, halk kütlelerini sömürmesini sağlayan tekellerinden imtiyazlı durumundan vazgeçmemeğe kararlı olması.

Gericilik, direnme araçlarına sahiptir, ayrıca devletin iktidar araçlarına sahiptir; bütün bunlardan yoksunca, o vakit paranın gücüne başvurur; bu güç de elinden alınsa o vakit tabiî müttefiğine, yani emperyalizme başvurur.

Gericilerin çıkarları, halkın tümünün çıkarlarıyla karşıtlık halindedir, çünkü gericiler halkın zenginliklerini tekellerine almışlardır. İşte bundan dolayıdır ki, sınıflar arasındaki barışçı mücadele, ancak daha işin başında, gericiler bütün silâhlarından yoksun bulunursa mümkün olabilir.

Fakat bu çatışmayı ortadan kaldırırken, öbür sınıflar arasındaki karşıtlıklar da ortadan kaldırılmış olmaz. Bununla birlikte bu durum, anlaşmazlıkların barışçı çözüm yoluyla, yani demokratik davranış yoluyla ortadan kaldırılması imkânını sağlar. Çatışmanın sürüp gitmesine meydan verilirse yurdu bütün acılarıyla saracak olan iç savaş o vakit tek çözüm yolu olur. Hele milletlerarası mücadelenin gittikçe yoğunlaştığı, soğuk harb fırtınalarının gittikçe şiddetlendiği şartlar altında.

Şu halde, gericilik ile sömürücü kapitalizm arasındaki ittifakı yıkmak gerekir.

Bundan sonra da, işçiler, köylüler, aydınlar ve millî kapitalizm tarafından meydana getirilen ilerici halk kuvvetleri arasında demokratik âhengin sağlanması için demokrasiye giden yolun açılması kaçınılmaz bir gerekliliktir.

İlerici halkkuvvetlerini temsil eden bu kuvvetler arasındaki ittifak, derebeylik ile sömürücü kapitalizm arasındaki ittifakın yerini alan meşru bir ittifaktır.

KRAL FARUK VE NERİMAN — Halkı sömürenlerle işbirliğinden kaçınmadılar.

3. Halkı temsil eden bu kuvvetlerin ittifakıyla ortaya çıkan millî birlik, millî sosyalist birliği kurabilecek tek güçtür. Bu millî sosyalist birlik te, halkın temsil eden bir iktidar, ihtilâlci gücün yürütücüsü ve gerçek demokrasi değerlerinin bekçisi olacaktır.

Gerçek demokrasinin işleyişi

Arap sosyalist birliğini meydana getiren bu dev halk gücü ve bu gücün etkili hamleleri, Birleşik Arap Cumhuriyetinin yeni anayasasının, bazı garantileri içine almasını gerektirir. Bu garantiler, devletin siyasi organizasyonunun şekline sıra geldiği vakit kaçınılmaz bir gereklilik gösterir.

1. Tek dereceli ve hür seçimleri hazırlayan siyasi halk teşekkülleri, çoğunluğu meydana getiren kuvvetleri gerçek ve eşit olarak temsil etmelidirler. Bunlar, uzun zaman sömürülmüş olan ve ihtilâle büyük bir bağlılık besleyen kuvvetlerdir. Bunlar, yapılarından dolayı, karşı karşıya kadıkları yokluklardan dolayı, büyük ihtilâl gücünü kendilerinde taşıyan kuvvetlerdir.

Bunlar, çoğunluğu temsil ettiklerine göre, ayrıca, ihtilâlci hamlenin gücü için de bir teminattırlar. Bundan dolayıdır ki, yeni anayasa, halkın çoğunluğunu meydana getirdiklerini göz önüne alarak, millî meclis de dahil olmak üzere her kademedeki siyasi halk teşekküllerinde üyeliklerin yarısını işçilere ve köylülere vermelidir.

2. Seçimle işbaşına gelen Halk Konseyleri, daima, devletin yürütme organlarının üstünde olmalıdır. Halkın egemenliğini düzenleyen ve millî hareketin önderliğini halka sağlayan husus da bunu gerektirir. Bundan başka, ihtilâlci hamleyi, ihmal ve suistimaller yüzünden idare ve yürütme organlarının çarkları arasında sıkışıp kalmaktan koruyarak teminat da budur. Aynı şekilde, mahallî idareler de devamlı bir şekilde devletin iktidarını üzerlerine alarak ve bu iktidarı yavaş yavaş halk otoritelerinin eline verecek yolda yürümelidir. Zira, mahallî idareler, halkın meselelerini daha iyi bilir ve bu meseleleri çözmeye daha yatkındır.

3. Millî sosyalist birlik çerçevesi için yeni bir siyasi cihaz meydana getirmek son derece gereklidir. Bu cihaz içinde, komuta mevkilerini yönetebilecek bütün unsurlar seferber edilecek, gayretlerini birleştirecek ve bu cihaz, halk kütlelerinin ihtilâlci hamlelerini toparlayacak, bu kütlelerin ihtiyaçlarını araştıracak, bu ihtiyaçları en iyi şekilde karşılayacak çözüm yollarını etkili yoldan araştıracaktır.

4. İhtilâlci hamle içinde yöneticiliğin ortaklaşa özelliği kaçınılmaz bir gerekliliktir. Zira, ortaklaşa yöneticilik, yalnız ferdin işliyebileceği hataları önlemekle kalmaz, demokrasiyi en soylu anlamıyla teminat altına alır, aynı zamanda durmaksızın yenilenen bir sürekliliği garanti eder.

5. Halk teşekkülleri ve özellikle kooperatifler ve sendika teşkilâtları, gerçek demokrasiye giden yol üzerinde büyük ve etkili bir rol oynayabilirler. Bu teşekküller, demokratik millî hareket alanında bir öncü kuvvet meydana getirmelidirler. Sendika ve kooperatif hareketlerinin gelişmesi, davranışlarını yakından izledikleri halk kütleleriyle doğrudan doğruya temasta bulunan bilinçli yöneticiler için tükenmez bir kaynaktır.

Bu teşekküllerin hürriyetini boğan ve bunların hareketini köstekleyen baskı, ortadan kadırılmıştır.

Köylülerin kooperatifleri, müstahsil olarak rollerinden başka köylülerin karşılaşacakları güçlükleri anıyabilen ve bunlara uygun çözümleri sağlıyabilen demokratik teşkilâtlardır.

Bunun gibi, tarım işçilerini içinde topayan sendikaların kurulması zamanı da gelmiştir.

Sanayi, ticaret ve kamu sektöründeki işçilerin sendikaları, Temmuz ayında çıkarılan kanunlar sayesinde, millî mücadelenin yöneticiliğinde öncü bir duruma ulaşmışlardır.

İşçiler, istihsal işleminde bir meta olmaktan çıkmışlar, aksine, bu istihsal işlemini ele geçiren, bunu yöneten, kârına ortak olan emek ordusu haline geçmişlerdir.

Ücretleri artırılan işçiler, aynı zamanda, çalışma saatlerinin sınırlandırılması bakımından da daha iyi şartlar altında çalışmaktadırlar.

Hürriyetlerin kullanılması

5. Hürriyetin başlıca teminatından biri de, tenkid, özellikle kendi kendini tenkiddir. Siyasi teşkilâtların içinde tenkid hürriyetini köstekleyen şey, bunlara gerici unsurların sızmış olmasındır.

Aynı şekilde, gericiliğin basın üzerindeki nüfuzu, gericiliğin iktisadi çıkarlardaki üstünlüğü göz önüne alınınca, düşünce hürriyetini en önemli araçlarından birinden yoksun kılmaktadır.

Gericiliği ortadan kaldırmak, tek parti diktatörlüğüne öldürücü bir darbe indirmiş ve bütün millî halk kuvvetlerinin demokrasiye yürüyüşüne yol açmıştır. Bu olay, toplantı ve tartışma hürriyetine en sağlam teminatı sağlamaktadır.

Basının organizasyonuyla ilgili kanunlara göre, basın, halkın malı olmuştur. Bu olay, basını devletin yönetim organları karşısında bağımsız duruma sokmuş, düşünce hürriyetinin en güçlü aracını halkın hizmetine vermiş ve halkın tenkit hürriyeti için en güvenilir teminatı sağlamıştır.

Arap sosyalist birliği, halk kuvvetlerini temsil etmektedir. Basını halkın malı haline getirmekle, bu birlik basını iktidardaki tek sınıfın malı haline getirmekle, bu birlik, basını iktidardaki tek sınıfın nüfuzundan kurtardığı gibi, sermayenin nüfuzundan ve bu sermayenin daha sonra kaynaklar üzerindeki kontrolüyle gizli olarak yürüttüğü boyunduruktan da kurtarmıştır.

Basın hürriyetinin gerçek teminatı, basının halkın malı olmasında bulunmaktadır. Bu hürriyet de yine eninde sonunda, halkın hürriyetinin bir gelişimi demektir.

6. *Gerçek demokrasi konusundaki* ihtilâlci yeni anlayışlar, yurttaşın yetişmesinde etkisi olan unsurlar üzerinde, özellikle eğitim, hukuk ve yönetim kuralları üzerinde de kendini göstermelidir.

Eğitim artık yönetici kadroları yetiştirmek amacını gütmüyor. Bunun gibi, eğitimin bütün kollarında, programlar, ihtilâlci anlayışa uygun biçimde yeniden düzenlenmelidir. Öyle ki, bu programların amacı yurttaşa, toplumsal hayatı yeniden düzenlemeği öğretmek olsun.

Aynı şekilde, kanunlar da, toplumsal demokrasiyi yansıtabilmeleri için, siyasi demokrasi tarafından kurulan yeni toplumsal münasebetlere daha iyi hizmet edebilecek biçimde yeniden hazırlanmalıdır.

Her yurttaşın en kutsal hakkı olan adalet, bundan böyle madur bulunan değerli bir metâ olmamalıdır. Maddi engeller ya da yönetim çapraşıklıkları adaleti kösteklememelidir.

Bunun gibi, yönetim kuralları da köklü bir değişiklikten geçmelidir. Bu kurallar, gerçekte, tek sınıf rejiminde hazırlanmıştır. Bunlar, bütün halkın demokrasisine hizmet edebilmesi için tez elden değiştirilmelidir.

Bütün bu kesimlerdeki demokratik faaliyet, yeni değerler bakımından zengin insanın değerini tamamiyle kavrayan, kendisine has değerlerin ifadesinde samimi duygu ve düşüncelerini açıka vurmağa yatkın, gizli yetenekleri uyandırabilen bir kültürün gelişmesini sağlıyacaktır. Bu faaliyet, demokraside oynadığı rolü, kendi ilkeleri ve su katılmamış özünü yansıtan yaratıcı bir kültüre yol açacaktır.

Gelecek sayıda

SOSYALİZMİN ZARURETİ

Kimden yanayız?

Samim Kocagöz

Ankaranın Türkiye Büyük Millet Meclisi Temsilcileri, Düzce'de «Bolşevikler» diye taşlattırıldı. Softaların, gericilerin bu geçici başarısı, gerçek aydın bir çok kişinin ve değerli Kuvayı Milliyeci bir çok komutanın şehit edilmesine sebep oldu. Ama buna rağmen, yüce komutan Atatürkün sözüyle: Mehmet, savaşmayı kabul etti»

Hemen söylemeliyim: Gerçek aydınlar, elbette halktan, emekçiden, işçiden, köylüden yanadır. Türkiyede aydınların, ilericilerin, tâ en az Tanzimattan beri halktan, emekçiden, köylüden yana olduğu, —tarihsel olaylar da gösterir— bir gerçektir. Ama halk, köylü, emekçi, işçi, çoğu zaman, aydınlardan yana olamamıştır. Bunun nedenleri çok açık, çok belirlidir: Eski çağları bir yana bırakalım. Geçmiş son yüzyılımızın toplumsal, politik kaynaşmalarına bir bakacak olursak, Halk ile Köylü ile gerçek aydınların arasına hep, durmadan gericiler, softalar, halkı çıkarları için aldatan sahte aydınlar girmiştir. Sahte aydınların, çıkarcıların, softalaların bütün direnmelerine, çırpınmalarına rağmen, yine yakın tarihimize bakacak olursak, hep azınlıkta olan gerçek aydınlar, —yavaş da olsa— halkı, bugünlere getirebilmiştir. Bu geliş, bu güne dek, işçilerin örgütlenmesine dek dayanır.

Gerçek aydınların halktan yana olduklarını, gericilere, çıkarcılara karşı nasıl başarı kazandıklarını —bir çok örnekleri varya— Kurtuluş Savaşımızdaki bir çok olay pek açık ve seçik olarak gösterir. Önce bir iki örneği anıp sonra nedenler üzerinde durmak isterim:

1919 yılında dış düşmanlara, sömürgecilere karşı savaş açan Mustafa Kemal Paşa, 1921 yılına dek, bilinen koşullar altında dağıtılan ordumuzu toparlayabilmek için iç düşmanlarla, softalarla, gericilerle —Padişahcı, Halifecilerle— savaştı. Sömürgecilerle birlik olan padişahın adamları, Düzce, Bolu isyanlarını hazırladılar. Ve Halkı, «Padişahımız, dinimiz, mukaddesatımız elden gidiyor!» diye ayaklandırdılar. Ankara'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi temsilcileri, Düzce'de, «Bolşevikler!» diye taşlattırıldı. Softaların, gericilerin bu geçici başarısı, gerçek aydın bir çok kişinin ve değerli Kuvayı Milliyeci bir çok komutanın şehit edilmelerine sebep oldu. Düzenli ordu kuruluncaya dek, Anadoluyu Mustafa Kemal Paşa, vilâyet vilâyet gericilerin elinden almış, kazanmıştır: Garbi Anadolu Kuvayı Milliye Kumandanı Ali Fuat Paşa, Kastamonudaki padişahçıları, gericileri bastırmak, bu ilimizi Milli kuvvetlere kazandırmak için bir müfreze yollar. Müfrezenin genç, ateşli subayları, geçtikleri köylerde Ankaranın bir bildirisini köylülere okumakla da görevlendirilirler. Bildiride özetle, «Padişah, İngilizlerle birlik oldu. Yurdu düşmanlara sattı...» denilmekte ve halk, köylü, Kurtuluş Savaşına dâvet edilmektedir. Köylü adına konuşan gerici softaların karşılığı, onların etkisi ile köylünün karşılığı nedir bilir misiniz? «Padişah, herkesten iyi düşünür!..», «Siz Padişahın işine ne karışıyorsunuz?», «Yunan İzmire çıktıysa bize ne? İzmir, buradan uzak...». Sonra hacılar, hocalar, padişahçılar, köylerden, kasabalardan toplanıp gönüllü, Ankaraya savaşa katılmaya giden delikanlılara, «Mustafa Kemal, sizin altınızdaki atınızı alıp kıçınıza bir tekme vuracak. Çünkü bolşeviktir» demiştir. Bu Gönüllüleri, askerleri böylece dağıtmıya çalışmışlardır. Bunu bugün sağ olan bir İstiklâl Savaşı gazisinden kulağımla dinledim. Peki, bunca gericinin, padişahçının direnmesine karşı, bozgunculuğuna karşı, dağılan ordumuzu Mustafa Kemal Paşa nasıl toparlayıp düzene koydu? Şöyle ki: «İzmir, bize uzak!» diyen köylü, köyüne düşmanın girdiğini görünce, tarlasının, evinin, çoluğunun çocuğunun düşmanın pençesinde inlediğini, elden gittiğini görünce, soluğu Kemal Paşa'nın yanında almıştır. Kurtuluş savaşımızın en can alacak noktası buradadır. Halk, köylü, gerçek aydının kendisinden yana olduğunu bü tün savaş boyunca çok iyi anlamış, gerçek aydının, gerçek liderlerinin yanına koşmuştur. Yakında yayınlanacak «Kalpaklılar» adlı romanıma çalışırken, bu konunun üzerinde önemle durdum. Çok çok belge karıştırdım. O günleri yaşayanları dinledim. Bütün bu anlatıkları doğrulayan Mustafa Kemal Paşanın bir sözü çok önemlidir.

Ne yazık ki, bu sözü, yazılı bir belgede göremedim. Birinci İnönü Savaşı kazanılınca, Yüce Komutan Kemal Paşanın şu sözleri söyediği rivayet ediliyor: «Çok sevinçliyim! Mehmet Harbi kabul etti!..». Büyük Atatürk'ün bu sözlerinin anlamı çok önemli ve derindir: Halkın, köylünün, ne zaman ve nasıl gerçek aydından yana olduğunu anlatır, gösterir. Mehmet'in harbi kabul etmesi demek, Mustafa Kemal Paşanın kendinden yana olduğunu anlaması demek oluyor.

Gerçek aydın, yurtseverliğin bilincine kültürü, bilgisi ile varır. Halkın, köylünün, yurtseverliğin bilincine varması, «Bir karış toprak» ından, tüttürebildiği ocağından başlar. Bir karış toprağı, tüten ocağı yoksa, politika bezirgânlığının elinde, gericilerin, sahte çıkarcı aydınım diyenlerin elinde oyuncak olur.

Bugün gerçek aydınlara düşen ödev, halkı, köylüyü, emekçiyi, Büyük Atatürk gibi, olaylarla, gerçeklerle kendilerinden yana olduklarına inandırmasıdır. Zaten 27 Mayıstan beri gerçek aydınlalarının gerçek aydınlarına karşı çıkanlar larının gerçek aylarına karşı çıkanlar değişmemiştir. O günlerde olduğu gibi halktan yana olan aydınlara hâlâ bolşevik diye çatılmaktadır. Gericiler hâlâ halkı aldatmak, çıkarlarını yürütmek için gerçek aydınları, halkın ve işçinin gerçek temsilcilerini ve partilerini tâ 1920 yıllarının zihniyeti ile karalamaya uğraşmaktadır. Gericiler, Türkiyede en az yüyıldan beri yenilegelmiştir. Yine, bu buhranlı günlerin sonunda, yenilecekler dir.

Tıpkı 1920 de Mustafa Kemal Paşanın yendiği gibi, gericileri gerçek aydınlar yenecektir. Gerçek aydınlar, Atatürkten ve Halktan, köylüden, emekçiden, işçiden yanadır. Gericilerin ardına düşen bir kısım halk, yakında kimin kimden yana olduğunu anlıyacaktır.

Öhhöööö

Dün – Bugün

Şu günlerde hep Orhan Veli'yi anıyorum. Yine böyle karmakarışıktı ortalık. Bir parti eskimiş, bir parti doğmuştu. Tahterevallinin bir ucu kalkmış, bir ucu inmişti. Demokrasi, işçinin emeğinden ucuzdu. Yine böyle bir Ankaraydı. Yine böye gazeteler, dergiler çıkardı. Atatürk'ün heykeli orada değil, şuradaydı. Biz yine kıtlıktan çıkmış gibi yalar yutardık gazeteleri, dergileri.

Bir Orhan Veli vardı. Orhan Veli'nin «Yaprak» adlı bir gazetesi vardı. Orhan Veli, «Yaprak» adlı gazetesinde iyi lâflar ederdi. O zaman da ilerici, gerici vardı. İlericiler «Yaprak»ı ellerine alırardı, gericilerse ağızlarına... «Yaprak»ın arasıra salyaya bulandığı olurdu. «Yaprak»ı okumak o zaman suçtu. Çıkacağı günü iple çekerdik. Bir gün dedi ki Orhan Veli:

«Açlıktan bahsediyorsun;
Demek ki sen komünistsin.
Demek bütün binaları yakan sensin.
İstanbul'dakileri sen,
Ankara'dakileri sen...
Sen ne domuzsun, sen!»

Şu günlerde hep Orhan Veli'yi düşünüyorum. O zaman açlıktan söz edene komünist derlerdi. Bir yerde bir yangın çıksa, «komünist parmağı» derlerdi. Şimdi açlıktan söz edene komünist demiyorlar. Çünkü halkın yüzde yetmişi aç. Şimdi yangınları komünistler çıkardı demiyorlar. Çünkü, koltuğu yitirme korkusuyla etekleri tutuşan politikacılar, ülkeyi baştan başa yangın yerine çevirdiler.

Neye seviniyorum, biliyor musunuz? Gericilerin, faşistlerin yeni silâhlar aradıklarına!..

Bir gün karşımıza geçer de, bizim bugün savunduklarımızı bize karşı savunurlarsa hiç şaşmamalı...

Bir ilgili

Türkiyede filozof yoktur, ilgili vardır, Bilgin yoktur, ilgili vardır. Uzman yoktur, ilgili vardır. Bizim ülkede ilgiliden başka hiç bir şey yoktur. Bu ilgililer, Başbakandan aşağı doğru irileşe irileşe giderler.

Bir ilgili şöyle demiş: «Türkiye'de komünistler için parti yoktur. Hangi parti o anda kendi taktikleri icabı müsaitse o partinin yanında, öbürgün ise, diğer partinin hizmetindedirler?

İyi lâf, hoş lâf ama, sayın ilgili galiba politikacının tanımını yapmış. Kapağı Meclise atabilmek için durmadan parti değiştiren politikacılarımız da komünisttir o halde! ...

İltifatname

27 Mayıs'ta sevindik. Ama CHP hepimizden çok sevindi. Kemerini kuşağını sıktığı gibi sokağa fırladı:

— Derhal seçime gidilsin!

Ve CHP, açık arttırmada kendisine verilen değeri öğrenince neticesinin üzerine oturdu. Başladı mızıkçılığa! «Seçimi geciktirmeyiniz... Yardımlar gününde alınabilseydi... Kuyruklar azıtmasaydılar... Öğretmen ihtiyacı olmasaydı... Hava kurak gitmeseydi... Gericiler... İlericiler... Eşkiyalar... Yassıadalılar... Hele şu af... Birader, bırakmıyorlar ki... Bizi bize bıraksalar, neler neler yapacağız! Kalkınma dediğin ne ki?»

Severim şu CHP'yi... Konaklarda pineklemiş bir eşraf hali var. İnatçı Kahraman Ağayı bilir misiniz? Anadoludan çekmiş kervanı, İstanbula geçecekmiş. Köprüye varınca, geçiş parası istemişler. İnatçı Kahraman Ağa kızmış, «Vermem bu parayı size» demiş, çevirmiş kervanın başını geldiği yöne. Kafkasyadan, Kırımdan, Romanyadan dolaşmış, Trakyayı geçmiş ve İstanbula girmiş!... Kendisinden köprü parası isteyenlere dilini çıkarmış:

— Nasıl, aldınız mı köprü parasını!...

Severim şu CHP'yi... Devrimci olmasına devrimci, halkçı olmasına halkçı, devletçi olmasına devletçi, lâik olmasına lâik... Gel gör ki, sosyailster bezine basıyorlar. Sosyalistlere köprü parası ödememek için, bizim inatçı eşraf partimiz tââ Kafkası, Kırımı dolaşmayı göze almış bulunuyor. Ne yapsın? Gençliğinde olsaydı, bugün bizim istediklerimizin hepsini gerçekleştirirdi. Toprak reformu mu? Başüstüne! Antidemokratik yasalar mı? Hay hay! Vergiler mi? Canla baş üstüne!

Ama, neylersin ki yaşlandı bugün, dız dız eder kaçamaz, vız vız eder uçamaz.

Bilirsiniz ya, bir de ben anlatayım... Adamın önüne hendek çıkmış. Şöyle genişçe, derince bir hendek... Adam toparlanmış, ıkınmış, yekinmiş, fakat atlıyamamış. Bir daha, bir daha... İmkânı yok... Gözü kesmiyor. Yumruklarını böğürlerine dayamış, başını sallamış:

— Heygidi gençlik hey! demiş. Gençliğimde bunun beş katı olsa atlardım.

Sonra dönüp etrafına bakmış ki kimsecikler yok:

— Atma Recep, demiş, sen eskiden de bu maldın...

Fabrika

Bir yanda gençlik ayaklanmış, «Hırsızlara af yok!» diye bağırıyor; bir yanda Meclis harıl harıl af kanununu çıkarmağa çalışıyor. Bir yanda düşüklerin hâlâ dâvasına bakılıyor, bir yanda mapushanelerin kapıları açılmak üzere...

Bu bana, pastırma—sucuk fabrikasını hatırlattı. Bir kapısından inekleri, öküzleri sokarlarmış, öbür kapısından pastırmayı, sucuğu çekerlermiş. Ben görmedim, görenlerden biri anlatıyor:

— Birader, diyor, şaşmamak elde değil! Bir kapısından giren inek öbür kapısından sucuk olarak çıkıyor... Akıl alacak şey değil!..

Milyonerlerimiz

Maaşallah, kokmağa başladılar...

Biliyorsunuz, değil mi? Türk semeri kadar meşhuuuur milyonerimiz Hacı Ömer Ağa, oğluna verdiği menkul ve gayrimenkulü geri alabilmek, oğlunun çok para harcamasını önlemek için mahkemeye başvurdu ve oğlu hakkında hacir kararı aldı. Hacir kararının timarhane diplomasından farksız olduğu malûm... Sözde sağlam bir kimseye hacir kararı verilmesinin gerekçesiyse, el—malûm...

Şimdi sıra, bir başka milyonerimiz Mustafa Karabucak'ta... Milyoner Karabucak oğlunu nişanlıyor. Nişan töreni Adana'da, Kulüp 99'da yapılıyor. Bir milyoner, Kulüp 99 da nişantöreni yapar da gürültü etmemiş olur mu? Milyonerce gürültü, çevreyi rahatsız ediyor. Derken iş polise dökülüyor. Polisle Karabucak ailesi ve dâvetlileri arasında bir kavgadır başlıyor. Sonu malum: Buyurun Ağır Cezaya!...

İşe bakın ki, her iki olay da Adanada geçiyor.

Ne dersiniz, Çukurova kokmağa başlamadı mı?

Yolcu yolunda gerek

AP bir bildiri yayınladı. Şöyle deniliyor bildiride: «AP, imanını Allahtan, kuvvetini milletten ve prensiplerini büyük Ata'sının işrat ve direktiflerinden almıştır.»

Adam ateistmiş. Sormuşlar:

— Allaha inanmazsın, dine inanmazsın, ruha inanmazsın... Ne kötülük gördün bunlardan?

Adam gülmüş:

— İyilik, kötülük meselesi değil birader... Bir kere böyle tanındık... Şimdi kalkar da Allaha, ruha, dine inanırsam, bu sefer de beni kınayanlar bunlara inanmıyacaklar. Oysa, neme gerek, herkes kendi yolunda gitsin, daha iyi...

Sakal - makal

Niğde ilinin, Aksaray ilçesinin Hanobası bucağına bağlı Nürgüz köyünün adını değiştirip «Yeni Yuva» yapmışlar.

Sebebi şu:

Mahmut Makal bu köyü anlatmış. Yerli, yabancı, herkesin merakını çekmiş. Herkes bu perişan, yoksul köyü görmek istiyormuş. İlgililer bakmışlar ki olacak gibi değil, tutmuşlar köyün adını değiştirmişler, arayınca bulunmasın diye, Nürgüz'ü «Yeni Yuva» yapmışlar...

Şimdi anlaşıldı mı demokrasinin Türkiyeyi niçin bulamadığı?

Hüseyin Korkmazgil

Süha Baykal

Üniversiteleri mutlu azınlığın tekelinden kurtarmalıyız...

Üniversite kapıları bu yıl da binlerce gencin yüzüne kapanacak. Kapıdan adımını atabilenler de sayısız dertlerle karşı karşıya. Süha Baykal Türkiye Millî Talebe Federasyonu raporuna dayanarak hazırladığı incelemede, Üniversitelinin meselelerini ele alıyor.

Anayasadan gerçeklere

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının bir 50 ci maddesi vardır ki, Türkiye'nin mutlu geleceğini hazırlayacak olan yeni yetişen nesle okuma garantisini tanır. Bu madde ile (Halkın öğretim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlamak Devletin başlıca vazifelerindendir). (Devlet maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek öğretim derecelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar.)

Meselenin önemi ortadadır: Eğitim görevini üzerine alan devletin, bu yoldaki başarısı ile ancak arzu edilen Türkiye'ye kavuşulabilecektir. Zira okurlarımızın çoğalması ölçüsünde, mevkilerin esas sahipleri vazifelerinin başlarına geçebileceklerdir. Bu bakımdan Türkiye gibi az gelişmiş memleketlerde, Devletin eğitim dâvasını halletmek için her türlü imkânları sağlaması bir zaruret halini almaktadır. Bu konuda Devlet yetersiz kaldığı takdirde, okumak imkânı varlıklı zümrelerin tekeli altında kalmağa mahkûmdur.

Türkiye'de maalesef Yüksek Tahsil yapmak bir şanstır. Daha doğrusu kişiler önceden yaratılmış bir imkândır. Geçen yılların okur miktarını ve okuma şartlarını incelediğimiz takdirde bunu apaçık görürüz.

Türkiye'de halen 5 üniversite ve bu üniversitelere bağlı 59 fakülte ve çeşitli şehirlerde 25 yüksek okul vardır. Bütün bu okullarda 14.355 i kız olmak üzere 69.798 yüksek öğrenim öğrencisi okumaktadır. Demek ki nüfusumuzun % 02,4'ü yüksek tahsil yapmaktadır. Oysa ki Türkiye'de yüksek öğrenim çağında (18—28 yaş), 2.533.129'u kız 2.843.882'si erkek olmak üzere 5.377.011 kişi vardır. Şu halde memleketimizde yüksek öğrenim çağında olanların % 98,8'i üniversite veya yüksek okula devam edememektedir.

Biz bir taraftan aydınlarımızın çoğalması için çaba gösterirken, öte yandan üniversitelerimiz ve yüksek okullarımız mevcut öğrenciyi barındırmaktan uzak kurumlardır.

Yüksek tahsil bir şanstır

Her yıl 10 bini aşkın lise mezunu yetiştiriyoruz. (1962 yılı mezunları 11.205) Bu genç aydınlarımız, üniversite ve yüksek okullarda arzuladıkları ve kabiliyetli oldukları bölümlere değil, 100—150 soruyu 2—3 saatte cevaplandırmak suretiyle imtihan heyetinin uygun gördüğü fakültelere girebilmektedirler. Böylece petrol mühendisi olmak isterken dişçi, doktor olmak isterken hukukçu olarak yüksek öğrenim görmektedirler. Bu hususta en mühim rolü fakültelerin kontenjanları oynamaktadır. Örneğin: Teknik elemana en fazla ihtiyaç hissedilen bu günkü Türkiye'de, İnşaat ve Mimarlık fakültelerinde 1.204 kişi ders görürken Hukuk ve Edebiyat bölümlerinde 12.305 öğrenci hayata hazırlanmaktadır. Bu farkın sebebi hukuk ve edebiyata olan fazla ilgi değil, Teknik Üniversite ve Okullarına yer darlığı yüzünden az öğrenci alınmasıdır.

Üniversitelerimizde öğretim kadrolarının çoğunluğu 1946 yılında kurulmuş ve çok düşük öğrenci sayısına göre ayarlanmıştır. Bu durumda öğretim üye ve yardımcıları sayısı ihtiyacı sağlamaktan çok uzaktır. Türk Üniversite ve Yüksek Okullarında bulunan 3.682 öğretim üye ve yardımcıları 69.798 öğrenciyi okutmak zorundadır. Hal böyle iken, yüksek öğrenimdeki verimin düşük olmasını normal karşılamak gerekir.

Öğretim araçları ise yetersizdir. Özellikle Fen bölümlerinde, öğrenci sınıfını geçtiği halde, labaratuarlarda yer olmadığı için bir üst sınıfa devam edememektedir.

Öğrencinin Yüksek Öğrenimde karşılaştığı diğer bir güçlük ise, öğrenim yeri darlığıdır. 8.452 kişinin okuduğu Ankara Hukuk Fakültesinde 4,1 kişiye bir ders sandalyesi düşmekte ve bütün bu talebe 300 kişilik bir okuma salonundan faydalanmak zorundadır.

Şartlar ortada. Sonra da Türk Gençliğinin gittikçe artan okuma arzusuna karşılık «Hodri meydan» diyoruz. Artan okuma isteğini karşılamak, bugün hükümet ve üniversite için çözülmesi gereken ve geç kalınmış bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Üniversite fakirlere kapalı

Kuruldukları şehirler ve üniversitelerin talebe sitesi halinde olmamalarından dolayı, Yüksek Öğrenim masrafları ağırdır. Nüfusumuzun % 70 ini teşkil eden işçi ve çiftçilerin çocukları, İlk tahsili mecburen, Orta tahsili ise zar zor % 50 fire vererek yapabilmektedirler. Lise ve Yüksek Tahsil çağında olanları ise, ebeveyinlerinin gelir seviyelerinin düşük olması yüzünden öğrenim masrafları ağır olan bu tahsilden mahrum kalmaktadırlar. Türkiye'de çoğunluğu teşkil eden bu zümrenin okuyabilme şansları hiç yok denecek kadar azdır. «İstanbul Üniversitesinde 4.315 öğrenci arasında yapılan anket neticesinde:

Babası İşçi % 8
» Ordu mensubu % 5
» Memur % 37
» Esnaf % 23
» Serbest Meslek % 10
» Çiftçi % 17

Ankara Üniversitesinde ise 4376 öğrenci arasındaki oran şöyledir:

Babası Subay ve Memur % 41
» Tüccar % 6
» Serbest Meslek % 9
» Küçük Sanayi % 5
» Çiftçi % 14
» Bilinmeyen % 25

(Bu istatistiklerde, çiftçi çocuğu olarak gösterilenlerin çoğunluğu da büyük toprak sahibi ailelerden gelmektedir.)

Üniversitede bu hale gelen oranın daha öncesini araştırdığımız takdirde durumu daha açık olarak görürüz. İlk Okullarda işçi ve çiftcilerin çocukları, mevcudun % 60 — 70 ini teşkil etmektedir.

Ebeveyinlerinin gelir seviyelerinin düşük olması sebebiyle bu çocuklar yüksek tahsil yapmak imkânına sahip olamamaktadırlar. Böylece hayata gözlerini çiftci ve işçi çocuğu olarak açanların okuma şansları otomatikman % 75 eksilmektedir.

Yukarıda gelir seviyeleri düşük olan işçi ve çiftci çocuklarının Türkiye'de aydın olarak yetişmek imkânından ne derece uzak olduklarını belirtmeye çalıştık. Bu çocuklarımızın Üniversiteye devamları ancak Devlet veya diğer sektörler tarafından verilecek bursların artması ile kabil olacaktır.

Üniversitelinin aylık bütçesi

Türkiye'de normal bir öğrencinin ihtiyaçlarını göz önüne alırsak, yüksek öğrenim yapan bir öğrencinin giderlerini şu şekilde sıralayabiliriz. Ancak öğrenci giderlerini incelerken yaşama standartlarına göre bunları iki kategori halinde incelememiz gerekir.

a) Yurtta yatan ve talebe lokantasında yemek yiyen bir öğrencinin aylık gideri.

b) Pansiyonda oturup özel lokantalarda yemek yiyen bir öğrencinin aylık giderleri.

GİDER ÇEŞİTLERİ :	A GRUBU	B GRUBU
Mesken	35 — 150	100 — 150
Beslenme	120 — 180	250 — 300
Giyim	75	75
Taşıt	30	30
Eğlence ve sigara	50	50
Sıhhî giderleri	15	15
Temizlik	40	40
Harçlar	25	15
Kitap giderleri	10	25
Gazete ve dergi	15	10
YEKÜN	415 — 590	610 — 710

Oysaki, Türkiye'de öğrencilerin ortalama gelirleri 200 — 250 T.L. civarındadır. (Gelirleri bu miktardan az olan öğrenciler de mevcuttur.)

Bu durum karşısında talebeye yapılan yardımlar doğrudan doğruya ve dolaylı olmak üzere iki çeşittir. Doğrudan doğruya yardımlar, talebeye verilen bursları ve ödünçleri ihtiva eder. Hükümet tarafından talebeye verilen burs, 250 T.L. dır. Özel bursların durumu ise daha yetersizdir. Bu miktar talebenin normal ihtiyacının ancak, % 40 — 50 ini karşılayabilmektedir. Büyük yüzdesi karşılıklı olan burslarda, burs alan öğrenci mecburi hizmete tabi tutulmaktadır. Bu yetersiz yardımın karşılığında öğrenciden, bir yıl alınan bursa karşılık 1—1,5 yıl mecburi hizmet talep edilmektedir. Mecburi hizmet devresi içinde ödenen ücretler ise aynı işde serbest çalışanlara nazaran çok düşüktür. Mecburi hizmet yerine getirilmediği takdirde alınan tazminat verilen miktarın iki katıdır. Bu durum, Türkiye'de öğrencileri burs alma isteğini zayıflatmaktadır. Devletin yanı sıra Özel sektör de burs vermektedir. 119 kişi gibi gülünç denecek derecede az bir çoğunluğa verilen bu burs, Türkiye'de Özel Sektörün aydın yetiştirmek hususundaki çabasını ortaya koymaktadır. Toplam 69.798 talebeden 4.041'i burs alarak okumaktadır ki, bu genel toplamın % 5,7'sini teşkil etmektedir.

BURS VEREN TEŞEKKÜLLER	MİKTARI	GENEL TOPLAMA GÖRE YÜZDESİ
Bakanlık bursları :	3.242	% 4,6
Devlet teşekkülleri ve bankalar bursları :	680	% 0,9
Hususî burslar :	119	% 0,2
YEKÜN	4.041	% 5,7

Türkiye'de öğrencilerin % 5,7'sinin bu burslardan istifade ettikleri düşünülürse, öğrencilerin büyük bir kısmının okuma imkânlarını bulamadığı ve öğrenim şartlarının ağırlığı karşısında Devletin, Üniversite çevrelerinin ve Özel sektörün bu yönde çalışmaları gerektiği açık bir gerçektir.

Öğrenciye yapılan dolaylı yardımlar ise ,şehir içi ve şehirler arası taşıt araçlarında yapılan indirimlerdir. % 40 ile % 70 arasında değişen bu indirimler yanında eğlence yerlerinde de (sinemalarda) öğrenciye indirimli tarife uygulanır. Çocukları yüksek öğrenim yapan Devlet memurları ve işçilerin vergilerinden ise 30 liralık çok az bir indirme yapılır. Bu durum karşısında az gelirli olan işçi, çiftci ve memurların çocukları, tahsilin yanısıra çalışmak zorundadırlar. Zira normal gelir olarak kabul ettiğimiz 250 lira bu öğrencilerin ihtiyaçlarının ancak % 50 sini karşılayacak durumdadır. Fakat öğrenciler ancak düşük ücretli geçici işlerde çalışmak imkânına sahiptirler. Başka bir deyişle, Türkiyede çalışarak normal bir öğrenim yapmak güçtür. Üniversite ve Yüksek Okul İdarecileri, öğrenciye üniversite içinde iş imkânları sağlamamışlardır. Günlük hayatta ise öğrenciye iş bulma büroları yoktur.

Yüksek öğrenim kredisi

Yukarıda öğrenciye yapılan doğrudan doğruya yardımları incelerken, «ödünçlerden» sözaçmıştık. Öğrenciye kredi şeklinde ödünç vererek, maddi sıkıntılarını gidermek Yüksek Öğrenim ve Yurtlar Kurumunun çalışma sahası içine girer. 1 Mart 1962 tarihinde çalışmaya başlayan bu kurum öğrenciye faizsiz kredi vermek amacındadır. Kurum çeşitli yerlerden (Spor Toto, Devlet bütçesi, vs.) elde ettiği gelirinin % 50 sini öğrenciye kredi olarak vermektedir. Öğrenciye verilen paradan faiz alınmamakla beraber % 03 kadar masraf eklenmektedir. Talebe krediyi, öğrenim devresini bitirdikten 2 yıl sonra eşit taksitlerle kredi aldığı zamanın iki katı bir zamanda ödemek zorundadır.

Kurum talebeye bütün bu imkânları tanıdığı halde, kredi verilebilmesi için yönetmeliğe koyduğu şartlarla bütün yardım kapılarını kapatmış olmaktadır. Düşünün ki; bir talebe muhtaçtır öyle yardım göreceği zengin akrabaları da yoktur, mezun olduktan sonra ödenmek şartıyla kurumdan kredi talep etmektedir. İşte bu anda, öğrenciye her yıl 10 milyon kredi dağıtacağını bütçesinde belirten kurumun, kredi vermek için istediği maddî teminat fakir talebenin önüne bir set çekmektedir. Kurumun kredi verebilmesi, öğrencinin aşağıdaki teminattan birisini göstermesine bağlıdır.

a) Banka teminat mektubu

b) İpotek senedi

c) Rehin senedi

d) Devlet tahvili

e) Hazine kefaletini haiz diğer tahviller.

f) Kurumca çıkarılacak diğer tahviller.

g) Kurumca kabul edilecek iki müteselsil borçlu kefil

Zaten bunlara sahip olan bir kimse Kurumun kredisine muhtaç değildir. İh-

"Madam Pompadour'un Bidesi

Sırrı Hocaoğlu

Bütçe Komisyonundan geçen son Gümrük Muafiyet Kanunu hakkında Hatay Milletvekili SIRRI HOCAOĞLU görüşünü açıklıyor.

Turizmi teşvik için turistik tesislerin kurulmasında ve işletilmesinde geniş bir gümrük muafiyeti kabul eden bir tasarı iki hafta önce *Bütçe Komisyonundan çıktı. Bu* tasarının hemen hemen bir kopyası Kurucu Meclise Basın — Yayın ve Turizm Bakanlığı tarafından getirilmiş ve uzun müzakerelerden sonra reddedilmişti. Şimdi Bütçe Komisyonunda kabul edilen tasarının bu defa meclislerce reddedileceğini zannetmiyoruz.

Tasarı, turistik belge alan kurulmuş ve kurulacak tesisleri ihtiyaçlarını paslanmaz alüminyumdan *yapılmış pencere* ve kapı çerçevelerine, Avrupalı kadınların temizliklerini yaparken yıkandıkları bide'den mutfak levazımatı, ısıtma ve soğutma cihazlarına kadar akla gelmiyecek binbir lüks ve ihtişam vasıtasını memlekete gümrüksüz olarak sokmayı *sağlayacaktır.*

Turizm endüstrisinin memlekette en geniş ölçüde yerleşmesini istemiyecek, bunun memlekete sağlıyacağı imkânları görmiyecek bir tek vatandaşımızın dahi bulunduğuna inanmak güçtür. İşte, vatandaşın bu çok masum duygusundan, birtakım açıkgözlerin istifadeye kalkışma imkânlarına kavuşmalarıdır ki bizi bu konuda konuşmağa mecbur etti. İddiaya göre, yerli ve yabancı sermaye yurdumuzda birtakım turistik tesislerin kurulmasını arzu etmelerine rağmen, gümrük resimleri bu tasavvur ve teşebbüsleri önlemekteymiş. Turistik tesisleri bir iki büyük şehrimizde yükselecek «gök tırmalayıcı» muhteşem lüks oteller yerine *memleketin dağından denizine* kadar her yerindeki güzellikleri gösterecek şekilde mütevazi, temiz ve ucuz otel ve pansiyonculuğu turizmin gelişmesi bakımından birinci plâna almamızın daha doğru olduğu inancını tercih ettiğimizi işaret ederek, kabul edilen muafiyet sisteminin zararlarını *birer birer* göstermeğe çalışalım:

1. Hayati ehliyeti haiz belki bir insanı ölümünden kurtaracak bir küçük şişe ilâcın dahi kaçak olarak memlekete girmemesi için hudutlarını mayın tarlaları, telörgüleri ve milyonlara varolan jandarma ve muhafaza teşkilâtlarıyla emniyet altına almağa çalışan bu devletin karşısına çıkarılan tasarı, vurguncu ve kaçakçılara gümrük kapılarını ardına kadar açmaktadır.

2. *Vergilerdeki genellik prensibi* ihlâl edildiğinden bir kısım vatandaşların ağır gümrük vergileri ödiyerek memlekete getirecekleri emtiayı bir mutlu azınlık hiçbir gümrük resmi ödemeden getirmek imkânına kavuşacaktır.

3. Çeşitli sebeplerden dolayı güç durumda bulunan yerli sanayiimizi bu kerre de gayrimeşru bir rekabetle karşı karşıya bırakarak işsizliğin artmasını âdeta *teşvik eder bir ortamı yaratmak gayreti* içindeyiz.

Bütün bunlar ne için ve kim için?

Turizmin teşviki mi? Geç efendim, geç!...

Vurgun ve soygun devirlerinde zenginleşmiş hanımefendilerimiz ve beyefendilerimize bir bahar havası içinde ömür sürmelerini sağlamak. Abanozdan mamul masaların üzerine serilmiş beyaz keten örtüleri süsleyecek gümüş ve altın işlemeli sofra takımları arasında «kâse—i fağfur» a yer vermenin komikliğini idrâk etmemeğe imkân yoktur. Bir sevda şarkısının gözalan füsununu koynunda taşıyan Karpat Dağlarının kristal şarap kadehlerini de unutmamak lâzımdı elbette. Bunun yanında meşrû olmayan kaynaklardan yeni zenginler ve imtiyazlıların da türemesini bu tasarı sağlıyacaktır. *Ve işte sayın okurlarım,* kabul ettiğimiz Gümrük Muafiyet Tasarısının içyüzü.

Turizm endüstrisine ciddi yatırım yapacak sermayeye yardım mı etmek istiyoruz? Bunun yolu muafiyet değildir. Meşrû yollardan kazanç sağlamak isteyip de bunu makul ölçülerde karşılayamayan sermayeye sübvansiyon vermek suretiyle bu güçlüğü gidermek dururken gümrük *muafiyeti yoluna* gitmek henüz hizmet arzetmeyen bir kimseye bol keseden bahşiş vermeğe benzer. Rasyonel olarak ve işletmeye açılmış bir tesise yardım etmek yolları varken karanlığa göz kırpmak kabilinden birtakım gümrük imtiyazları yaratmak bilelim ki bu memleketin hayrına değildir.

Memleketin bir ucundan öbür ucuna vatandaş aldığı beş kuruşluk bir aspirin için dahi Devlete gümrük vergisi öderken yüz milyonlarca liralık lüks emtianın gümrüklerimizden bir kuruş olsun *toprakbastı parası ödemeden elini kolunu* sallıyarak geçmesi vatan yüzeyinde elbette beş on adamı mutluluğa kavuşturur. Fakat, bu toprağa kanıyla kafasıyla bağlı insanların içlerindeki istifhamları da çoğaltacağından hiç şüphemiz olmasın. Kurucu Meclis üyesi Sayın Ferit Melen de bu konuda bizden farklı düşünmemekteydi: «Bizde maalesef yanlış bir düşünce vardır. Ötedenberi ev*velemirde hangi kurum için olursa olsun* önce bir vergi muafiyetine tâbi tutalım, denir. Bence, en son bunu düşünmek lâzım. Çünkü vergi yalnız başına işe medar olmaz, olamaz» diyen Ferit Melen'i unutan bugünkü Maliye Bakanı Ferit Melen bu muafiyet tasarısı hakkındaki muvafakatini, içinde hiçbir ürperme duy*madan bildirdi. Hergün vitrininde* aynı emtiayı satmanın acaipliğine tahammül edemediğini söyliyen bizdeki profesyonel politikacıların hüviyetini bu misâlden daha iyi canlandıran başka bir misâl vermek herzaman kolay değildir.

Kurucu Meclis üyesi Sayın İlhami Soysal, kulakların çınlasın! Soysal, bu tasarı hakkında şöyle diyordu: «Az gittik, uz gittik, bir arpa boyu yol gittik. Gör*medik, duymadık deneyin.* Nihayet, Madam Pompadour'a «bide» getirmeğe karar verdik.»

...tiyacı olan pek çok talebenin, istenilen bu maddi teminatı göstermesine imkân yoktur. Böylece kredi amacını kaybetmekte ve ihtiyacı olana değil, parası olana verilmektedir.

Yüksek öğrenimde bulunan öğrencilerin en büyük dertlerinden birisi de, sağlık ve mesken sıkıntısıdır. Türkiye'de mevcut 158 yurtta 12.104 öğrenci barınmaktadır. Bu genel toplamın % 13,2 ini teşkil eder. Geri kalan talebe yurt bulamadığı için daha masraflı olan pansiyonlarda kalmağa mecburdur. Ankara'da bulunan yurtlardan birine girebilmek için 1.445 öğrencinin sıra beklediğini söylersek, zannederim *talebenin* meskendeki derdini bütün çıplaklığıyla belirtmiş oluruz.

Zaten az olan yurtların bir çoğu sıhhi bakımdan yatmaga elverişli değildir. Çoğu ahşap ve eski olan binalarda 4—8 kişi bir odayı paylaşmak mecburiyetinde kalmaktadırlar. Mesken sıkıntısının yanı sıra vücud sağlığı da talebenin en büyük dertlerinden birisidir. Yüksek öğrenime başlarken, alelusül muayeneden geçirilen öğrenci, okulu bitirene kadar artık bu sıhhi kontrolle yetinmek zorundadır. Ciddî hastalık geçiren öğrencilerin ise Üniversite kliniklerinde zaten yer bulunamıyacağı için Devlet hastahanelerine gitmeleri lâzımdır. Öğrenci sağlığı ile ilgili hiç bir istatistik neşredilmediği için, sağlık durumları ve görülen hastalıkların yüzdeleri karanlıkta kalmağa mahkûmdur.

Batılı devletlerde yüksek tahsil kendini kitaplarına ve bilime ayırmak mâ*nasına kullanılır.* Oysaki *bizde* talebe sosyal düzenini kuramamıştır ki kendisini ilme vakfetsin.

Özetin Türkiye'de tahsil yapmak bir sanattır. Hem öyle bir sanattır ki, ancak gelir seviyeleri yüksek olan kişiler bu sanatta şanslarını deneyebilirler. Yoksa gelir seviyeleri düşük olanların bu şansları doğdukları anda ortadan kalkmaktadır.

Milletçe ve Hükümet olarak biraz gayret gösterelim de çocuklarımıza doğdukları anda, zümre farkı olmadan okuyabilmek dolayısıyla aydın kişi olma hakkını tanıyalım.

Kusura Bakmayın

ÖYLE iri, yuvarlak, özdenlikten ırak sözlerden birşey anlıyamıyorum. Örneğin, 11 Ekim 1962 günü «Ulus» da «Aziz Türk Milletine» CHP. Genel Merkezinin yayınladığı ve içinde 8 kez «Atatürk», 6 kez «O», bir kez «Ata» ve bir kez de «Büyük Ata» nın geçtiği bildiri!

Bir gazete, İstanbul gençliğinin yaptığı toplantı ile ilgili güzel bir başlık atmıştı: «Atatürk, «var olun, gençler!» dedi». Ama CHP. Genel Merkezi bildirisinde 15½ kez de «Atatürk», «O», «Ata» ya da «Büyük Ata», v. b. dese; bugünkü durumlarına bakıp Atatürk CHP. idarecilerine «Var olun!» demez. En azından başını çevirir görmemek için.

Şimdi gözden geçirelim bu iri, yuvarlak, hiçbir gerçek anlam taşımıyan, ya da özdenlikten ırak bu tümcelerden bazılarını.

«. . O'nun eserinin en muhteşemi, Sevr batağı üzerinde büyük bir devlet kurmuş olmasıdır. Bu devleti O'nun ismiyle birlikte ebedi kılmakta azimliyiz. Ve bunun için büyük eseri ayakta tutan devrimlerin bekçisiyiz.»

Bu bildirinin yazılmasına öncülük eden yüce kişiler, bu bölümü yazıp bitirince şöyle bir geri çekilip bakmış ve kendi kendilerine, «amma esaslı lâf ettik ha!» demiş olsalar gerekir. Ama Türk ulusu, CHP. nin bu haliyle devrimlerin bekçiliği niteliğini, öbür bazı partilerle birlikte yitirdiğini artık anlamışmış, onlara ne! Önemli olan büyük söz etmek.

Bu oyunumuzu sürdürelim:

«Bu emniyetle içinde bulunduğumuz ve millî bünyeye zarar veren buhranların *geçici olduğuna inanıyoruz.*»

Devekuşu örneği diye buna derler. Sen ver «tâvizleri», köklü reformlara yanaşma, plânı kuşa çevir, sonra «buhranların geçici olduğuna» inan! Ne güzel dünya.

«Tarih şahittir ki, hiçbir totaliter idare, milletlerin *ıstırabına* çare bulamadığı gibi, o milletlerin içinden çıkılmaz felâket çukurlarına yuvarlanmalarına da mâni olamamıştır.»

Evet, bildiriyi yazan sayın baylar, o tarih yine tanıklık eder ki ulusların adını ettiğiniz çukurlara yuvarlanmalarının nedenlerini toplumsal adaletten uzaklaşmakta, ulusal gelirin eşitsiz dağıtılmasında, kısaca, insanın insanı sömürmesinde aramak gerekir. Toprak ağalarına, büyük sermaye sahiplerine, devlet kapitalizmine bütün olanakları sağla; *her gün artan işsizliğe,* gecekondulara karşı gözünü yum, sonra da... çekinmeden Atatürk'ü ağzından düşürme.

«Aziz Türk milletine» yinişi

«Türk Milleti dün bağımsızlık yolunda nasıl birçok milletlere rehber olmuşsa, bugün de hürriyet yolunda totaliter idareler içinde bunalan milletlere ışık tutmak mevkiindedir.»

Evet, dün öyle idi. Ama bugün, *size bile nereye gittiğinizi gösteremiyen* elinizdeki titrek mum ışığı ile Türk ulusuna ve öbür uluslara gerçekten bir gün yol gösterecek ışığı karıştırmayınız.

Şimdi gelelim bildirinin «cek—cak» bölümüne:

«Türk Milleti bütün güçlüklerine rağmen, demokratik sistemi işletmemenin aczini hiçbir zaman kabul etmeyeCEKTİR.»

Evet, doğrudur. Yalnız sizin sandığınız yollardan değil.

«. . . Millet, dış tehlikelerin kapılarımızda nöbet beklediği bir zamanda, bizi bugünlere kavuşturan Ata'yı ve O'nun açtığı istiklâl bayrağı altında şehit düşenleri, ebedî istirahatgâhlarında mustarip etmiyeCEKTİR.»

Gel de, Orhan Veli'yi anma:

«Neler yapmadık şu vatan için,
Kimimiz öldük,
Kimimiz nutuk çektik!»

Kimimiz de bildiri yayınladık «Aziz Türk Milletine» !

«Atatürk ilkelerini, 27 Mayıs prensiplerini, O'nun yarattığı ve devletimizin temeli olan Anayasa nizamını bir bütün olarak telâkki etmekte ve bu bütünü sonuna kadar savunmakta azimliyiz.»

«Âyinesi iştir kişinin,
Lâfa bakılmaz.»

Rafa kaldırılmış Anayasa, *emeğiyle* geçinenlerin örgütlenmesini engelliyen anti — demokratik yasalar bir yanda. «Anayasa nizamını bir bütün olarak telâkki *eden CHP idarecileri öte* yanda. Çocuk mu kandırıyoruz?

«Bu esaslar üzerinde hiçbir vatansever Türk'ün bizden *başka türlü düşündüğüne* inanmıyoruz.»

Gözdağı vermeyi de unutmuyorlar hani. Dedik ya, «Kusura bakmayın!»

Birleştiğimiz iki nokta var ama bildiriyle.

«Kahraman Türk Ordusunu, Türk *Devletinin en büyük bekâ teminatı* saymaktayız.»

«Aydın Türk Gençliğinin Atatürk'e ve Türk demokrasisine beslediği imanla rejimin teminatı olduğuna güveniyoruz.»

Bir de:

«Milliyetçi Türk işçisinin aynı duygularla kendi refah ve saadetini bu demokratik nizam içinde gerçekleştireceğine kaaniiz.»

Türk işçisi gerçekten mutluluğuna erişecek, fakat bu CHP. nin bugünkü idarecilerinin umduğu gibi olmıyacak ve o zaman başınızı kumdan çıkarmak için biraz geç kalmış bulunacaksınız.

Yazı diliniz de, görüşleriniz [illegible] nasıl eskimiş öyle.

*

CHP. içindeki ileri kanadın [illegible] bir başlarına gelse ve bu kanadın [illegible] listeki milletvekilleri, öbür [illegible] ilerici milletvekilleri ile [illegible] dahaki seçimde ya kazanamamak [illegible] kusundan kurtulup, gün [illegible] kavuşsalar.

Ne diyorsunuz, [illegible]

Sina Pamukçu

YEMEN

Kapitalist memleketler ve Ortaçağ sultanları, Yemendeki ihtilâl idaresini devirmeye çalışıyorlar. Bu, tehlikeli bir oyun...

Yemen Başşehiri Suna'nın etrafını kuşatan tanklar
İhtilâl, kendisini koruyor

Rahat bırakılmayan ihtilâl

Bin yıllık imam sülâlesinin egemenliğine son vererek halkın egemenliğini sağlıyan Yemen ihtilâlinin, iç düşmanlardan çok dış düşmanlar tarafından tehdit edildiği, son haftanın olaylarıyla ortaya çıktı. Yemen ihtilâl hükümetinin başkanı Albay Abdullah Es—Sallal Yemen'in kuzeyden ve güneyden istilâ teşebbüsleriyle karşı karşıya olduğunu bildirdi. Olaylar da Albay Es—Sallal'ın sözlerini doğrulamaktadır. Kuzeyden gelen tehlikenin kaynağı. İmam Ahmet'in kardeşi ve ihtilâlde öldürüldüğü söylenen İmam Mansur Billah'ın amcası Emir Seyfülislâm El—Hasan'dır. Kırallığı yeniden kurmak ve «bir avuç âsi subay» diye adlandırdığı ihtilâlcileri temizlemek üzere harekete geçen Emir El—Hasan'ın yarattığı tehlike daha çok kendisinin Suudi Arabistan ve Ürdün tarafından desteklenmesinden ileri gelmektedir, yoksa Emir El—Hasan'ın bundan önceki birkaç ihtilâl denemesinde olduğu gibi, Yemen'in bir takım geri ve ilkel kabilelerini çevresinde toparlayamadığı anlaşılmaktadır.

Emir El—Hasan'ın Suudi Arabistan ve Ürdün tarafından desteklendiği, gerek Amman ve Cidde radyolarının yayımlarından, gerek Ürdünlü ve Suudi Arabistan'lı resmi şahsiyetlerin demeçlerinden gerekse olayların ortaya koyduğu gerçeklerden anlaşılmıştır. Nitekim Amman ve Cidde radyoları, sürekli olarak Yemen'deki ihtilâl hükümeti aleyhinde yayın yapmakta, yalan haberler yayınlanmaktadır. Kıral Hüseyin, El-Hasan'a gönderdiği mesajında, ihtilâlin hakkından gelmesi dileğini belirtmekle, ayrıca kendisini her ne olursa olsun destekliyeceğini bildirmektedir. Suudi Arabistan kıralı Suut ise, Yemen'e gizlice silâh sokmak üzere gönderdiği dört uçağın pilotları tarafından Kahire'ye kaçırılması üzerine «suçüstü» yakalanmıştır.

Tehlikeli oyunlar

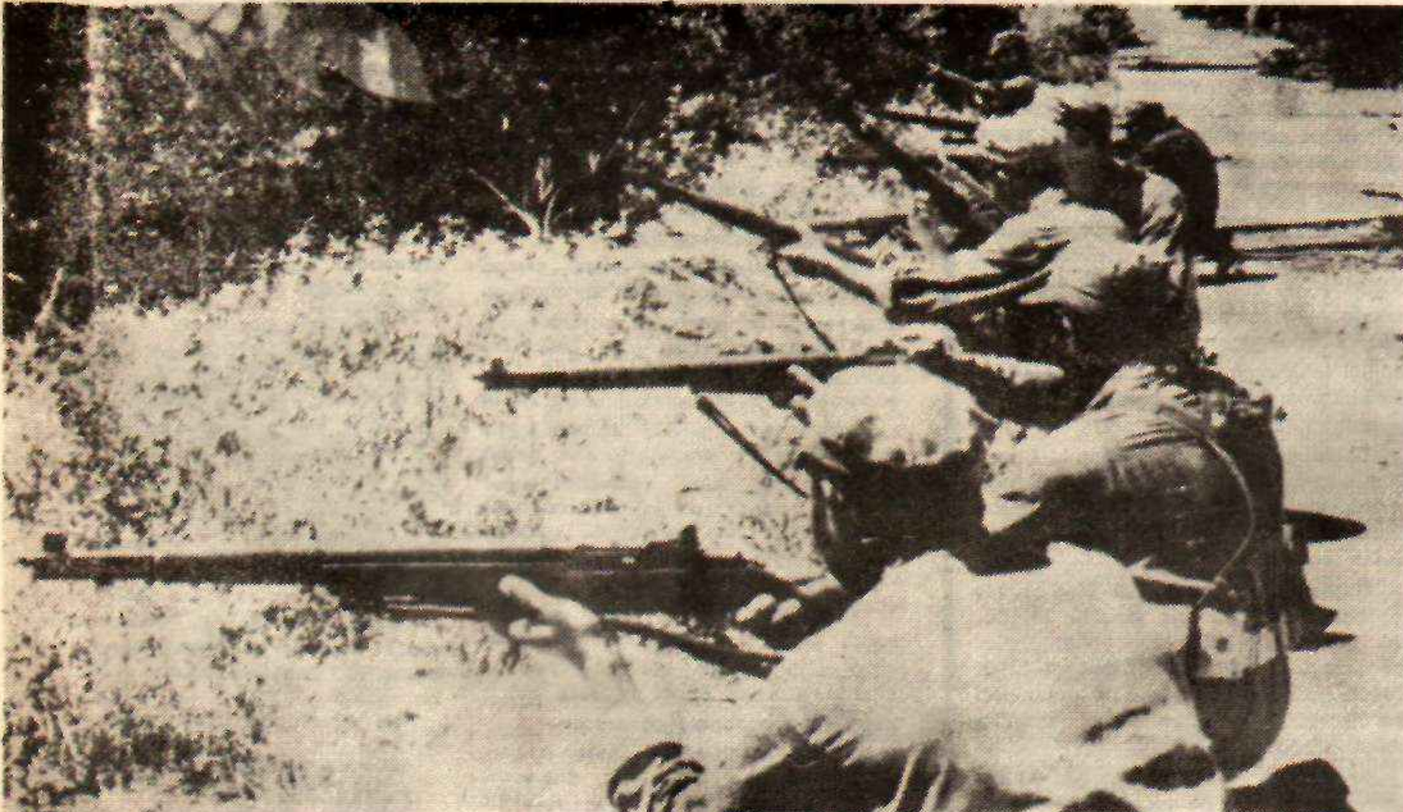
Yemen ihtilâlinin güneyde karşı karşıya bulunduğu tehlike ise Aden'den, dolayısiyle İngiltere'den gelmektedir. Gerçi İngiltere, Ürdün ve Suudi Arabistan'ın aksine, Yemen ihtilâl hükümetinin bu yoldaki suçlamalarını yalanlamıştır. Fakat, İngiltere'nin Ortadoğudaki en kuvvetli dayanağı olan, aynı zamanda Uzakdoğudaki ilişkileri için bir durak ve ikmal noktası olan Güney Arabistan bölgesinin Yemen ihtilâliyle tehlikeye düşmesi karşısında, seyirci kalamıyacağı daha önceki örneklerle bilinmektedir. İngiltere ne yeni kurduğu Güney Arabistan Emirlikleri Federasyonunun ne de buna katılmasını beklediği Aden'in, Yemen'de başlıyan ihtilâl ateşinden zarar görmesini istememektedir. Bu yüzden de, şimdilik açık olarak yaptığı şey, aradan haftalar geçmesine rağmen, Yemen'deki yeni rejimi tanımamakta ayak diremesidir. Öte yandan, dan, kendisini tehlikede gören Yemen ihtilâlcilerinin, 1956 Cidde anlaşmasına dayanarak Mısır'dan yardım istemesi de İngiltereyi sinirlendirmiştir.

İhtilâlin başı olan Albay Es—Sallal ise, İngilterenin bu kapalı oyunları karşısında, elindeki üç imkânı da kullanmıştır. Bunlardan birincisi, yukarıda belirtildiği gibi, 1956 da Kıral Suut, İmam Ahmet ve Başkan Nasıl arasında Cidde'de imzalanan, MısırSuudi Arabistan—Yemen arasında ortak bir Genel Kurmay Başkanlığı kurulmasını, karşılıklı askerî yardımı gerektiren anlaşmayı Mısır ile Yemen arasında işler duruma geçirmek olmuştur.

Albay Es—Sallal, ikinci olarak, Yemen'deki yeni rejimin Aden himaye bölgesi üzerinde hiç bir isteği olmayacağını bildirmiş ve «amacımız bugünkü sınırlarımız içinde gelişmeyi sağlamak ve halkımızın hayat seviyesini ve güneyden süregelen tehditler karşısında, Sovyetler Birliğinin Yemen maslahatgüzarını çağırarak, İngiltere'nin Yemen'in içişlerine müdahalesinden doğan vahim durumu hükümetine bildirmesini ve Sovyet hükümetinin gerektiği takdirde Yemendeki vecibelerini yerine getirmeğe hazır bulunmasını istemiştir.

Albay Es—Sallal'ın yardımcısı, Dr. Abdurrahman El—Baydani de, Yemen'deki yeni rejimi tanımakta ağır davranan Birleşik Amerikaya ihtarda bulunmuş, A.B.D. yeni Yemen hükümetini tanımakta tereddüt ederse, bunun eski kırallık hükümeti ile Yemende çalışan Amerikan şirketleri arasında imzalanan anlaşmaların yeniden gözden geçirilmesi sonucunu vereceğini, bundan da özellikle Amerikan petrol şirketlerinin zararlı çıkacağını belirtmiştir.

Görülüyor ki, Yemendeki ihtilâl rejimi, kendi çıkarları uğruna Ortadoğunun gerici çevrelerini ve rejimlerini destekleyen, ihtilâl rejimini yıkmak için el altından tertiplere girişenlere karşı, meşru savunma tedbirlerine başvurmak zorunda kalmıştır. Yeni ihtilâl rejimine yapılan bu baskı daha da artarsa, bu baskıyı yürütenler için zararlı sonuçlara yol açacağı anlaşılmaktadır. Yeni Yemen ihtilâli, tıpkı 1958 deki Irak ihtilâl rejiminin karşılaştığı şartlarla burun buruna gelmiştir. O zaman da aynı çıkarların ardında olanlar, General Kasım'ın neredeyse Nasır'ın ya da Sovyetler Birliğinin kucağına düşmesine yol açacaklardı. Bugün de, aynı tehlikeli oyun, Yemen için aynı ihtimali ortaya çıkarmaktadır. Yemenin, kendisini Suudi Arabistan'la savaş durumunda saymak zorunda kalması, bunun ilk ciddi birtisi dir.

Küba'ya bir çıkartmaya hazırlanan mülteci Kübalılar, Amerikada talim görüyorlar.
«Tüfek nasıl tutulur?»

KÜBA

İngiltere ve İsveç, A.B.D nin Kübaya deniz nakliyatını durdurma kararına şiddetle karşı koyuyor..

Çekişmeli bir hafta

Geride bıraktığımız hafta içinde, Küba meselesi, bir yandan bu meseleyle doğrudan doğruya ilgili olan Küba ile A.B.D., öte yandan da A.B.D. ile müttefikleri arasındaki çekişmelere konu oldu.

Küba ile A.B.D. arasındaki çekişme, iki ülkenin temsilcileri arasındaki söz düellosu şeklinde ortaya çıktı. Küba'nın görüşünü Birleşmiş Milletler Genel Kurulnda savunmak için New—York'a giden Küba cumhurbaşkanı Osvaldo Dorticos, Genel Kurul salonunda Amerikalı nümayişçilerin çıkardıkları ve kendisinin «bu, Birleşmiş Milletlerin çalışabilmesi için yeter güvenliği sağlayamayan bir ülkede bulundumuzu göstermektedir» sözleriyle belirttiği gürültüler arasında konuşmasına başladı. A.B.D. nin Küba'ya karşı uygulamak istediği iktisadi ablukanın Birleşmiş Milletler Yasasını çiğnediğini, bunun takbih edilmesi gerektiğini ileri süren Dorticos, sözü Küba'nın silâhlanmasına getirerek şöyle dedi:

«Küba'nın beşeri ve maddi kaynaklarını ve imkânlarını, savunmasına değil de iktisadi kalkınmasına ayırmayı istediği inkâr edilmez bir gerçektir. Biz, isteğimiz hilâfına silâhlanmak zorunda kaldık. A.B.D., memleketimize karşı bir tecavüz hazırlamamak hususunda söz ve teminat verirse, silâhlarımızın ve askeri savunma sistemimizin hiçbir vakit kullanılmayacağını resmen bildiririm.»

Dorticos bundan sonra, şu soruyu sordu: «Amerikan heyetine soruyarum: İki ülke arasındaki uyuşmazlıkları çözmek üzere A.B.D. teminat vermeğe hazır mıdır?»

Küba Cumhurbaşkanının bu sorusunu, Birleşmiş Milletlerdeki Amerikan Heyetinin başkanı Adlai Stevenson bir basın toplantısında şöyle cevaplandırdı: «Küba, A.B.D. ile münasebetlerini düzeltmek istiyorsa, iki ülke arasındaki anlaşmazlıkları Amerika Devletleri Teşkilâtına getirmeli ve Sovyetler Birliğiyle olan münasebetlerini gevşetmelidir. Küba'da komünist taraflısı bir hükümetin varlığı, A.B.D. ile Küba arasında yapılacak görüşmeleri mânasız bir hale getirmektedir.»

Stevenson'un bu cevabı, gerçekte, A.B.D. nin Küba ile müzakere yoluyla anlaşmağa yanaşmadığını ortaya koy

maktadır. Çünkü, Küba'nın bu anlaşmazlığı Amerika Devleti Teşkilâtına getirmesi teklifi, bu teşkilâtın Amerikan nüfuzu altında hareket eden bir kuruluş olduğu göz önüne alınınca, A.B.D. nin isteklerini Küba'nın önceden kabul etmesi gerektiği anlamını taşır ki, Küba'nın buna yanaşmıyacağı açıkça ortadadır. Kübanın, kendisini tehlikede gördüğü için Sovyetler Birliğinden yardım sözü aldığı gerçeği karşısında da, Stevenson'un Küba'nın Sovyetlerle bağlarını gevşetmesi teklifi hem yersizdir, hem de bağımsız bir ülkenin içişlerine karışmaktan başka bir şey değildir. Kaldı ki Stevenson, Castro hükümeti ile A.B.D. arasındaki her çeşit görüşmenin mânasızlığını belirtmekle, Amerikan hükümetinin müzakere taraftarı olmadığını kendisi söylemektedir.

Nitekim, Stevensona cevap veren Küba Başbakanı Fidel Castro, A.B.D. nin, Küba'nın anlaşmazlığı müzakere yoluyla çözme teklifine cevap vermediğini, bunun yerine Küba'nın Sovyetler Birliğiyle münasebetlerini gevşetme teklifinde bulunduğuna işaretle şöyle demiştir: «Küba'nın müzakere teklifine A.B.D. nin verdiği cevap nedir? Küba hükümetiyle müzakereye girişmenin mânasız olduğu A.B.D. bunun yerine Küba'nın Sovyetler Birliğiyle münasebetlerini gevşetmesini istemektedir. Küba, Sovyetlerle olan bağlarını koparmayacaktır.»

Armatörlerin isyanı

Görülüyor ki, A.B.D. ile Küba arasındaki anlaşmazlığın müzakere yoluyla, barışçı vasıtalarla çözümü, çıkmazdadır. A.B.D. böyle bir çözüm yoluna yanaşmamağa kararlı olduğundan, Küba'ya karşı ilk tedbir olarak tasarladığı iktisadi ablukayı sıkılaştırmak faaliyeti içindedir. Fakat geride bıraktığımız hafta, bu konuda A.B.D. için hiç de ferahlatıcı olmamıştır. İsveç hükümeti hafta sonunda yayımladığı bildiride, A.B.D. nin Küba'ya deniz nakliyatına karşı almayı tasarladığı *tedbirlerden endişe duyduğunu*, bu tedbirlerin denizlerdeki serbest gidiş gelişi tehlikeye atacağını, Washington'daki büyükelçisi vasıtasiyle Amerikan hükümetine bildirdiğini açıklamıştır.

İngiliz hükümetinin bu konudaki tepkisi ise, daha sert olmuştur. Küba ile deniz ticareti konusunu inceleyen İngiliz Armatörler Birliği, yine geçen hafta sonunda yayımladığı bir bildiride, Küba ile yapılacak ticaret konusundaki her türlü tahdide karşı koymağa oybirliğiyle karar verildiğini açıklamıştır.

İngiltere hükümeti ise, yalnız bu tahdidi *onalamadığını* bildirmekle kalmamış, Küba'ya giden İngiliz gemilerine karşı Amerikada üslenen ve kendilerine «Alpha 66» adını veren Kübalı mülteciler topluluğunca yöneltilen tehditler konusunda Amerikan hükümetinin izahat vermesini istemiştir. Küba limanlarından birine yükünü boşalttıktan sonra Küba kıyıları açığında bu mülteciler tarafından mitralyöz ateşine tutulan İngiliz gemisinin durumu, Amerikan hükümetinin dikkatine sunulmuştur. İngiliz hükümeti, ayrıca, bu mülteciler A.B.D. nde bulunduğuna göre, bunların faaliyetinden A.B.D. ne düşen sorumluluk derecesinin aydınlatılmasını istemektedir.

Bütün bu olaylar, İngiliz hükümetinin daha önce belirttiği görüşü doğrulamaktadır. Bilindiği gibi İngiliz hükümeti, Kübayla deniz ticaretine uygulanacak bir ablukanın A.B.D. ile müttefikleri arasında huzursuzluk doğurmaktan başka bir sonuç vermeyeceğini ileri sürmüştü. İngiliz hükümeti, aynı zamanda, komünist ülkelerin elinde, yeteri kadar gemi bulunduğu için, böyle bir abluka uygulansa bile, bunun bir işe yaramıyacağını, böyle bir ablukanın Küba'yı Doğu bolkuna daha çok yakınlaştıracağını da ileri sürmüştü ki, birinci görüş gibi bunun da doğru olduğu söz götürmez. A.B.D. nin, Küba konusunda anlayışlı davranmayışı, Castro'dan çok kendisine ve müttefiklerine zarar getireceğe benzemektedir.

ZENCİ MESELESİ

Amerika'nın 2 numaralı yurttaşları

Irk ayırımı

Missouri olayları Amerika Birleşik Devletlerindeki zenci sorununu bir daha yüzeye çıkardı. Amerika'da köklü bir zenci çıkmazı vardır. Bunu Amerikalının beyazı da bilir, siyahı da. Yalnız işin önemi yerine göre biraz değişir. Amerika'da her yerde zenci sorunu gelişigüzel sözlerle geçiştirilir. Eğitimciler görürsünüz, zenci ve beyazların düşünce yeteneklerini ölçen araştırmalardan ya habersizdirler, ya sonuçlarını söylemezler. Doktorlara rastlarsanız zencilerin anatomik özelliklerinden söz açarak daha sık hastalandıklarına ve biyolojik bakımdan daha geri olduklarına dair saçma—sapan şeyler söylerler. Hukukçularla konuşursunuz zencilerin linç edilmelerine en büyük sebep olarak ırza tasallut olaylarını göstermeğe çalışırlar. Bütün bu söylenenler hep bir yönü gösterme eğilimindedir; zenci sırf zenci olduğundan ötürü aşağılık, beyaz ise üstün bir yaratıktır. Bu, gerçekten kaçan bir toplum psikolojisidir. Bir zenci lideri olan J. W. Johnson otobiyografisinde ırk sorununda en büyük güçlüğün beyazların ruhsal tutumları olduğunu yazıyor. Bir beyaz olan R. S. Baker da bir kitabında şöyle diyor: «Asıl mesele bir zenci değil, bir beyaz meselesidir». T. P. Bailey de «Güneyde Irkçılık» adlı kitabında şu yargıyı veriyor: «Anlaşmazlık kaynağı zenci değil, beyazın zenciye karşı tutumudur.»

Bazı kimseler zenci sorununa bir Amerikan azınlık sorunu gibi bakmayı tercih ederler. Kızılderililer ve zenciler hariç, Amerika'daki azınlıklar göçmenlerdir. Bunlar da kendi istekleriyle dilleri ve diğer kültürel geleneklerini terketmiş ve yeni vatanlarındaki yaşayışa uymuşlardır. İngiliz, Alman, Hollandalı, İrlandalı, Yunanlı ve benzeri azınlıkların bir an önce Amerikan toplumuna karışmaları desteklenirken zencilerin bu eriyişin dışında kalmaları için gayret sarfedilmektedir. Beyaz Amerikalı zenciyi türlü yollarla toplum—dışı bırakmağa çalışır:

1) Haksız muamelelerin en önemlisi iki ayrı ırktan kimselerin evlenmelerine karşı olan engeller ve davranışlardır. Kuzey federe devletlerinde kanun bir siyah erkekle bir beyaz kadının evlenmesini yasaklamaz, ama böyle bir birleşme toplumun baskısıyla çığrından çıkar. Güneyde ise kanun böyle bir birleşmenin karşısındadır. Böylece, beyaz Amerikalı ırkın safllığını koruduğuna inanır. Siyah-beyaz birleşmesi bazı kimseleri o kadar korkutur ki ırk ayrımını eğitim, siyaset, hukuk, iskân ve iş yerlerine kadar indirme gerekliliğine inanırlar.

2) İkinci haksız muamele iki farklı ırktan kimselerin münasebetlerine konan sınırlar ve engellerdir. Özellikle Amerika'nın güneyinde birlikte yeme, içme, yıkanma ve danselme mümkün değildir.

3) Okul ve kilise gibi herkese açık olan yerlerde yapılan ayırım güneyde aşağı — yukarı evrenseldir. Otobüste oturulacak yerler, bazı binalarda kullanılacak kapılar, yemek yenecek lokantalar değişiktir.

4) Zenci siyasal bazı haklarından da haksız yere mahrum edilmektedir.

5) Nihayet, zenci mahkeme ve karakollarda da farklı muamele görmektedir.

Çıkarcı teoriler

Onsekizinci yüzyıldan önce İngiltere ve Fransa'da aristokratlar aşağı sınıfların doğuştan geri olduklarına inanırlardı. Aydınlık Devri düşünürleri işte bu eğilime tepki göstermişlerdi. Yalnız, onların üzerinde tartıştıkları nokta moraldi, biyolojik değil. Amerika'da da zenci kölelik mertebesinde tutulduğu zaman bu düzeni haklı gösterecek yollar bulmak gerekti. Beyazlar onlara dinsiz ve barbar dediler, zencilerin Nuh'un oğlu Ham'dan türemiş olduğunu ileri sürerek eski bir günah yüzünden ebediyen köle olarak kalmağa mahkûm olduklarını yaydılar. Bütün bu eğilimler biyolojik eşitsizlik teorisini desteklemeğe yarıyordu. Amerika'nın egemenliğini ilân ettiği sıralarda ve ondan sonra da zencilerin köleliği aleyhinde kuvvetli akımlar ortaya çıktı. Jefferson, ne de Washington kurmak istedikleri Amerikan toplumuyla zencinin durumunu bağdaştıramıyorlardı. Fakat Amerika'nın Güneyinde tarım usullerinin değişmesiyle pamuk üretiminin çok kârlı bir iş haline gelmesi, zenci köle fiatlarını arttırdığından ırk ayrımı daha sert çizgilerle yerleşmekte devam etti. Amerikan İç Savaşından sonra da Kuzeyliler Güneydeki köle düzenini köklü bir şekilde değiştirmek için bir şey yapmadılar.

Beyaz—zenci münasebetini biyolojik farklara bağlayanlar zencileri doğuştan

yeteneksiz görüyorlar. Onlara göre, zenciler arasında ölüm oranı daha yüksektir, düşünüşü daha geri ve hareketleri daha acemicedir, ahlâk anlayışı daha düşüktür. Bütün bunlar görünüşte doğru olabilir, ama gıda yetersizliği, kötü iskân şartları ve eğitimden mahrum kalmanın hem vücut, hem de ruhu bozacağı çok açık bir gerçektir. Tabiidir ki bir zümrenin ilerlemesi maddi ve manevi yükselme imkânlarına sahip olmasıyla mümkündür. İleri gitme ya da geri kalmanın deri rengi ya da kanla hiç bir ilgisi yoktur. Şüphe yok ki bir zencinin belirli bir zekâ, bilgi ya da yeteneğin üstüne çıkamayacağını sanmak yalnız kötü niyetle yapılmış bir temenniden ibarettir.

İş hayatında zenci

Amerika'da zencilerin kimler olduklarını da beyazlar tayin eder. Onların tanımına göre, sülâlesinde zenci kanı olduğu bilinen herkes zencidir. Yani, geçmişi yüzde yüz beyaz olmayan kimse beyaz sayılmaz. James Bryce'ın dediği gibi «Lâtin Amerika'da siyah olmayan herkes beyazdır; Kuzey Amerika'da ise beyaz olmayan herkes siyahtır.» Bu kadar geniş tanımlanan zenciler Amerika'da sefalet içinde yaşayan kütlenin çoğunluğunu teşkil ederler. İkinci Cihan Savaşının sonuna kadar, bir avuç aristokrat zenci hariç, Amerikan zencilerinin hemen hemen hepsi gecekondulara benzer yerlerde yaşamaktaydılar. Amerika'nın savaştan sonra biraz zenginleşmesi zenciyi yarı—aç durumdan kurtarır gibi oldu. Bugün bazıları mülk sahibidir. Yalnız ev eşyaları yetersiz ve bakımsızdır. Gelirleri sadece az değil, aynı zamanda devamsızdır da. Günden güne yaşarlar ve gelecek için güvenlik duyamazlar. Çoğu çok gelir getirmeyen tarım üretiminde işçi olarak çalışırlar. Geri kalanı da az maaşlı işlerde ya da bilgi ve maharet istemeyen endüstri sektöründe istihdam edilirler. Amerika'nın ne Kuzeyinde, ne de Güneyinde zenciler idareci ve iş adamı değildirler. En önemlisi, zencilerin işsiz kalma tehlikesi çok büyüktür. Fabrikaların üretimi azaldı mı işten ilk çıkarılanlar zenciler olurlar. Durgunluk olsa da, olmasa da işsizlik rakamlarının zenci hanesi bir hayli kabarıktır. Zenciler için ayrılan hastahane, kütüphane ve park gibi yerler daha geri, yoksul ve basittir. Okullarda zenci öğretmenlerin aylıkları daha düşüktür. Güneyde plâjlar, oyun yerleri ve parklar zencilere kapalıdır. Gunnar Myrdal'ın yaptığı araştırmaya göre, Detroit'teki zenci evlerinin % 34'ü, Harrisburg'dakilerin % 75'i, Norfolk'dakilerin % 25'i ve Savannah'dakilerin % 55'i oturulmağa müsait değildir.

Amerika'daki işçi sendikaları bazan zenci işçilerin işe girmelerini engeller. Tavsiye şudur: «Kendine başka bir yerde iş bul.» Fakat zenci için Amerika'da «başka bir yer» yoktur. Zenci en yüksek maaşı İkinci Cihan Savaşı sırasında ordudа almıştır. Yalnız orada da yol yapımı ve hamallık gibi en ağır işlerde çalıştırılmıştır. Zencilerin subay oldukları pek görülmemiştir.

Siyasî hayatta zenci

Amerikan Anayasası yurttaşlarının ırk ve renk farkı tanınmadan oy verme hakkına sahip olduklarını yazar. Anayasanın tam aksi, herkesin gözü önünde Amerikan güneyinde aşağı, yukarı her yerde uygulanır. Dokuz Güney federe devletinde zenciler parti kongrelerine, toplantılara katılamazlar ve adaylıklarını koyamazlar. Oy kullanabilmek için konan vergi şartını bir çok zenci ailesi ödeyecek durumda değildir. Oy kullanabilmek için bütün şartları yerine getiren zenci bile «eğitim testi»ne tabi tutulur. Bazan bir kelime biraz yanlış telâffuz edildi diye zenci başarısız sayılabilir. Hattâ Tuskegee Üniversitesinden bir kaç profesör bile bu testten döndürülmüştür. Zenciler oy kullanmadan önce doldurulması gereken kâğıtları doldururken beyaz görevlilerden yardım görmezler. Herhangi bir suçtan mahkûm olanların oy hakları ellerinden alınır. Beyazlarda mahkûmiyet görmemezlikten gelinirse de, zencilerin geçmişi bir suç bulabilmek için taranır. Zenciyi en tabii haklarından mahrum etmek için kitabına uydurulan tedbirlerden daha kötüsü beyazların Klux Klan gibi teşekküllerin önderliği altında şiddet ve teröre baş vurmalarıdır. Fiziki baskı her zaman kullanılmasa bile bu ihtimalin hissedilmesi zencinin hayatını adamakıllı huzursuz ettiğine şüphe yoktur. Özellikle Güneyde zenci, evi yakıldığı ya da bir beyazın tokadını yüzüne yediği zaman polis ve mahkemenin tarafsız hareketinden hiç bir zaman emin değildir. Bir defa, zenci mahkeme masrafını çok defa ödeyemeyecek durumdadır. Sonra, mahkemede beyazın sözüne inanılacaktır, zencinin değil. Ceza verildiği zaman zencininki şüphesiz daha ağır olacaktır. Bu hususta jüri hem savcı, hem yargıçtan daha yasin davranmaktadır.

Amerika'da zenciye karşı takınılan tavırda yıllardan sonra büyük bir değişiklik olmamıştır. Bu davranış hem Amerika'yı kuruluşundaki asıl ülkülerden ayırmakta, hem de milletlerarası alanda savunulması güç bir duruma sokmaktadır.

Türkkaya Ataöv

RESİM

T.İ.P.'in Resim Sergisi

Rıfat ILGAZ

Ben, resimden çok, ressamları seviyor muşum, bu sergide anladım. Beni yapıtları kadar olumlu tutumları, davranışları etkiledi. Soyut resimlerden anlamadığım halde, yurt dışında olanların bile bu havaya uymaları, bu sergiyi desteklemeleri çok duygulandırdı beni... Paristeki ressamların çoğu yakından tanıdığım arkadaşlar. Yapıtları onlardan bir mektup gibi geldi bana. Yarım resim diliyle çözmeğe çalıştım söylemek istediklerini. İçtenlikleri memlekete bağlılıkları, işçi sınıfının sorunlularına ilgi göstermeleri beni öylesine sevindirdi ki..

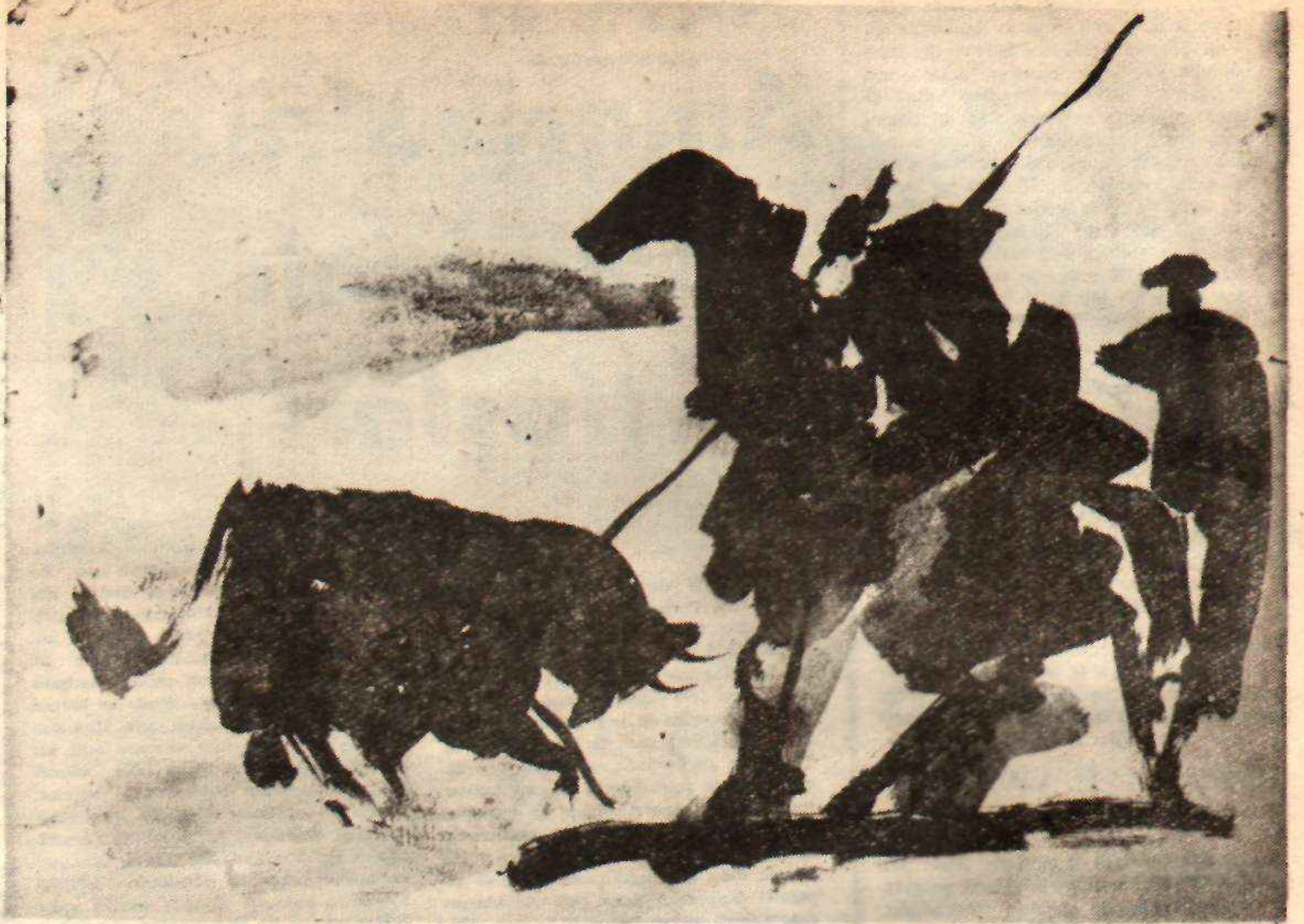
Anladım, şairlerden, hikâyecilerden çok, ben resimcileri seviyormuşum. Onların, rengin, çizginin, lekenin ötesindeki sorunları, benim de kişisel sorunlarım. Toplumcusu da bu, bireycisi de.

Onları fırçaya yapışmağa zorlayan nedenler, beni kaleme sarılmağa zorlayan itmelerin tıpatıp benzeri.

Sergiyi gezerken sık sık ressam arkadaşla karşılaşmam benim için ikili bir sevinç vesilesi oldu. Yapıtları kadar davranışları da etkiledi beni.

Bir bardak şarapla başlayıp işkembecilerde sonuçlanan uykusuz gecelerim, birden değerleniverdi içimde. Bireyci, soyutçu diye üzerinde durmak istemediğimiz genç kabiliyetlerin bile, olumlu bir işde nasıl yerini alıverdiklerini bu sergide görmekle en azdan olgun bir sanat yapıtıyla karşılaşmış kadar heyecanlandım. Kim nasıl yorumlarsa yorumlasın, bir sanatçının yaptığı kadar, belki ondan da çok davranışlarına önem verilmesi gerektiğini bu sergide bir kere daha anlamış oldum.

Seviyorum ressamlarımızı! Bu sevgim nerden geliyor, iyi bilmiyorum. Belki daha da başka nedenleri olabilir bunun. Bir masa başında dertleşirken, hemen her seferinde, ertesi sabah fırçaya sarılıp, bir tuvalin karşısına geçecekmiş gibi güçlü bulurum kendimi. Oysa bir gün bile paleti geçirmedim başparmağıma. Bir gün bile bir deneme yapmış değilim.

T.İ.P.'in Resim Sergisinde teşhir edilen Picasso'nun tablosu

Nuri İyem'le başlıyan dostluk, hemen bütün ressamlarımızı sevdirdi bana. Kuşaklar değişti, anlayışlar değişti. Onların çelişmeli tartışmaları, bana aykırı düşünüleri, yerine göre bireyci, soyut anlayışları bile soğutamadı onlardan beni. *Bu sergiyi gezerken* daha da değer verdim ressamların dostluğuna.

En belirli yanları, artık daha iyi anlıyorum ki, yaşamaya bir anlam vermeğe çalışmaları, halkımızı, çalışan insanları sevmeleri, onları anlamıya, sorunlarına ilgi gösterip benimsemeleri. Dürüst, insanca, davranışlarını gördükçe soyut yapıtlarını da seviyorum artık. İyi sanatçıdan kötü yapıtların çıkamıyacağına inanıyorum. Bugün birkaçının yanlış yolda olduklarını söyliyenler çıksa bile, bir gün daha yararlıyı arayıp bulacaklarından hiç kuşkum yok. Yeni kalmak, eskimemek için gösterdikleri çaba bile onların iyi niyetlerini belirtmeğe yetecek. İleri olma *savaşında fırçalarına düşen* işi de yapacaklar elbet, bu sergideki olumlu davranışları, bunun en canlı, en inandırıcı tanığı.

1 Ekimde onbeş günlüğüne Şehir Galerisinde düzenlenen bu sergi, ressamlarımızı yeniden sevdirdiği gibi, resmi sevenleri de yaklaştırdı bana. Hemen gün aşırı sergiye gidip gelmelerimde resim düşkünü yeni arkadaşlar da tanıdım. Yazıhanesini kapatıp bütün gün sergiyi bekleyen Avukat Nebil, bunların en başında. *Rasih İleri'nin, Orhan Arı* burnunun, yeni yönlerini de bu sergide öğrendim. Daha içtenlikle sevdim bu ilgilenmelerini.

Bu sergiyi, bir iki gazete ve dergi dışında, yüksek tirajlı gazetelerin tutmaması o kadar anlamsız ve bilinçsiz görülmemeli. Tek kelimeyle sergiyi, ağızlarına almamalarının nedeni resimlerin *değersizliğinde değil tabii.* Seksen sanatçının yüzden fazla yapıtı hemen her anlayışta, her zevkte seyirciyi memnun edecek durumda. Picasso gibi Fernand Leger gibi dünyaca ün salmış ressamların ilgi görmemesinin bir nedeni var elbet. Aydınlarımız, bu ilgisizliklerin dışında, akın akın sergiyi gezmişler, bu dünya ölçüsündeki değerleri görme fırsatını kaçırmamışlardır. Hemen bir çokları, dar bütçeleri çapında resim almışlardır. İşin en üzülecek yanı, müzelerin ve yetkili kurulların, aydınlarca gösterilen ilgiyi esirgemiş olmaları, uluslar arası resim piyasasında müşteri bulabilen bu resimlere sırt çevirmeleri, Fransız ressamlarının büyük indirimler yaparak eserlerini satışa çıkarmaları bile onları harekete getirmemiştir.

Görülen özelliklerden en önemlisi, Türkiyeden Parise gidip de isim yapmış ünlü ressamlarımızın sergiye katılmış olmaları... Hakkı Anlı, Avni Arkaç, Rasin Arsebük, Cihat Borak, Nejat Devrim, Abidin Dino, Ferit Edgü, Oktay Günday, Omiros, Mülin, Orhon, Behçet Safa, Fikret Muallâ, Yaşar Yeniceli, yepyeni bir anlayışla Paris okulunun tâze havasını getirmektedirler sergiye.

Tanınmış ünlülerimiz arasında Nuri İyem, Bedri Rahmi Eyüboğlu, İncesu kardeşler, Arif Dino, Ömer Uluç, Kemal Sönmezler, Mümtaz Yener, Metin Eloğlu, Haşmet Akal, Maria Tözge, Ayrıca Melike Abasıyanık'ın Füreyya Koray'ın seramikleri, Vahyi İncesuyun, Ali Bütün Esirkuş'un, Kuzgun'un heykelleri...

En çok rağbet gören lito baskılar oldu. Orijinalinden farksız olan bu siyah — beyazlar, alıcısını bulmakta hiç gecikmedi.

Sergi pek yakında Ankarada Sanat Severler Kulübünde düzenlenmek üzere *hazırlıklarına* başlamış bulunmaktadır.

BASIN A — 2406/106

SİNEMA

Yeni bir sansür örneği:

“Toy bir delikanlı”

Resmî sansürün yanıbaşında, özel sansür de olanca insafsızlığı ile işliyor. Her iki rezalete de bir son vermek lâzım.

Rekin TEKSOY

Türkiye'nin sayın film işletmecileri, sinema dünyasının en ünlü rejisörlerinin bile, sinema sanatı konusunda, kendileri kadar bilgili olmadıkları kanısındadırlar. Örneğin, çağdaş sinemanın en büyük ustadlarından Visconti, bir film yapabilir. Bu filmin adı «Rocco ve Kardeşleri» olabilir. «Rocco ve Kardeşleri» gösterildiği her ülkede, büyük yankılar uyandırabilir. Bütün bunların hiçbir önemi yoktur. Önemli olan, sayın işletmecilerimizin de, adı geçen film hakkında aynı sonuca varabilmeleridir. Oysa, işletmecilerimiz, «Rocco ve Kardeşleri» ni gördükten sonra, yabancı ülkelerdeki eleştirmecilerin ve seyircilerin, nasıl olup da bu filmin kusurlarının farkına varmamış olduklarına şaşarlar.

Visconti'nin kusurlarını Türk seyircilerinden gizliyebilmek amacı ile, alırlar ellerine makası, başlarlar filmi rastgele doğramaya. Üç saat yirmi dakika sü[illegible] film. İki saat kırk beş daki[illegible] «Rocco ve Kardeşleri» [illegible] ile «Rocco ve Kardeşleri»ni beğenen yabancı ülkelerin mutsuz seyircileri, filmi bir de böyle estetik bir incelemeden» geçirildikten sonra, görseler. Türkiyede Visconti'den daha güçlü sinema adamlarının varlığından, o vakte kadar haberli olmadıkları için kimbilir ne kadar üzüleceklerdir.

Türk seyircilerinin sinema beğenisinin bozulmaması için, ellerinden gelen çabayı harcayan işletmecilerimiz, bu davranışın en son örneğini geçtiğimiz hafta verdiler. Mauro Bolognini'nin «La Viaccia — Toy Bir Delikanlı» sını kuşa çevirmek suretiyle.

«Toy Bir Delikanlı», iki yıl önce, İtalya adına Cannes film festivaline katılacak nitelikte görülmüş. Öteyandan, Bolognini'nin de en önemli filmi. Ama gelin görün ki tutulur yeri yok. Filmi gördükten sonra, insanın, bu Bolognini, Roma'daki Sinemacılık Okulundan nasıl diploma almış diye kendi kendine sorası geliyor.

Bolognini, Dante diye bir adam katıvermiş filmin kahramanları arasına. Densizin biri bu Dante. İpe sapa gelmez lâflar ediyor ikide bir. Diyor ki: (Tabii filmin makaslanmamış kopyasında): «Kapitalizmin amacı, köyde de, kentte de birdir. Sömürebilmek için, fiyatları yüksek tutabilmek, değerinden aşağıya adam çalıştırabilmek için, kimsenin kendi refah düzeyine erişmesini istemez.» ... «Biz yapacağız devrimi. Senin gibi kendi çıkarlarını görmiyenlere doğru yolu göstermek de bizim ödevimiz.» Filmin işletmecileri ilk olarak, bu Dante'ye haddini bildirmeğe karar vermişler. Ne kadar Dante'li sahne varsa, kesip atmışlar. Oynatılan kopyada, sadece birkaç Dante'li plân kalmış. Dante'nin varlığının, varoluş nedeni anlaşılmayan bir gölge haline getirilmesi ile de iş bitmemiş. Sadizmden başka bir deyimle tanımlıyamıyacağımız bir davranış, başlangıçtaki dedenin ölüm sahnesinden, bitişteki Ghigo'nun ölüm sahnesine kadar, filmi gelişi güzel makaslamış. Böylece, Toy Bir Delikanlı'nın genelev dışında geçen bölümlerinin büyük bir kısmı, çıkartılıp atılmış. Kesilen yerleri bir bir sıralamaktansa, oynatılan kopyanın aslı ile ne kadar ilgisi olduğunu belirtmek için, filmin tümünün 99 sahne 1012 plân olduğunu, işletmecilerimizin perdede «son» kelimesini uygun gördükleri yerin ise 82. sahnenin 941 plânına rastladığını, yani filmin sadece sonundan 72 plânın atılmış olduğunu yazmakla yetineceğiz.

Bolognini'nin filminde, Ghigo genelevde ölmez. Bıçaklandıktan sonra hastaneye kaldırılır. Bianca'yı görebilmek için, daha iyileşmeden hastaneden kaçar. Geneleve döner. Arkadaşları Bianca'nın, adres bırakmadan gitmiş olduğunu söylerler. Oysa Bianca' evdedir. Görünmek istememiştir. Ghigo'ya, «Hiç olmazsa, o bu cehennemden kurtulsun. Burada da kalsak, birlikte buradan kurtulsak da hayat bizim için bir cehennem olacak» diye düşünmektedir. Ghigo, genelevden çıkıp, baba ocağına yönelir. Yolda yarası açılır. Kan kaybeder. Eve varır ama, içeri giremeden düşer ölür.

Toy Bir Delikanlı'yı görenler, düş kırıklığına uğradılar. Oysa, senaryosuna Vasco Pratolini gibi, çağdaş İtalyan edebiyatının en önemli sanatçılarından birinin de katıldığı Toy Bir Delikanlı, geleneksel alışkanlıkları, psikolojik inceleme yolu ile eleştiren filmlerin en güçlülerinden biri idi. Gösterilen kopyanın uyandırdığı yanılgının tersine, Natüralizm ile hiçbir ilgisi yoktu. Geçen yüzyıl sonlarının Floransası, o çağ İtalyan ressamlarının tablolarını örnek tutan bir titizlikle canlandırılmıştır. Barboni'nin siyah beyaz görüntüleri son derecede başarılı idi. Belmondo, Germi ve Cardinale'nin oyunları kusursuzdu. Ama kesintiler filmin dengesini altüst etmişti. Gösterilen kopyayı seyredip de Toy Bir Delikanlı üstüne doğru bir yargıya varmak, imkânsızdı.

Toy Bir Delikanlı, mevsimin «estetik incelemesi» uygulanan ilk filmi. Bu yıl gösterileceği bildirilen Antonioni'nin filmlerinin de, işletmecilerin aynı davranışı ile karşılaşacaklarına kuşkunuz olmasın. Aslında, işletmecilerin bu tutumu, kendi çıkarları yönünden haklıdır. Çünkü, Türkiye'deki bugünkü sinema düzeninin sürmesi, uyanık bir seyirci kitlesinin ortaya çıkmamasına bağlıdır. Seyirciyi uyarmanın yollarından biri de, iyi film görmesini sağlamaktır.

İyi filmleri böyle makaslayıp, anlaşılmaz hale getirdiniz mi, seyircinin iyi filmden büsbütün soğumasını, göre göre alışmış olduğu kalıplaşmış, afyonlu filmlere dört elle sarılmasını sağlamış olursunuz. Film getiriciliği ve işletmeciliği, sinemaya ve seyirciye saygıdan yoksun bezirgânların tekelinde oldukça, iyi film görebilmemiz rastlantılara bağlı kalmaya devam edecektir.

İnsan, düşünen hayvandır, ama ...

Mehmet Halil

İnsanı, düşünen bir hayvan, diye tanımlıyanlar hata ediyorlar bence. Herşey İNSAN'ı da her zaman, her yerde değişmez kabul etmekle koyu bir karanlığa dalıyorlar. Oysa, toplumun verdiklerini birer birer çekip alırsak insandan, ne kalır geriye?

Giderek toplum anlamını daha da daraltırsak şöyle bir tanımlamaya varırız: «İnsan, içinden çıktığı toplum katının şartlarına bağlı olarak düşünen bir hayvandır.»

Düşünceyi ve düşünmeyi toplumsal öğelerinden ayırmak, metafizik bir anlayışa varmak olur. Beyni, tek başına fikirler yapan bir makineye, insanı ise beyni olduğu için düşünen bir hayvana benzetmek olur. Oysa ne o, ne bu. İçinde yaşadıkları toplumun belirli tabakalarına faydalarına, şartlarına olanaklarına göre yaşayan, düşünen insanlar ile bunların meydana getirdikleri sınıflar vardır. Gericilik ve ilericilik, bu sınıflara nisbetle olur. Kavgalar, devrimler, savaşlar bu sınıflardan biri ya da diğeri adına yapılır. Kanunlar, bu sınıflardan biri ya da diğeri adına çıkar. Ve bir kısım insanlar da, ekonomik, politik ve toplumsal şartların kendilerini şu veya bu yolda düşünmeye zorladığını farketmeksizin, havada bir kuş kadar özgür ve bağlantısız hissederler kendilerini. Ya da şartların bu ağırlığını üzerlerinde duyarak ondan kurtulmak gibi boş bir özgürlük hayali peşine düşerler. Bunlar tarafsızlar daha [illegible] tarafsız kalmağa çabalıyanlardır.

Bu davranışlarında bile, içinden çıktıkları toplum katının zıtları uzlaştırıp, çelişmeleri ortadan kaldırmağı hedef edinen ideolojisinin etkisi altındadırlar. Ne kadar inkâr etseler böyledir bu.

Sınıflarının kendilerine aşıladığı, dayattığı yöntem, daha doğru su yöntemsizlik dışında hareket etmek, çok kere imkânsız oluyor böylece.

Bütün hayatı tam bir küçük burjuva ailesi ile yatılı okullarda geçmiş bir arkadaşımın yıllarca önce söylediği bir cümleyi belki de hayatının ilk düşüncesini bir türlü unutamam: Günün olaylarından birini, sebeb ve sonuç ilintilerinden gide gide bir matematik problemi çözer gibi açıklamaya çalışıyorduk. O birden durdu ve en içten bir söyleyişle: «Ben bugüne kadar hiç böyle adım adım düşünmemiş, kendikendime bir sonuca varmamıştım» dedi.

O an herşey öylesine açık ve elle tutulacak kadar belirli geliyordu ki ona, bunu neden daha önce akıl edemediğine şaşıyordu şimdi. Aptallığı kendinde buluyordu. İçinden çıktığı toplum katının kendisine doğru bir düşünme yöntemi vermediğini düşünmüyordu bile. Fikirler, öylesine dalında olmuş elmalardı ki onun için kolunu uzatsa tutup koparacaktı. Ama koparamadı. Hakçası, içinde doğup büyüdüğü o daşdaracık çevreyi, kişisel faydalar ilmikleri ile örülmüş o ağı parçalıyamadı. Bir düşünme yöntemi kazanamadı. Çünkü yalnız şapka giymek için taşımadığı kafasının, dakikada bin— ikibin— üçbin devir yapan bir volan gibi durmadan çalışması gerekiyordu. Oysa herşeyi ile sımsıkı bağlı bulunduğu küçük burjuva sınıfı ona rahatı öğütlüyordu, ona sert ve sivri uçlardan kaçmayı öğütlüyordu. Ona, değişiklikten, yıkıp yeniden yapmaktan korkmayı öğretmişti. Oysa düşünmek etrafımızda birşey değiştirmek, eskiyi, alışdanı yıkıp yerine yeniyi, ileriyi koymak demekti bir bakıma.

Düşünmede toplumsal şartların sınıf özelliklerinin payını inkâr etmek nasıl metafizik bir yöne götürürse insanı, bu sınıflar arasında, gerek yaşayış, gerekse düşünüş bakımlarından hiçbir alışverişe imkân vermeyen kesin duvarlar kabul etmek de sekterliğe götürür. Sınıflar arasında alışverişler, olumlu veya olumsuz kaymalar daima olagelmiştir.

Devrimci ve yeni hareketleri besleyen olumlu kaymalar, insanın, hayatının bir döneminde yine bir takım toplumsal nedenlerin etkisi altında yaşayışı ile düşüncesi arasındaki çelişmeyi farketmesidir. Bu çelişmelerin, günlük hayatına girip onu rahatsız etmesidir, uykusunu kaçırmasıdır. Şairane bir söyleyişle insanın içine şeytanın girmesidir.

O güne kadar inandığı doğruların, değerlerin bir bir çöktüğünü, ipliğinin pazara çıktığını gören insan, kendikendine yalan söylemeyi, kendini aldatmayı da beceremiyorsa, terkettiklerinin, kaybettiklerinin yerine yeni doğrular, yeni değerler koymağa çalışacaktır. Yeni ve gerçek değerlere, doğrulara götürecek bir düşünme yönteminin eksikliğini duyacaktır. İşte, sonu, bu yöntemi bulmak olan eylemin başlangıcı ya da baş şartı, kendikendini eleştiridir. Disiplinli bir çalışma ile, yaşayışının her anında kendini eleştire — eleştire düşüncesine takoz koyan şeyleri bir bir bulup temizlemek daha sağlam, daha güvenilir doğrulara varmağa çalışmaktır. Bu da, yaşayışta, hayata ve olaylara karşı tutumda ister istemez bir değişiklik yapacaktır. İnsanın yaşayışı ile düşünceleri arasındaki çelişmeler bir bir silinecektir. Giderek insan, içinden çıktığı geriei sınıfı yıkmağa çalışırken bulacaktır kendini.

Bu gidişin herhangi bir yerinde soluğu kesilip kalanlarsa daha zorlu çelişmeler içinde bocalayan, kolay aldanır, kolay aldatılır, satın alınır kimseler olacaklardır.

Kahve köşelerinde, meyhanelerde boş nutuklar çekenler, bunlardır.

Kendilerinde duydukları küçüklük duygusundan kurtuluşu, başkalarını batırmakta, kötülemekte bulanlar bunlardır.

Başlarına ne geldiyse disiplinli çalışmamaktan, durmadan kendini eleştirememekten geldiği için ortaya acayip bir özgürlük kavramı sürüp, kişinin yoksulluğunda bile bir özgürlük görenler, bunlardır.

Herşeyin kendilerinde başlayıp kendilerinde bittiğine inananlar, bunlardır.

İnsanı insan yapan şeylerden yoksun daha niceleri... Saymakla bitmez.

Ve bunlar, üzerlerinden atamadıkları uyuşukluklarına, geçmişe bağlılıklarına, satılmışlıklarına bir de karamsarlık ekleyip çıkarlar ortaya. Her ileri harekette haksızlardan yanadırlar ama kavga bittikten, kazanan — kaybeden iyice gün ışığına çıktıktan sonra belirirler ortalıkta. O ana kadar köşelerinde pısmışlardır. Kendikendilerine birşeyler söylenip dururlar. Kavganın uzamamasını tez bitmesini isterler.

Bütün bunları, güneşin doğup batması kadar olağan sayıp, kızmamak gerek, diyorum kendime. Ama kandıramıyorum kendimi. Birisi yoktan varederek dünyalar yaratırken öbürünün hem de sırasında bu yaratışa karşı gelen birinin, «insanım» diye ortaya çıkışını kaldıramıyorum. Bağırasım geliyor: «Sen bir otsun, ot! Ya zehirsizsin, yemlik olursun; ya da zehirlisin, tehlikeli olursun bazan.»

Gerçek milliyetçilik Sosyalizmdir

